

Fəxri Xiyabanda Xalq şairi Səməd Vurğunun anadan olmasının ildönümü qeyd edilib

Hər il olduğu kimi bu il də “Qazax” Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin tədbirlər planına uyğun olaraq 21 mart tarixində Novruz bayramı və Azərbaycanın Xalq şairi Səməd Vurğunun anadan olmasının ildönümü münasibətilə Fəxri Xiyabanda tədbir keçirilmişdir. “Qazax” Xeyriyyə İctimai Birliyinin İdarə Heyətinin təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə İdarə Heyətinin sədri professor İlham Pirməmmədov, İdarə Heyətinin sədr müavini Puşkin Əhmədov, Xalq şairi Nəriman Həsənzadə, millət vəkili akademik Nizami Cəfərov, akademik Şahin Mustafayev, “Qazax” Xeyriyyə Cəmiyyətinin sabiq sədri Vidadi Bayramov, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin sədri Elçin Şıxlı, professor Rüstəm Kamal, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Məti Osmanoglu, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru İlham Sadiq, tədqiqatçı alim, Səməd Vurğunun Seçilmiş əsərlərinin tərtibçisi və şərhlərin müəllifi Aslan Salmansoy, şair-publisist Aqşin Ağkəmərlı, Yusif Rəhimov, televiziya aparıcıları Həmid Hersçi və İlhamiyyə Rza, Azərbaycan Gülüş Federasiyasının vitse-prezidenti, Əməkdar məşqçi Firdovsi Umudov, sabiq korpus komandiri, ehtiyatda olan general-mayor Mahmud Həmzəyev, Musa Əhmədov, Bəhrüz Əliyev, yazıçı Varis, şair Məmməd Əfşan, Fikrət Xəlilov, Xalq rəssamı, professor Natiq Əliyev, dosent Dürdanə Vəkilova, Zərangiz Qayalı, Aşıq Solmaz, Aşıq Nurəddin, Kamal Axundov, Fərrux Şıxlinski, Mehman Mansurov, Səbinə Yusif, şairə Cığatəl, Osman Əfəndi, Sadəddin Əfəndiyev, Səməd Vurğunun Ev muzeyinin direktoru Nüşabə xanım Vəkilova və çoxsaylı Vurğunsevərlər iştirak etmişdirlər.

Öncə mərasim iştirakçıları dahi Səməd Vurğunun məzarı önünə yığılaraq “Qazax” Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin adından Xalq şairinin abidəsi önünə əklil və gül-çiçək dəstələri qoydular. Daha sonra tədbiri giriş sözü ilə açan “Qazax” Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin sədri riyaziyyat üzrə elmləri doktoru professor İlham Pirməmmədov tədbir iştirakçılarını və Birliyin bütün üzvlərini

Novruz bayramı münasibətilə təbrik edərək, əziz bayram günündə, həmçinin dahi şəxsiyyətlərin doğum günündə Fəxri Xiyabana toplaşan hər kəsə öz təşəkkür və minnətdarlığını bildirdi. İ.Pirməmmədov qeyd etdi ki, artıq Səməd Vurğunun doğum və anım günlərinin məzarı başında qeyd olunması bir ənənə halını almışdır. Bu da ondan irəli gəlir ki, Səməd Vurğuna böyük bir el sevgisi vardır, böyük bir mə-

həbbət vardır.

Professor İ.Pirməmmədov onu da qeyd etdi ki, Səməd Vurğun bütün dövrlərin şairidir. Səməd Vurğun Azərbaycan ilk xalq şairi, Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi, 2 dəfə Stalin mükafatı laureatı və 2 dəfə Lenin Ordeni kavaleri, 1941-1948-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının sədri, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı, Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Mədəni əlaqə Cəmiyyətinin sədri, Azərbaycan SSR EA-nın akademiki və 1954-1956-cı illərdə vitse-prezidenti olmuşdur.

Səməd Vurğunu hər zaman xalq sevib, sevir, sevecək də. Belə ki, ümummilli lider Heydər Əliyev hər zaman Səməd Vurğun yaradıcılığına, şəxsiyyətinə yüksək dəyər vermişdir. Müstəqillik dövründə Səməd Vurğunun 90 illik yubileyinin Respublika səviyyəsində təşkil edilməsi də bir daha bu sevgiyə, məhəbbətə əyani sübut idi. O, həmin yubiley tədbirindəki çıxışını bu sözlərlə bitirdi:

Biz Səməd Vurğunun ruhu qarşısında baş əyərək deyə bilərik: əziz şairimiz, sənin canın qədr sevdinin Azərbaycan bu gün müstəqil dövlətdir. Sənin canın qədr sevdinin xalqın bu gün azaddır. Bu gün mən bir daha bəyan edirəm ki, biz Səməd Vurğunun ruhunu gələcəkdə də şad edəcəyik. Müstəqil Azərbaycan yaşayacaq. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədi, dönməz olacaqdır. Xalqımız daim sərbəst, öz taleyinin sahibi olacaqdır.

Yaşasın müstəqil Azərbaycan!
Yaşasın Səməd Vurğun yaradıcılığı!

Səməd Vurğuna eşq olsun!

Hamımız şahidlik ki, Ulu öndər Heydər Əliyev “Azərbaycan” şeirini deyərək qəhərlənərək kövrəlmişdir. Bu da böyük Heydər Əliyevin Azərbaycana olan məhəbbətindən və Səməd Vurğuna olan sevgisindən irəli gəlirdi. Həmçinin professor İ.Pirməmmədov onu da qeyd etdi ki, bu gün də Prezident cənab İlham Əliyevin, birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyev-

vanın Azərbaycan ədəbiyyatına, mədəniyyətinə verdiyi dəyərlər sayəsində böyük Səməd Vurğun da adı ucalarda yer alıb.

İ.Pirməmmədov qeyd etdi ki, Fəxri Xiyabandan 200-300 metr aralıda bizim hamımızın şərəf, hörmət məkanı olan Şəhidlər Xiyabını yerləşir. Orada Azərbaycanın azadlığı və torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda canlarından keçən şəhidlərimiz uyuyur. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət etsin. Bizim dayandığımız Fəxri Xiyabanda isə Azərbaycan dövlətinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, təhsilinə, elminə xidmət etmiş dövlət xadimləri, alimlər, sənətkarlarımız uyuyur. Onlar Azərbaycan xalqının fəxr etdikləri şəxsiyyətlərdir. Onların burada dəfn olunması xalqın onlara ünvanlanan “biz sizinlə fəxr edirik” ifadəsi ilə eynidir. 2003-cü ildə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri mərhum Heydər Əliyevin də Fəxri Xiyabanda dəfn olunması buranı xalq arasında daha böyük sevgi və məhəbbət məkanına çevirdi.

İ.Pirməmmədov qeyd etdi ki, bu gün bizim tədbirimizdə iştirak edən iki qonağımız vardır ki, onlar əslən Qazax mahalından olmasalar da Səməd Vurğun haqqında olduqca sanballı yazılar dərc etdirərək dahi Vurğuna ləkə atanlara layiqli cavablar vermişdilər. Onlar filologiya elmləri doktoru İslam Sadiq və İmişliden gəlmiş “Qızıl qələm! mükafatı laureatı Mirzə Vaqif Alioğludur. Mən onların hər ikisini

sizlərin adından salamlayıram. Həmçinin bizim İctimai Birliyin bəzi üzvləri bayramla əlaqədar olaraq Qazax rayonuna getmişlər və onlar da bu gün bizimlə eyni vaxtda Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə şairin Qazax rayonunun Yuxarı Salahlı kəndindəki Poeziya evində akademik Məhəmməd Babanlının, Ralız Qaravəliyevin, Natavan Dəmirçioğlunun, Zəməddin Ziyadoğlunun, Barat Vüsalın, Təriyel İsmayilovun, Yusif Aliyevin, Təbrizdən qonaq gəlmiş şair Suleyman Cəfərinin və digər şair və yazıçıların iştirakı ilə də tədbir keçirilir. Buradan onları sizlərin adından da salamlayırıq.

Həmçinin İ.Pirməmmədov onu da qeyd etdi ki, hər il bizimlə Fəxri Xiyabanda müqəddəs ziyarətdə iştirak edən “Şöhrət” və “Şərəf” ordenləri laureatı akademik Teymur Bünyadov və Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi, Prezident təqaüddüsü Vidadi Babanlı bu il səhəri ilə bağlı bura gələ bilmədi və məndən xahiş etdi ki, onun isti salamlarını tədbir iştirakçılarına çatdırım. Hamınızın adından Teymur müəllimə və Vidadi müəllimə Tanrıdan can sağlığı arzu edirik.

Həmçinin bizim İctimai Birliyin bir çox üzvləri Novruz bayramı ilə əlaqədar olaraq burada iştirak edə bilmirlər. İdarə Heyətinin üzvləri adından Məmməd Musayev, “Odlar Yurdu” Universitetinin rektoru professor Əhməd Vəliyev, Əməkdar mühəndis Qasım Abdullayev, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin rektoru professor Mustafa Babanlı, Bədən Təbiiyyəti və İdman Akademiyasının rektoru Fuad Hacıyev, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin vitse-prezidenti Şahin Şıxlinski, Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rəcəb Babasov, Ağstafa rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Məhərrəm Quliyev salamlayaraq Novruz bayramlarını təbrik edib, gələcək işlərində uğurlar arzu edirlər.

(Davamı 2-ci səhifədə)

Fəxri Xiyabanda Xalq şairi Səməd Vurğunun anadan olmasının ildönümünü qeyd edilib

(Əvvəlki 1-ci səhifədə)

Yeri gəlmişkən onu da qeyd edim ki, biz hər il "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin tədbirlər planını Qazax və Ağstafa rayonları İcra hakimiyyətləri ilə razılaşdırırıq və bir çox tədbirlərimizi birgə həyata keçiririk. Keçən il Qazax rayon İcra Hakimiyyəti, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin və "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin birgə təşkil etdiyi türk dünyasının böyük sənətkarı Aşıq Ədalətin qə-

birüstü abidəsinin açılışı Qazax mahalı üçün saz-söz bayramına çevrildi. Bundan başqa biz keçən il Xalq şairi İsa Muğannanın 90 illik yubileyini Ağstafa rayon İcra Hakimiyyəti ilə birgə yüksək səviyyədə Ağstafa şəhərində həyata keçirdik. Xüsusi olaraq qeyd edim ki, 16 yanvar 2019-cu ildə "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin illik hesabatında Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin

başçısı Rəcəb Babasov və Milli Məclisin deputatları - Kamran Nəbizadə, Ülviyyə Ağayeva və Ümürmursiya Azərbaycan Konqresinin vitse-prezidenti Şahin Şıxlinskini də iştirak etmişdilər. Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rəcəb Babasov Birliyin üzvləri qarşısında Qazaxda görülən işlər haqqında geniş məzmunlu və əhatəli çıxış etmişdir.

Sonra İ.Pirməmmədov qeyd etdi ki, həmçinin biz bu gün 21 martda anadan olmuş Xalq şairi

Səməd Vurğunun məzarı ilə yanaşı, 22 martda anadan olmuş cənab prezidentin sərəncamı ilə 100 illik yubileyi qeyd olunacaq Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının, 23 martda anadan olmuş Xalq yazıçısı Mehdi Hüseynin, Xalq yazıçısı Yusif Səmədoğlunun, Xalq şairi Vaqif Səmədoğlunun və Xalq yazıçısı İsa Muğannanın məzarlarını da ziyarət edərək onların da məzarları üzərinə əklil və gül dəstələri qoyaraq onların da ruhlarına hörmət və ehtiramlarımızı bildirecəyik.

Bundan sonra İ.Pirməmmədov sözü Heydər Əliyev mükafatı laureatı, Xalq şairi, Aviasiya Akademiyasının kafedra müdiri, professor Nəriman Həsənzadəyə verdi. Nəriman Həsənzadə də Səməd Vurğunun Azərbaycan ədəbiyyatındakı yerindən bəhs edərək, şairi bütün dövrlərin əbədi yaşayan şairi hesab etdiyini bildirdi.

Sonra söz Tehrandan gələn qonaq Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü şair, ədəbiyyatşünas Aqşın Ağkəmərliyə verildi. A.Ağkəmərlili Səməd Vurğunun şeirlərində sətiraltı eyhamlardan danışaraq, şairin "Azərbaycan" şeirində iki dəfə Azərbaycan Azərbaycan deməsini Güney və Quzey Azərbaycanı nəzərdə tutduğunu bildirdi.

Daha sonra filologiya üzrə elmlər doktoru İslam Sadiq, ədəbiyyatşünas Əsəd Cahangir, "Qızıl qələm" mükafatı laureatı Mirzə Vaqif Alioğlu çıxış edərək Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığından bir çox məlumatlar verdilər.

Sonra tədbir iştirakçıları Xalq yazıçısı Mehdi Hüseynin məzarını ziyarət etdilər. Ədibin məzarı üzərinə "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi adından əklil qoyuldu. Sonra Elçin Şıxlı, Vədadi Bayramov, Məti Osmanoglu böyük yazısının haq-

qında çıxış etdilər.

Sonra Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının məzarını ziyarət edildi. Tədbir iştirakçıları bu il ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 100 illiyi dövlət səviyyəsində qeyd olunan böyük İsmayıl Şıxlının məzarı üzərinə əklil və gül dəstələri qoydular. Sonra Xalq şairi Nəriman Həsənzadə, Nizami Cəfərov, Vədadi Bayramov, Elçin Şıxlı çıxış etdilər. Daha sonra jurnalist Səbinə Yusif şair Barat Vüsalın İsmayıl Şıxlıya həsr olunmuş şeirini oxudu.

Daha sonra Xalq yazıçısı Yusif Səmədoğlunun, Xalq şairi Vaqif Səmədoğlunun, Xalq yazıçısı İsa Muğannanın

məzarı ziyarət olundu. Onların məzarları üzərinə "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi adından əklil və gül-çiçək dəstələri qoyuldu. Böyük ustadların ruhlarına ehtiram və hörmətlərini bildirdilər.

Sonra tədbir iştirakçıları təkrar olaraq Səməd Vurğunun məzarı başına toplaşaraq 27 mayda dahi şairin anım günündə də burada toplaşmağı qərara aldılar. Sonda tədbir iştirakçıları xatirə şəkilləri çəkdirdilər.

Martin 11-də Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında Mədəniyyət Nazirliyi, Aşıqlar Birliyi və "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə Əməkdar incəsənət xadimi, ustad aşıq Ədalət Nəsimovun 80 illiyinə həsr olunan "Sazın Ədaləti" adlı yubiley gecəsi keçirilib.

Tədbirdə Aşıqlar Birliyinin sədri, Əməkdar elm xadimi, professor Məhərrəm Qasımlı görkəmli sənətkarın ömür yolundan və yaradıcılığından söz açdı.

Bildirilib ki, bu gün böyük ustadın, əfsanəvi bir sənətkarın 80 illik yubileyinə yığılmışıq: "Bu yubileyə bağlı sənətkarla hələ sağlığında söhbət etmişdik. O, belə bir şərt kəsmişdi ki, 80 illik yubileyi keçirərik. Ancaq yubileyin aparıcısı sən olarsan. Mən də razılaşdım. Bu gün mən gəlmişəm, öz yerimdəyəm. Amma Ədalət Nəsimov aramızda yoxdur. O, verdiyi vədi gözləmədən dünyasını dəyişdi və haqq dünyasına qovuşdu".

Qeyd olunub ki, Aşıq Ədalət Qazax rayonunda dünyaya göz açıb. Ancaq onun kökləri Göyçə elərinə, Dədə Ələsgər ocağına bağlı idi: "Ruhunda Qazaxın ənənəvi saz-söz aləmini, o bir tərəfdə isə Göyçənin ruhunu gəzdirdirdi. Allahın verdiyi istedad onu zaman içərisində ayrı bir vətən tutmağa yönəltdi. Bu gün biz deyə bilərik Ədalət Nəsimov Qazaxın, Göyçənin, Gəncənin və Azərbaycanın Ədalətidir. O, sazın Ədalətidir. Dədə Qorqudun qopuzu olduğu kimi... Sazın sirri, sözü nə idisə, onu daşıyan bir sənətkar idi. Yaxşı xatırlayıram, ustadla 1979-cu ildə görüşdük. O zaman onun 40 yaşı vardı. Amma 50-60 yaşında bir müdriki xatırladırdı. Özünü ağır tutmasında, danışığında xoş təsir bağışlayırdı. Elə hiss edirdin ki, o,

Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında Aşıq Ədalətin 80 illiyinə həsr olunan yubiley gecəsi keçirilib

ele indicə Dədə Qorqudun yanında olub. Onun sirr və seyrini daşıyır özü ilə gətirib. O, zəngin bir repertuara malik idi. Sazı bağrına basanda başqa bir aləm yaranırdı. İfalari ilə başdan-başa "Yanıq Kərəmi" olurdu. Çünki sənət aləminə "Yanıq Kərəmi" ilə gəlmişdi...".

Məhərrəm Qasımlı sənətkarın repertuarının vaxtında yazıya alınmadığını təəssüflə qeyd etdi: "Hələ sağ ikən ona təklif etdim ki, gəl sən bütün ifalarını lentə köçürək. Bildirdi ki, artıq gecdir. Bunu on il qabaq etmək olardı. İndi barmaqlarım o çeviklikdə deyil... İndi Ədalət Nəsimovdan 30-a yaxın saz havası qalıb. Aşıqlar Birliyinə gənc aşıqlar gəlir. Soruşuram müəllimin, ustadın kim olub. Deyir ki, Aşıq Ədalət. Onun ifalarını dinləyir və öyrənirəm. Onu özümə ustad sayıram. Bu o deməkdir ki, Ədalət Nə-

sibov ayrıca bir məktəbdir. Onun əməyi yüksək qiymətləndirildi, Əməkdar incəsənət xadimi adına layiq görüldü, Prezident təqaüdü verildi. Fəxr edilesi haldır ki, sənətinin səsi Azərbaycanın hüduqlarını aşaraq Şər q və Avropa ölkələrinə yayıldı. Onun ruhu qarşısında baş əyirik. Ruh u şad olsun".

Əməkdar mədəniyyət işçisi, ustad aşıq Mahmud Məmmədov çıxışında qeyd edib ki, biri var ustad da xidmət edir və ondan dərs alır. Biri də var ki, dünyaya sənətkar gəlsən. Aşıq Ədalət dünyaya sənətkar gəlmişdi. O, ecazkar solo-saz ifaları və özünəməxsus oxu tərzilə yaddaşlarda əbədiləşib. 50-dən çox dastanı, onlarla aşıq şeirini sinəsində dəftər etmişdi. Görkəmli sənətkar sazı nə qədər gözəl çalırdısa, şeiri də o qədər gözəl oxuyurdu.

"Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi Ağsaqqallar Şurasının üzvü, Xalq şairi Nəriman Həsənzadə çıxışında daha çox sənətkarla bağlı xatirələrini bölüşüb. Bildirib ki, Ədalət Nəsimov mahir ifası ilə dinləyiciyə sevinc bəxş edirdi. Hara gedirdisə, camaat ətrafını sarır, onunla təmasda olmaq istəyirdilər. O, XX əsrin böyük sənətkarı idi. Xalq şairi daha sonra saza həsr etdiyi şeirini oxuyub.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Qazax bölməsinin rəhbəri, Əməkdar incəsənət xadimi, şair Barat Vüsal Ədalət Nəsimov sənətinin özəlliklərindən danışdı.

Sonra "Çeşmə" folklor qrupunun ifasında "Orta şeşəngi", Əməkdar mədəniyyət işçiləri Ədalət Dəlidağlı, Nəymət Qasımlı, Əhliman Şirvanlı, Samirə Əliyeva "Yanıq Kərəmi", "Orta saritel", "Şir-

van müxəmməsi", "Təxmis", Altay Məmmədli, Nəbi Nağıyev, Dəmir Vəliyev, İlham Aslanbəyli, Ramin Qarayev, Səlim Göycəli, Əli Tapdıqoğlu, Roman Azaflı, Əli Penahoglu, Şirin Şahbuzlu, Əfsanə Kərimli, Ruhiyyə Zəngilanlı, Elməddin Məmmədli, Şəhriyar Qaraxanlının ifasında "Göyçəgülü", "Yanıq Kərəmi", "Koroğlu dübeyti", "Orta saritel", "Şirvan müxəmməsi", "Təxmis", Kərəm dübeyti", "Mirzəcanı", "Döymə Kərəmi", "Cəlili", "Aran gözəlləməsi", "Osmanlı divanisi", "Gözəlləmə", "Naxçıvanı", gənc solo saz ifaçıları Elvin Axundov, Cavanşir Quliyev, Xətayi Kərimov, Şəhriyar Laçın, Fazil Ziyadxanoğlu isə "Ruhani" havasını ifa ediblər.

Sonda görkəmli sənətkarın oğlu Hekayət Nəsimov ailələri adından tədbirin təşkilatçılarna və iştirakçılarna minnətdarlığını bildirib.

Aprel ayının 13-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" imzaladığı Sərəncamın icrası ilə əlaqədar olaraq "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə "Milli təhsilimizin bünövrəsi: Qazax Müəllimlər Seminariyası" mövzusunda elmi-praktik konfrans və həmçinin tanınmış araşdırmaçı, publisist və nasir, Azərbaycan Yazıçılar və Azərbaycan Jurnalistlər birliklərinin üzvü Şəmistan Nəzirinin "Qoridən gələn qatar" kitabının təqdimatı keçirilib

Tədbirdə Atatürk Mərkəzinin direktoru, akademik Nizami Cəfərov, "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin İdarə Heyətinin sədri riyaziyyat üzrə elmlər doktoru, professor İlham Pirməmmədov, Xalq şairi, Heydər Əliyev Mükafatı laureatı, professor Nəriman Həsənzadə, akademik Hüseyn Əhmədov, AMEA-nın Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun direktoru, professor Misir Mərdanov, professor Fərrux Rüstəmov, professor Rüstəm Kamal, araşdırmaçı-alim Məti Osmanoğlu,

Əməkdar mühəndis Qasım Abdullayev, Azərbaycan Güləş Federasiyasının vitse-prezidenti, Əməkdar məşqçi Firdovsi Umudov, Firudun bəy Köçərlinin tədqiqatçısı Pərixanım Mikayılova, dosent Yusif Aliyev, dosent Dürdanə Vəkilova, Sultanxanım Nəsimova, məktəb direktorları Yeganə Qurbanova, Fikrət Xəlilov, Sevdə Qocayeva, şairlər Rafail İncəyurd, Çiçək Mahmudqızı, Zəməddin Ziyadoğlu, Güla-mayıl Murad, "Şerq" qəzetinin baş redaktoru Akif Aşırılı, "Göy-əzən" qəzetinin baş redaktoru Elçin İsmayıl, Qazax Müəllimlər Seminariyasının varisi Qazax Pedaqoji Texnikomunun məzunu Qənirə Mehdixanlı, tədqiqatçı jurnalist İsmayıl Umudlu, dosent Hamlet Süleymanov, həkim Məmməd Nəsimov, müğənni Alim Aslanov, Vaqif Abdullayev, dosent Osman Musayev, professor Alxan Bayramov, professor Təyyar Salamoğlu, professor Mahmud Allahmanlı, Bəhruz Əliyev, Həmzə Cəlilov, Rəziz Qaravəliyev, Həmzə Məlikov, Rövşən Babanlı, tənqidçi Əsəd Cahangir, yazıçı Varis Yolçuyev, həkim Yusif Rəhimov, jurnalist Səbinə Yusif və digər tanınmış elm xadimləri iştirak edirdilər.

"Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin sədri, professor İlham Pirməmmədov konfransı giriş sözü ilə açaraq konfrans iştirakçılarını İctimai Birliyin bütün üzvləri adından salamladı. Qeyd etdi ki, hamımıza məlumdur ki, Cümhu-

Atatürk Mərkəzində Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illik yubileyi ilə əlaqədar elmi-praktik konfrans keçirilib

baycan vətəndaşın prezidentidir.

Bu tarixi sərəncam imzalandıqdan sonra biz Qazax rayon İcra Hakimiyyəti ilə birlikdə bu Sərəncamın icrası ilə bağlı birgə işlər görməyi razılaşdıraraq tədbirlər planımıza daxil etmişik.

İ.Pirməmmədov qeyd etdi ki, ulu öndər Heydər Əliyev Qazax Müəllimlər Seminariyasının yaradılmasının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş ümumrespublika elmi-praktiki konfransın iştirakçı-

vamıdır. O qeyd etdi ki, bu gün, eyni zamanda, Qazax Müəllimlər Seminariyasının təməli qoyulduğu böyük təsil ocağı olan Qori (Zaqafqaziya) Müəllimlər Seminariyasına olan mənəvi borcunuzu da unutmur. Ona görə də yazıçı-publisist Şəmistan Nəzirinin "Qoridən gələn qatar" kitabının yeni nəşrinin də təqdimatı bu gün Seminariyanın 100 illik yubiley tarixi ilə bir günə təyin edilib.

misilsiz töhfələrdən danışib. Həmçinin qeyd etdi ki, 1999-cu ildə Təhsil Naziri işlədiyim dövrdə Qazaxda rayon səviyyəsində Qazax Müəllimlər Seminariyasının 80 illik yubileyi qeyd edilmişdir. Ulu öndər televiziya bu tədbiri görmüş və Qazax Müəllimlər Seminariyasının 10-15 adamla rayon səviyyəsində qeyd edilməsini çox pis qarşıladığını bildirdi və mənə tapşırı ki, Təhsil Nazirliyi Seminariyanın 80 illik yubileyi ilə bağlı Respublika səviyyəli konfrans təşkil etsin və ora mən təbrik məktubu göndərəcəm. O dedi ki, kimi də biz Seminariyanın 80 illik yubileyini böyük formada keçirdik.

Atatürk Mərkəzinin müdiri, Milli Məclisin deputatı, əməkdar elm xadimi, akademik Nizami Cəfərov çıxış edərək Azərbaycan təhsil sisteminin yaranmasında və inkişaf etməsində Qazax Müəllimlər Seminariyasının oynadığı roldan danışdı, onun əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirib.

İ.Pirməmmədov sözü Qazax Müəllimlər Seminariyasının məzunlarını canlı olaraq görmüş, onlarla ünsiyyətdə olmuş Xalq şairi Nəriman Həsənzadəyə verdi. N.Həsənzadə seminariyanın məzunları olmuş Səməd Vurğunun, Mehdi Hüseynin, Osman Sarıvəllinin, İsmayıl Şıxlının Azərbaycanın ədəbiyyatına verdikləri töhfələrdən söz açaraq bundan sonra min il də keçsə Qori Müəllimlər Seminariyası kimi, Qazax Müəllimlər Seminariyası da öz dominatlığını qoruyub

larına ünvanladığı məktubda qeyd etmişdir ki, Qazax Müəllimlər Seminariyası 40 illik fəaliyyəti dövründə respublikanın müxtəlif bölgələri üçün minlərlə müəllim kadrları hazırlamışdır. Azərbaycanın bir sıra tanınmış elm, mədəniyyət və ədəbiyyat xadimləri bu təhsil ocağının yetirmələridir. Adları Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə qızıl hərflərlə yazılmış Səməd Vurğun, Osman Sarıvəlli, İsmayıl Şıxlı kimi görkəmli simalar məhz həmin seminariyanın ilk məzunları olmuşlar.

Həqiqətən də ulu öndərin təbrincə desək, Qazax Müəllimlər Seminariyası Azərbaycan mədəniyyəti tarixində inqilabi bir yenilik idi. Bu məqsədlə də tədbirlər planında Qazax Müəllimlər Seminariyasının binasının təmir olunaraq burada "Maarif Muzeyi"nin yaradılması qeyd olunmuşdur. Bu muzeydə Qazax Müəllimlər Seminariyası ilə yanaşı Qori Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycan bölməsinin tarixini əks etdirən guşənin, Qazax Pedaqoji Texnikomunun fəaliyyətini əks etdirən bölmələrin də yaradılması nəzərdə tutulub. Binanın önündə isə Seminariyanın yaradıcısı və qurucusu Firudin bəy Köçərlinin büstünün qoyulmasına baxılacaq. Qazax Müəllimlər Seminariyası yaranıqdan sonra iki il sonra Azərbaycan işğal olunur, Seminariyanın qurucusu Firudin bəy Köçərli güllələnir və Seminariyanın adı dəyişdirilərək Qazax Pedaqoji Texnikomu adlandırıldı. Qazax Pedaqoji Texnikomu da 40 ildən çox fəaliyyət göstərərək milli düşüncəli müəllim və pedaqoji kadrların hazırlanmasında mühüm işlər görmüşdür. Bu haqda Azərbaycan təhsil tarixini ilk dəfə qələmə alaraq yazan sabiq Təhsil naziri Misir Mərdanov çoxcildli "Azərbaycan təhsil tarixi" kitablarında xüsusi məlumatlar var.

İ.Pirməmmədov bir daha qeyd etdi ki, keçirilən elmi-praktik konfrans da Prezidentimizin imzaladığı tarixi sərəncamın icrası ilə əlaqədar görülmüş işlərin da-

Sonra İ.Pirməmmədov çıxış üçün sözü "Qoridən gələn qatar" kitabının müəllifi yazıçı-publisist Şəmistan Nəzirliyə verdi. Ş.Nəzirli çıxış edərək Zaqafqaziya Müəllimlər Seminariyasının yaranmasını və fəaliyyətini tarixi sənədlər əsasında qələmə aldığından danışdı.

İ.Pirməmmədov sözü Qazax Müəllimlər Seminariyasının mükəmməl araşdırıcısı, tanınmış pedaqoq, pedaqoji elmlər dokto-

ru professor, Rusiya Elmlər Akademiyasının xarici üzvü Hüseyn Əhmədova verdi. H.Əhmədov öz çıxışında elmi fəaliyyətinin əsas hissəsini seminariyanın araşdırılmasına həsr etdiyini bildirib. AXC-nin qərarı əsasında yaradılmış Qazax Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycan maarif salnaməsinin ən parlaq səhifələrindən biri olduğunu qeyd edib. O qeyd etdi ki, Qazax Müəllimlər Seminariyası Zaqafqaziya Müəllimlər Seminariyasının birbaşa varisidir.

AMEA-nın Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Misir Mərdanov çıxış edərək görkəmli ədəbiyyatşünas, tanınmış maarifpərvər və ictimai xadim Firudin bəy Köçərlinin rəhbərliyi ilə fəaliyyətə başlayan Qazax Müəllimlər Seminariyasının ana dilinin inkişafına, Azərbaycanda elmin, maarifin və mədəniyyətin tərəqqisinə verdiyi

saxlayacaq.

Sonra İ.Pirməmmədov çıxış üçün sözü Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin ibtidai təhsil fakültəsinin dekanı, Əməkdar elm xadimi, professor Fərrux Rüstəmov verdi. F.Rüstəmov öz çıxışında Qazax Müəllimlər Seminariyasını Azərbaycanın maarifçi fikir tarixinin mühüm bir hissəsi kimi qiymətləndirib.

Daha sonra çıxış üçün söz alan "Şerq" qəzetinin baş redaktoru Akif Aşırılı, tədqiqatçılardan İsmayıl Umudlu, Pərixanım Mikayılova, tənqidçi Əsəd Cahangir, yazıçı Varis Yolçuyev isə öz çıxışlarında keçirilən elmi-praktik konfransı yüksək qiymətləndirərək Qazax Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycan tarixindəki əhəmiyyətindən söz açıblar.

Seminariyanın məzunu Qənirə Mehdixanlı, şair Zəməddin Ziyadoğlu seminariyanın 100 illiyinə və Ş.Nəzirliyə həsr etdikləri şeirlərini oxuyublar.

(Davamı 4-cü səhifədə)

Atatürk Mərkəzində Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illik yubileyi ilə əlaqədar elmi-praktik konfrans keçirilib

(Əvvəli 3-cü səhifədə)

Sonra İ.Pirməmmədov Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illik yubiley tədbirinin hazırlanmasının Qazax rayon İcra Hakimiyyəti ilə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin birgə tədbirlər planına uyğun olaraq keçiriləcəyini dedi. O qeyd etdi ki, 2019-cu il ərzində ölkənin bütün ali məktəblərində Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirlər keçiriləcək, yekun dövlət tədbiri isə noyabr ayında keçiriləcək.

İ.Pirməmmədov sözü Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndəsi "Göyüzən" qəzetinin baş redaktoru Elçin İsmayıl verərək ondan Qazaxda görülmüş işlər haqqında məlumat verməsini dedi. E.İsmayıl öz növbəsində çıxış edərək seminariyanın 100 illik yubileyi ilə əlaqədar Qazax rayonunda görülmüş işlərdən söz açdı. Qeyd edib ki, Qazax Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rəcəb Babaşov bununla bağlı sərəncam verib. Sərəncama uyğun olaraq hazırlanmış Tədbirlər planı Təhsil Nazir-

liyinə təqdim edilmiş və olduğu kimi qəbul edilərək təsdiq edilmişdir. Yubileyə əlaqədar rayonun qabaqcıl elm, təhsil və ictimaiyyətin müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələrindən ibarət komissiya yaradılmışdır. Seminariyanın 100 illiyi ilə bağlı "Ziya ocağı" adlı tarixi kitabın yazılmasına başlanılmışdır. Eyni zamanda, araşdırma aparmaq üçün Gürcüstan Milli Arxivinə müraciət edilmişdir. Qazaxda, Bakıda, Sumqayıtda yaşayan Qazax Pedaqoji Texnikomunun məzunları ilə görüşülmüş, onlardan maraqlı fotolar, məktublar götürülmüşdür. Yubileyə bağlı "Qoridən gələn Ziya qatırı" filmi çəkilməsi də nəzərdə tutulmuş, filmi ssenarisi yazılmış və yaxın günlərdə çekilişlərinə başlanılacaqdır. Mən fürsətdən istifadə edərək bu məclisdə iştirak edən dəyərli tədqiqatçılarımıza təklif edirəm ki, arxivlərində olan dəyərli sənədlərin, özlərin, ya da sürətlərini Qazax Müəllimlər Seminariyasının tarixi binasında yerləşdiriləcək Təhsil Muzeyinə təqdim etsinlər. Hər bir eksponat

təqdim edəcək şəxsin adını da qeyd edəcəyik.

Həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Folklor İnstitutu Azərbaycan Dillər Universiteti və Bakı Dövlət Universitetinin Qazax filialı ilə birlikdə may ayında seminariyanın 100 illiyinə həsr edilmiş "Azərbaycan təhsili və elminin müasir problemləri" mövzusunda elmi-praktik konfransın keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

"Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyinin İdarə Heyətinin sədri, professor İlham Pirməmmədov kon-

fransa yekun vuraraq Qazax Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycanın təhsil tarixində xüsusi yerinin, önəminin olduğunu qeyd edərək, bu sahədə gələcəkdə görülməli işlərdən danışdı. Sonda bildirdi ki, Azərbaycanın Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının 100 illiyinin qeyd edilməsi ilə bağlı Prezidentin imzaladığı Sərəncamın icrası ilə əlaqədar yaxın günlərdə burada elə sizlərin iştirakı ilə növbəti möhtəşəm tədbir keçiriləcək.

Sonda tədbir iştirakçıları xatirə şəkilləri çəkirdilər.

"Ocaq yeri" Səməd Vurğunun Ev Muzeyində təqdim olundu

Martın 16-da Səməd Vurğunun Ev Muzeyində tanınmış alim, BDU-nun Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasının dosenti Məti Osmanoğlunun "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin layihəsi əsasında nəşr edilmiş "Ocaq yeri" kitabının təqdimatı keçirildi. Tədbiri muzeyin direktoru Nüşabə Babayeva-Vəkilova açdı.

Xalq şairi Nəriman Həsənzadə, "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin İdarə Heyətinin sədri, professor İlham Pirməmmədov, professor Rüstəm Kamal, şair Zəməddin Ziyadoğlu, BDU-nun Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası kafedrasının dosenti Rəhilə Quliyeva çıxışlarında diqqəti kitabın əhəmiyyətinə yönəldilər. Qeyd edildi ki, Səməd Vurğunun və onun övladları - Yusif və Vaqif

Səmədoğluların adlarının gündəlikdə saxlanılması, onların yaradıcılığı və şəxsiyyəti barədə bu cür tədbirlərin keçirilməsi mədəni həyatımız üçün böyük aktualıq kəsb edir.

Çıxışlarda XX əsr Azərbaycan poeziyasının yeni bir dövrünün yaradıcısı olan Səməd Vurğunun "Komsomol poeması"nın təhkiyə sisteminin təhlilinə həsr olunmuş elmi məqalənin, Yusif Səmədoğlu ilə bağlı "Biz gəldi-gedərik, sən yaşa, Yusif Səmədoğlu" adlı xatirələrin, Vaqif Səmədoğlu yaradıcılığından bəhs olunan filoloji esselərin, eləcə də müsahibələrin toplanmış kitabın ən böyük məziyyətinin maarifləndirmə olduğu qeyd edildi.

"Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin fəaliyyətinə yüksək qiymət verən Nəriman Həsənzadə birliyin həyata keçirdiyi tədbirlərin dövlət əhəmiyyəti daşdığını vurğuladı və bu cür təşəbbüslərin Azərbaycan mədəniyyəti qarşısında böyük xidmət olduğunu

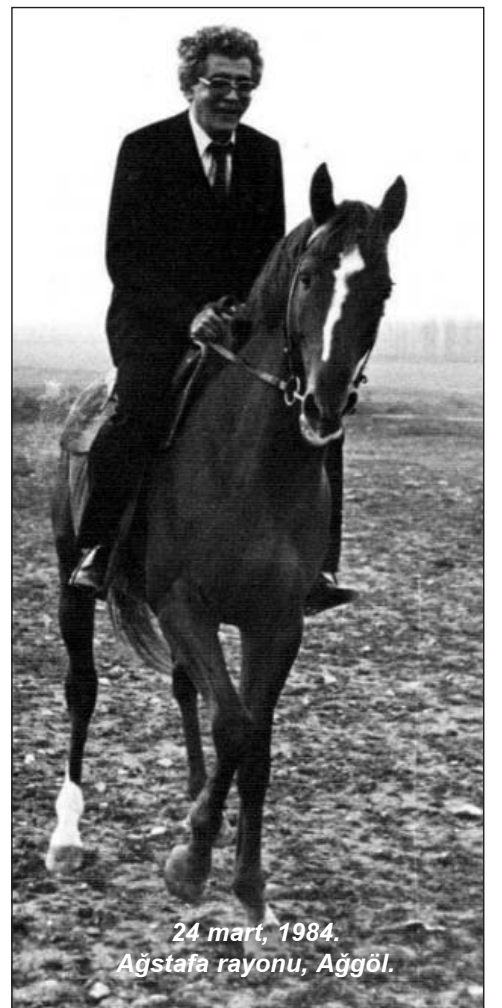
qeyd etdi. Professor İlham Pirməmmədov kitab haqqında fikirlərini söyləyərək qeyd etdi ki, bu tədbir əlamətdar tarixlər ərəfəsində keçirilir: mart ayının 21-i S. Vurğunun, 22-si İ. Şıxlının, 23-ü M. Hüseynin doğum günüdür. Birlik üzvləri hər il olduğu kimi bu il də Novruz bayramında Fəxri Xiyabanda uyuyan bu böyük şəxsiyyətləri, eləcə də orada əbədi ünvana tapmış digər ziyalıları məzarları başında anacaq.

Tədbirdə Səməd Vurğunun seminariya yoldaşı Aşıq Dərya Məhəmmədin nəticəsi Məhəmməd Qocayevin ifası, BDU-nin tələbələri Elnarə Talıbova və Rüşət Qarayevin hazırladıqları Vaqif Səmədoğlunun sözlərinə bəstələnmiş mahnılardan ibarət musiqi kompozisiyası, gənc şair, BDU-nun filologiya fakültəsinin tələbəsi Cəmil Cəmilbəylinin şeiri tədbirə xüsusi rəng qatdı.

Məti Osmanoğlu muzeyə maraqlı bir eksponat - Yusif Səmədoğlunun 1984-cü ilin mart ayında Ağstafa rayonunun Sadıqlı kəndinə səfərini əks etdirən 21 fotodan ibarət albom hədiyyə et-

di.

Tədbirdə beynəlxalq miqyasda tanınan nasir Varis Yolçiyev, BDU-nun Türkologiya kafedrasının professoru Məhərrəm Məmmədli, vurğunsünas alim Aslan Salmansoy, AMEA-nın Folklor İnstitutunun dosenti İlhamə Qə-

24 mart, 1984.
Ağstafa rayonu, Ağgöl.

səbova, şair Rəfail İncəyurd, "İstanbul" liseyinin rəhbəri Söhrab Abdullah, tərcüməçi Aliyə xanım Məstəliyeva-Səmədova, rəssam Qafar Sarıvəlli və BDU-nun filologiya fakültəsinin tələbələri iştirak edirdilər.

Xalq şairi Səməd Vurğunun 90 illik yubileyinə həsr edilmiş gecədə Ulu öndər Heydər Əliyevin möhtəşəm nitqi

Redaksiyadan:

Əziz oxucular! Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev xalq şairi S.Vurğunun anadan olmasının 90 illiyinə həsr edilmiş yubileydə böyük söz ustamızın yaradıcılığı, həyat və ədəbi amalı təhlil edən böyük nitq söyləmişdir. Ulu öndərimizin anadan olmasının 96-cı ildönümü ərəfəsində bu çıxışın yenidən dərc olunmasına ciddi ehtiyac duyduq. Bu nitq həm də Səməd Vurğunun bədxahlarına ən tutarlı cavabdır.

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Əziz dostlar!

Böyük şair Səməd Vurğunun 90 illik yubileyi şər, mədəniyyət bayramıdır, Azərbaycan xalqının bayramıdır. Bu bayram münasibətilə mən sizi, bütün Azərbaycan vətəndaşlarını ürəkdən təbrik edirəm.

Bu bayram mərasimlərində iştirak etmək üçün dost ölkələrdən zəhmət çəkib Azərbaycana gəlmiş hörmətli qonaqlarımıza təşəkkür edirəm.

Azərbaycan bir ildir ki, Səməd Vurğunun 90 illik yubileyini qeyd edir, ölkəmizdə yubiley mərasimləri keçirir. Bu təbiidir, çünki Səməd Vurğun xalqımız, millətimiz üçün o qədər dəyərli bir şəxsiyyət olub, o qədər zəngin bir irs qoyub ki, onun 90 illik yubileyi bir gün, bir ay yox, məhz bir il müddətində keçirilməli idi. Bu müddətdə hər yerdə, hər evdə, hər şəhərdə, hər kənddə Səməd Vurğun yad olunur, onun şerləri oxunur, əsərləri yenidən canlanır və bunlar hamısı müasirlərimizə, gənclərimizə ruh verir, onları sevindirir, şadlandırır.

Səməd Vurğun XX əsrin əvvəllərində dünyaya gəlib və az ömür sürərək 50 ildən sonra dünyasını dəyişibdir. XX əsr bəşər tarixində çox ziddiyyətli, mürəkkəb proseslər dövrüdür. Səməd Vurğunun yaşadığı illər həddindən artıq mürəkkəb, qarışıq, çətin olub. Birinci dünya müharibəsi dünyaya nə qədər ziyanlar vurubdur. Ondan sonra Yer kürəsinin altıda bir hissəsində yeni bir quruluş, yeni ideologiya hökm sürməyə başlayıbdir. Sonra bəşəriyyət üçün təhlükəli olan faşizm meydana çıxıb, İkinci dünya müharibəsi başlanıb, nə qədər insanlar qurban gedib. İkinci dünya müharibəsindən sonra "soyuq müharibə" başlayıb, yer üzündə yenə də gərginlik yaranıb, eyni zamanda sülhü müdafiə et-

mək üçün qüvvələr yaranıbdir. Bunlar o dövrün ən böyük, tarixi hadisələridir. Belə bir dövrdə yaşamaq, yaratmaq və yüksək yaradıcılıq səviyyəsinə çatmaq hər bir insana nəsib ola bilməzdi.

Səməd Vurğun öz dövrünün, zamanəsinin mühitində, çərçivəsində yazıb-yaradıb və Azərbaycandan xalq qarşısında əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir, Azərbaycan ədəbiyyatını, mədəniyyətini, dünya ədəbiyyatını zənginləşdiribdir. Fitri, parlaq istedadı, çox nadir xüsusiyyətə malik olan istedadı, eyni zamanda ən gənc yaşlarından yazıb yaratmaq əzmi Səməd Vurğun qısa bir zamanda xalqımızın sevimli şairinə çevirmiş və o, həm Azərbaycanda, həm də bir çox xarici ölkələrdə tanınmış, sayılan bir insan olmuşdur.

Səməd Vurğunun yaradıcılığı dəryadır, indiyədək yazılanlar bunun hamısını əks etdirə bilməyib. Hesab edərim ki, onun yaradıcılığı və qoyduğu irs bu gün də, gələcəkdə də tədqiq olunacaq və bu barədə yeni-yeni əsərlər yaranacaqdır.

Səməd Vurğun böyük şairdir. Şərq aləmində şair həmişə ən yüksək hörmətə layiq olubdur. Səməd Vurğun isə öz dövrünün şairlərinin şairi olubdur.

Səməd Vurğun Azərbaycan şerinə çox böyük yeniliklər gətiribdir. Ancaq mən bir məqama toxunmaq istəyirəm. Böyük şairimiz Molla Pənah Vəqif XVIII əsrdə şer dilini xalq dilinə daha da yaxınlaşdırdı. Onun yazdığı şerləri xalqın bütün təbəqələri həm anlaya, həm qavraya bildi, həm də sevdi. Beləliklə, o, Azərbaycan şerində yeni bir yol açdı. Səməd Vurğun Azərbaycan klassiklərinin ənənələrini davam etdirərək, bizim dövrümüzə - məhz 20-ci, 30-cu, 40-cü illərdə Azərbaycan şerini daha da yüksək səviyyəyə qaldırdı.

Səməd Vurğunun şeri Azərbaycan dilini zənginləşdiribdir, inkişaf etdiribdir. Azərbaycan dilini hər bir azərbaycanlı üçün doğma, sevimli, şirin edibdir. Bu da Səməd Vurğunun Azərbaycan xalqı qarşısında göstərdiyi böyük xidmətlərdən biridir.

Səməd Vurğun şerinin böyüklüyü, eyni zamanda, gözəlliyi ondan ibarət idi ki, onun hər kəlməsi, hər sətri hər bir azərbaycanlının qəlbine çatırdı, onun beynini fəth edirdi, onu öz təsiri altına salırdı. Səməd Vurğunun şeri bu gün də müasirlərimizə, gənc nəsle

ilham, ruh verir, onları coşdurur, daha da vətənpərvər edir, onlara vətəni, milləti, torpağı sevməyi öyrədir.

Səməd Vurğunun ədəbi yaradıcılığı çox genişdir, çoxşaxəlidir. Bu gün burada mənədən əvvəl çıxış edən natiqlər bu barədə çox gözəl və əsaslı fikirlər söylədilər. Səməd Vurğunun bütün yaradıcılığında ən görkəmli yer tutan onun "Vəqif" tarixi mənzum dramıdır və Azərbaycan milli teatrında onun əsasında yaranmış "Vəqif" tamaşasıdır. Bu gün tam qətiyyətlə demək olar ki, böyük Səməd Vurğunun 60 il bundan əvvəl yaratdığı və teatrımızı daim inkişaf etdirən "Vəqif" pyesi XX əsr mədəniyyət, ədəbiyyat tariximizdə ən görkəmli yer tutubdur.

"Vəqif" əsərinin xüsusiyyəti, şübhəsiz ki, birinci növbədə bu əsərin Azərbaycan xalqının tarixini müəyyən bir hissəsini əks etdirməkdən ibarətdir. O, eyni zamanda, dərin fəlsəfi fikirləri əks etdirən bir əsərdir, hər bir azərbaycanlının ürəyinə yatan, onu sevindirən şer misralarıdır.

"Vəqif" əsəri Azərbaycan xalqına onun Molla Pənah Vəqif kimi bir şəxsiyyətini tanıdan əsərdir. Etiraf etməliyəm ki, Səməd Vurğunun "Vəqif" əsəri yarananadək Molla Pənah Vəqif xalqın arasında geniş tətbiq olunmamışdı və xalq onu o qədər də tanıyırdı. Şübhəsiz ki, ədəbiyyatçılar, ziyalılar, şer pərəstişkarları Vəqifin şerlərini yaxşı bilirdilər. XVIII əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatının, şerinin inkişafında Vəqifin xidmətləri haqqında mən dedim. Ancaq Vəqifi geniş tanımaq, onu xalqa daha da yaxınlaşdırmaq, Vəqifin şəxsiyyətini açmaq, onun surətini xalqa göstərmək və Vəqifi xalqa doğma etmək - bunların hamısını Səməd Vurğun etdi.

Xatırlayın, 1937-ci ilədək - "Vəqif" əsəri yaranana qədər Azərbaycanda Vəqif adı daşıyan adam da olmayıb, ya da çox az olubdur. Bəlkə də heç kəs buna fikir verməyib. Bəlkə də hamı güman edir ki, Azərbaycanda geniş yayılmış Vəqif adı elə dövr-qədimdəndir. Amma "Vəqif" əsəri meydana çıxandan sonra insanlar Vəqifi, yəni Səməd Vurğunun yaratdığı Vəqif obrazını o qədər sevdi ki, həddindən çox ailə yeni doğulan övladlarına Vəqif adı verdi.

Bilirsiniz, bu təhlili genişləndirmək, bu barədə daha geniş fikirlər, mülahizələr söyləmək olar. Ancaq mən bu məqamları xatırladıram ki, Səməd Vurğunun yaradıcılığının nə qədər dərin iz buraxdığını bu gün biz bir daha dərk edək.

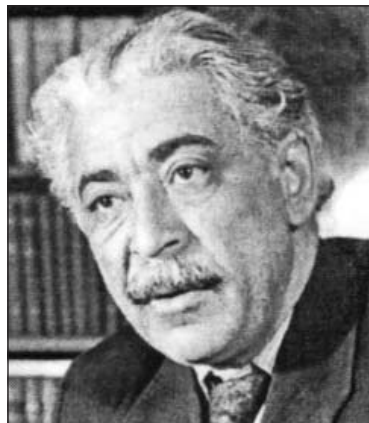
Yenə də "Vəqif" pyesinə qayıtmalıyam. Azərbaycanın milli teatri qədim tarixə, böyük ənənələrə malikdir. Biz 1873-cü ildə Şərqdə ilk dəfə yaranmış, Azərbaycan teatri ilə, onun tarixi ilə həmişə fəxr etmişik, edirik. Ancaq Azərbaycan Dram Teatrının tarixində "Vəqif" pyesi bir inqilab oldu. O illəri yaşayan adamlar xatırlamalılardırlar - bu, mənim də xatirimdədir - həmin tamaşa o vaxt bir inqilab oldu.

Azərbaycan teatrının ən parlaq səhifələrindən biri "Vəqif" pyesidir, onun yaranmasıdır və uzun illər

onun teatrımızın səhnəsində olmasıdır. "Vəqif" pyesi, eyni zamanda teatrımızın görkəmli sənətkarlarını daha da yüksəltdi.

Bu gün biz Vəqifin şəkillərini, heykəlini görürük. Amma həqiqətdə Vəqifin fotosəkli olmayıbdir. Vəqifin şəklini də Səməd Vurğun və Vəqif rolunu oynayan böyük sənətkarımız, aktyorumuz Ələsgər Ələsgərov və Azərbaycan Dövlət Dram Teatrı yaratmışdır.

Görürsünüz, Səməd Vurğun bir əsərlə bizim milli mədəniyyətimizə, ədəbiyyatımıza, mədəniyyə-

timize aid nə qədər böyük məsələləri həll edibdir. Səməd Vurğun xalqımıza nə qədər böyük xidmətlər göstərmişdir. Biz də Səməd Vurğunun yolu ilə gedərək Vəqifin adını əbədləşdirməyə çalışdıq, onun ölümündən 200 il sonra Şuşada, Cıdır düzündə Vəqifin qəbri üzərində böyük məqbərə yaratdıq. Həmin məqbərədə Səməd Vurğun, Azərbaycan teatri və Ələsgər Ələkbərov tərəfindən yaradılmış Vəqif surətinin heykəlini qoyduq.

Səməd Vurğunun digər dram əsərləri də yüksək qiymətə layiqdir. "Fərhad və Şirin"də, "Xanlar"da, "İnsan"da Azərbaycan ədəbiyyatına, şerinə, teatrına böyük töhfələrdir. Onlar əbədi yaşayacaqlar.

Səməd Vurğun həddindən çox şerlər, poemalar yazıbdir. Bütün bu poemalarının, şerlərinin və pyeslərindəki şerlərinin hamısı məhz Səməd Vurğuna məxsusdur. Bütün bunlar onu göstərir ki, Səməd Vurğun ana dilimizi - Azərbaycan dilini təkmilləşdirib, inkişaf etdiribdir. Bu, Səməd Vurğunun ən böyük xidmətlərindən biridir. Bizim hazırkı dilimiz 70, 80, 90 il bundan əvvəl olan dil deyil. İndiki dilimiz - türk dilləri qrupuna məxsus olan Azərbaycan dili türk dillərinin kökündən gələn Azərbaycan dili məhz Səməd Vurğun kimi şəxsiyyətlərin yaradıcılığı nəticəsində, onların şerlərinin, əsərlərinin nəticəsində bu qədər gözəlləşib, bu qədər zənginləşib, səlisləşib, şirinləşibdir. Biz bu dilimizlə fəxr edirik və fəxr edə bilərik.

Səməd Vurğun eyni zamanda böyük alim, filosof idi. Səməd Vurğun Azərbaycan Elmlər Akademiyasının təsisçilərindən, yaradıcılarından biridir. Səməd Vurğun Elmlər Akademiyasının yaradılmasının təşəbbüsçülərindən biridir. O, sadəcə akademik seçilmiş bir adam deyil. Səməd Vurğun və məhz onun kimi Üzeyir Hacıbəyov, Heydər Hüseynov, Yusif Məmmədliyəv, Mustafabəy Topçubaşov, Mirzə İbrahimov və başqa belə in-

sanların təşəbbüsü nəticəsində 1945-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyası yaranıbdir. Bu, böyük tarixi hadisədir. Burada Səməd Vurğunun xidmətləri böyükdür. Ən böyük xoşbəxtlik ondadır ki, Səməd Vurğun ömrünün son illərində həmin akademiyanın vitse-prezidenti vəzifəsini daşımışdır və Azərbaycan elminin, ədəbiyyatşünaslığının inkişafında çox əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir.

Səməd Vurğunun bütün əsərləri Vətənə məhəbbətlə, Azərbaycana, xalqımızın dilinə, milli ənənələrinə məhəbbətlə doludur. Səməd Vurğunun şəxsiyyətini ifadə edən, onun əsərlərinin əsas mənası və məzmunu bax, budur.

Şübhəsiz ki, Səməd Vurğunun əsərləri öz dövründə yazılıbdir. O dövrün hökmü, tələbləri Səməd Vurğunun əsərlərində də öz əksini tapıbdir. Bu gün heç kəs buna görə Səməd Vurğunun əvəzindən üzr istəməməlidir. Səməd Vurğunun bütün əsərləri ilə Azərbaycan xalqı əvvəldən axıradək fəxr edir, bundan sonra da fəxr edəcəkdir.

Səməd Vurğun komsomola həsr etdiyi poemasında da, Kommunist Partiyasına həsr etdiyi "Zamanın bayrağıdır" poemasında da öz əqidəsinə xidmət edib, öz əqidəsinə sadıq qalıbdır, eyni zamanda yüksək şer sənətini nümayiş etdiribdir.

Şərqdə həmişə şer böyük hörmətə layiq olubdur və hər bir şair öz dövrünün aşiqi olubdur, öz dövrünü yazıbdir. Biz buna görə keçmiş əsrlərin heç bir şairinə hər hansı bir mənfi münasibət göstərə bilmərik və kimisə qınaya bilmərik. Səməd Vurğunu da heç kəs qınaya bilməz ki, o şerləri, poemaları yazıbdir.

Səməd Vurğun öz xalqına, millətinə sadıq insan olubdur. O, öz millətinin oyanışına, milli dirçəlişinə xidmət edibdir. Məhz Səməd Vurğunun şerləri, poemaları, pyesləri, dramları - hamısı birlikdə xalqımızı xırda-xırda bu yüksək səviyyəyə çıxarıbdir.

Səməd Vurğunun yaradıcılığının əsas xüsusiyyətləri bax, budur. Məhz buna görə Səməd Vurğun qiymətlidir. Səməd Vurğun bütün yaradıcılığı boyu öz xalqını azad görmək istəyibdir. Səməd Vurğun həmişə azadlıq, müstəqillik tərəfdarı olubdur. Səməd Vurğun Üzeyir Hacıbəyovla, Cəfər Cəbbarlı ilə çiyin-çiyinə gedibdir. Onlar - Səməd Vurğun da, Üzeyir Hacıbəyov da, Cəfər Cəbbarlı da Azərbaycanı azad, müstəqil, sərbəst görmək istəyiblər.

Biz bu günümüze görə - xalqımızın mədəniyyətinin, ədəbiyyatının, elminin, təhsilinin ümumi səviyyəsinin bu mərtəbəyə qalxmasına görə Səməd Vurğuna minnətdarlığımızı bildirməliyik.

Bilirsiniz, hər bir insanın özünə-məxsus taleyi vardır. Az ömür yaşamasına baxmayaraq, Səməd Vurğunun taleyi xoşbəxt tələdir. Ona görə xoşbəxt tələdir ki, Səməd Vurğun 50 il yaşasa da, amma 40 ildir Azərbaycan xalqının dilindən və dünyanın çox xalqlarının dilindən düşmür.

Bu gün biz azad, müstəqil ölkəmizdə yaşayarkən keçmiş nəsillərə minnətdar olmalıyıq, bizdən qabaq yaşamış, yaratmış insanlara daim minnətdarlığımızı bildirməliyik. Çünki bugünkü Azərbaycan əzəmətli, böyük bir binadır. Bu binanı kərpic-kərpic qoyan indiye qədər yaşamış, yaratmış nəsillərdir.

(Davamı səh. 6-da)

(Əvvəli səh. 5-də)

Bu binaya hərə öz payını qoyubdur - kimi çox, kimi az. Amma bu insanların tam əksəriyyəti Azərbaycanı qurmağa, yaratmağa və inkişaf etdirməyə çalışmışdır. Onlardan da ən görkəmlisi böyük şairimiz Səməd Vurğundur.

Səməd Vurğun öz yaradıcılığı, əsərləri, ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə XX əsr Azərbaycan tarixində ən görkəmli şəxsiyyətlərdən biri olubdur. Biz Səməd Vurğun ilə fəxr edirik. Çox sevindirici haldır ki, biz bu yubileyi dostlarımızla - Türkiyə Cümhuriyyətinin, Qazaxıstan, Rusiya, Gürcüstan, Dağıstan respublikalarının nümayəndələri ilə bir yerdə keçiririk. Bu da təbiidir. Burada çıxışların hamısı çox səmimidir və Səməd Vurğunun yaradıcılığına, onun qoyduğu irsə böyük hörmət hissi ilə doludur.

Burada şəxsi xatirələr də söylənilir. Mənim də şəxsi xatirələrim vardır. Biz gənclər vaxtilə Səməd Vurğunun sadəcə olaraq görmək-

dən özümüzü xoşbəxt hesab edirdik. Biz özümüzü xoşbəxt hesab edirdik ki, Səməd Vurğunun haradasa gördük, dinlədik, eşitdik. Biz o illərdə bax, belə yaşamışdıq.

Xatirimdədir, 1952-ci ildə Opera və Balet Teatrının binasında Azərbaycan ziyalıların iclası keçirilir. Azərbaycanın o vaxtkı rəhbəri də ziyalılara çox təzyiq edirdi. Səməd Vurğuna söz verildi. Onun o çıxışı qulağımda bugünkü kimi səslənir. Səməd Vurğuna söz verildə salona toplaşanlar onu çox böyük hərarətlə qarşıladılar. Səməd Vurğun çox dərin məzmunlu və həyəcanlı bir nitq söylədi. Həmin nitq yəqin, haradasa dərc olunub və onu oxuyanlar bunları bilirlər. Onun o nitqi də məhz Azər-

baycanın ədəbiyyatına, mədəniyyətinə, ziyalılarına aid qayğılarla dolu idi. O vaxt ona iki-üç dəfə replika verildir, amma Səməd Vurğun heç bir dəfə də əylmədi, sınımadı, iradəsini itirmədi, öz nitqini mərdanə, böyük ictimai hissi ilə başa çatdırdı.

Səməd Vurğun o vaxt bizim hamımız üçün nümunə - xalqına, millətinə, ölkəsinə, vətəninə sdaqətlikdə nümunə idi. Səməd Vurğun Azərbaycanı, öz xalqını, öz dilini nə qədər sevirdi! Bunları hər dəfə yada saldıqca insan coşur, həyəcanlanır. Səməd Vurğun əgər bu günləri - Azərbaycanın müstəqilliyini, azadlığını görmədisə də, onun ruhu bu gün bizimlədir. Mən hesab edirəm, onun ruhu bu gün həddin-

dən artıq şaddır ki, Azərbaycan xalqı azaddır, sərbəstdir və Azərbaycan Respublikası müstəqildir.

Səməd Vurğunun "Azərbaycan" şəri dillərdə əzbər olubdur. Bilirsiniz, o qısa sözlərdə o qədər dərin məna var ki, həmin sözləri hər bir insan dilinə gətirib, təkrar edərkən öz xalqına, ölkəsinə bir daha öz məhəbbətini, sevgisini, sdaqətini ifadə edir:

*El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənim sən!
Anam, doğma Vətənim sən!
Aynıların könlü candan?
Azərbaycan, Azərbaycan!*

Biz Səməd Vurğunun ruhu qar-

şısında baş əyərək deyə bilərik: əziz şairimiz, sən canın qədr sevdinin Azərbaycan bu gün müstəqil dövlətdir. Sən canın qədr sevdinin xalqın bu gün azaddır. Bu gün mən bir daha bəyan edirəm ki, biz Səməd Vurğunun ruhunu gələcəkdə də şad edəcəyik. Müstəqil Azərbaycan yaşayacaq. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədi, dönməz olacaqdır. Xalqımız daim sərbəst, öz taleyinin sahibi olacaqdır.

Yaşasın müstəqil Azərbaycan!
Yaşasın Səməd Vurğun yaradıcılığı!
Səməd Vurğuna eşq olsun!

**Respublika Sarayı,
7 mart 1997-ci il**

Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illik yubileyi haqqında düşüncələrim

**Hacıvəli Mustafayev,
Qazax Xeyriyyə İctimai
Birliyinin məsləhət
şurasının üzvü**

Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin sərəncamı bir vətəndaş kimi, bir Qazax kimi mənə də sevindirdi. Qazax Müəllimlər Seminariyası Azərbaycanın elmin, təhsilin, mədəniyyətin inkişafına misilsiz töhfələr verməklə bərabər Azərbaycan xalqına görkəmli şəxsiyyətlər, dövlət xadimləri, şairlər, yazıçılar və başqa sənət adamları bəxş etmişdir.

Qazax Müəllimlər Seminariyası bizim ailənin gələcəyi üçün də mühüm rol oynayırmışdır. Əmim Mustafayev Mustafa və dayım Nəsimov Hüseyn də (1920-1926) Se-

minariyanı bitirmişlər. Dayım daha sonra Pədoqoji İnstitutu bitirdikdən sonra Qazaxda, Ağstafada dəmiryol məktəbində və Dağkəsəməndə 55 il məktəb direktoru olmuşdu. Respublikanın Əməkdar Müəllimi fəxri adına və Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Əmim isə Seminariyanı bitirdikdən sonra əvvəlcə Dəmirçilərdə sonra Daşsalahlıda (1926-1928) müəllim, 1928-ci ildən 1930-cu ilə qədər Şəmkir rayonunun Zəyəm qəsəbəsində 7 illik məktəbdə direktor işləmişdir.

1933-cü ildə Pədoqoji İnstitutun dil-ədəbiyyat fakültəsini bitirdikdən sonra (1933-1935) Ağdam Pədoqoji Texnikumunda, 1935-1937-ci ilin oktyabr ayının 26-a kimi Zaqatala Pədoqoji Texnikumunda direktor işləmişdir.

1937-ci ildə o millətçi, panturkist adı ilə 10 il türmə sonra isə sürgün həyatı yaşayırmış. 1956-cı ilin mart ayında tam bəraət alaraq Azərbaycana qayıdır. Əvvəlcə o vaxtkı Dövlət rayonuunda maarif şöbə müdiri, 1957-ci ildən 1984-cü ilə kimi Nəsimi rayonundakı 44 sayılı orta məktəbdə direktor işləmişdir.

1965-ci ildə Əməkdar Müəllim adına layiq görülmüş və bir çox fəxri adlarla təltif olunmuşdur.

Əmim Sibirə olarkən həyat yoldaşı dünyasını dəyişmişdi, oğlu və qızı ailə qurmuşdular ayrı yaşayırdılar. Əmim tək olduğuna görə mənə Bakıya gətirdi, direktor olduğu məktəbi bitirdim və ata-bala kimi bir yerdə yaşadım.

Əmimin həddindən artıq dostları və tanışları var idi. Əsas da Qazax Müəllimlər Seminariyasında bir yerdə oxuduğu yoldaşları idi. Bizdə sərbəstlik olduğuna görə, arvad-uşaq olmadığına görə təxminən ayda bir dəfə bizə yığılardılar ancaq seminarislər).

Seminariyadakı hadisələrdən, əhvalatlardan danışardılar, zara-fatlar edərdilər, gülüş səs-küyüvi başına götürərdi. Əlbəttə mən bu

dahi şəxsiyyətlərin sadəliyinə, səmimiyyətinə valeh olurdu.

Əmim bir gün qabaq mənə xəbərdarlıq edərdi ki, sabah əmilərin gələcək bir az yüngülvari hazırlıq gör. Mən də kənddən gəlmiş uşaq. Pomidor yumurta bişirməyi, soyutma toyuq bişirməyi, daha sonra ət xörəyi bişirməyi öyrəndim. Kolbasa, pendir, yağ da həmişə olardı. Mən onlara əmi deyər müraciət edərdim. Əsas bizə gələn kimlər idi. S.Vurğun dünyasını dəyişmişdi. Mehtixan Vəkilov, Osman Sarıvəlli, Mirqasım Əfəndiyev, Möhsün Poladov, Mehti Hüseyn (düzü Mehti müəllim Seminariyanı axıra kimi oxumasa da o da seminaris gedirdi).

Mən hazırladığım yeməklərdən yeyərdilər, içərdilər, sonra gəzməyə gedərdilər. Gedəndə hamısı mənə öpərdi, hazırladığım yeməkləri tərifləyərdilər və "bağışla sənə yordun" deyərdilər.

Bu görüşlərində hamısında Mehti müəllim iştirak etməsə də onun üçün danıxardılar. O vaxtlar Maarif naziri işləyən gözəl insan Mehti Mehtizadə əmimdən xahiş edərdi ki, o Mustafa Mehti müəllim iştirak edəndə mənə xəbər elə mən də iştirak edim. Mehtizadə Mehti Hüseyninsöhbətinə qulaq asmaqdan doymazdı, zövq alardı.

Adını çəkdiyim seminaris əmilərin hərsinin özünə məxsus xasiyyətləri və gözəlliyi var idi. Misal üçün Mehtixan əmi və Osman əminin sözü-söhbəti gözəllərdən və gözəllikdən olardı. Mehti müəllimin söhbəti əsas yaradıcılıqdan, ədəbiyyatdan olardı. Onu da qeyd edim ki, Mehti müəllim ciddi və zəhmətli təsir bağışlasa da çox həssas, mülayim və ürəyi yumşaq idi.

Mirqasım əmi həddindən artıq şəh, şux, zarafatçı idi. Görüşlərdə söhbətə körpü salan, hərdən zarafata salardı aranı qarışdırardı. (Mirqasım əmi əmimin məktəbində zavuç, həm də partkomis işləyirdi). Möhsün əmi Poladov seminarislərin içində ən çox sevilən, axtarılan, olduqca səxavətli, ürəyiaçıq,

əliaçıq insan idi. Möhsün əmi həmişə deyərdi gələn sizi rayonlara aparım havanın dəyişsin, təbiətin gözəlliyinə tamaşa edin, ruha gəl, zövq alın təzə əsərlər, şeirlər yazın. Düzü bu səfərlər çox nadir hallarda baş tuturdu çünki, Mehti müəllimi işdən, yazı-pozudan, Mustafa müəllimi məktəbdən ayırmaq olmurdu. Əmim bazar günü də məktəbdə olardı. Əmimin Möhsün Poladovun şit zaraafatı var idi. Möhsün əmiyə deyərdi sən nazir adamsan nə vecinədi məktəb dağılır sən də kefdən danışırısan, gəzməkdən, rayondan dəm vurursan.

Hərdən Qazaxdan Hüseyn müəllim Nəsimov (dayım) gələrdi. O saat Mirqasım əmi car çəkərdi. Seminarislərə bildirərdi ki, Hüseyn gəlib növbədən kənar yığılardılar. Mirqasım əmi başlayardı zarafata Hüseyn müəllimi cırnaatmağa. Mirqasım əmi deyərdi Osman yadındamı Səyali xanımı sənə vermirdilər Hüseyn dedi Osman vermirlər gedək götürək qaçaq azdan az ölər çoxdan çox.

Bu görüşlərdə xatirələrin çoxu S.Vurğunla bağlı olardı. Xatırlayırdılar, danışardılar, kövrəlib ağlayardılar. Mirqasım əmi deyərdi S.Vurğunun Əskiparanın qatlamasından, fəşəlisindən, könbəsindən çox xoşu gələrdi. Baban ayda bir iki dəfə atla Seminariyaya gələrdi. O saat qaçardıq kişini qarşılatmağa, atdan düşürərdik. S.Vurğun deyərdi ay baba Mustafanın klasi burdadı. Baş qarışanda S.Vurğun şuluqluğundan qalmazdı atın belində olan heybədən bir neçə qatlama, fəşəli çırpışdırardı. Baxmayaraq evdən kimə nə gələrdi bir yerdə yeyərdik. Çox mehriban idik, doğma qardaşlar idik. Heyif o günlərə.

Əmimin seminaris yoldaşlarından başqa bizə gələn və ya zəngləşib bulvara gəzməyə çıxdığı yüzlərlə tanışlarının bəzilərinin adını qeyd etmək istəyirəm. Mehti Mehtizadə, İlyas Abdullayev, Mir-

zə İbrahimov, Məmməd Rahim, Mircəlal Paşayev, Məmmədiyyə Yusifzadə oğlu Ziya və Bəhrəm Yusifzadə, Cəfər Xandan (tələbə yoldaşı), HəmidYolçuyev (copu Həmid) o vaxtlar nisbətən cavan olan İsmayıl Şıxlı, Hüseyn Arif, Tofiq Mütəllimov və yüzlərlə başqaları.

Bütün bunlar görkəmli şəxslərin söhbətləri, səmimiyyətləri, sadəliyi, saflığı, dostluğu mənim gələcək həyatımda mühüm rol oynadı. Vətəni sevmək, insanları sevmək, doğma Qazağımızı sevmək, əl tutmaq, kömək etməyi aşıladı.

Qazax Seminariyasının yetirmələri xalqımıza, Azərbaycanımıza və doğma Qazağımıza şan-şöhrət və baş ucalığı gətirdi.

Bu səmimiyyətin, birliyin nəticəsi olaraq xain qonşularımız 1988-ci ildə məlum hadisələri başladı. Düşmənin əsas məqsədi Qazaxı işğal etmək Gürcüstana gedən avtomobil yolunu ələ keçirmək idi. O vaxt İsmayıl Şıxlı və bütün Qazax ziyalıları ayağa qalxdı, birləşdi. Ermənistanla 168 km meşə sərhəddi olmasına baxmayaraq sərhəd boyu 6 kəndimiz işğal olsa da Qazağın qalan kəndlərini qoruya bildik. Əlbəttə Qazağımızın qorunmasında o vaxtlar yaranan Qazax xeyriyyə cəmiyyəti mühüm rol oynadı. Cəmiyyətin keçmiş rəhbərliyinə, əməyi, zəhməti olan ziyalılarıma və bütün üzvlərinə öz təşəkkürümü bildirirəm. Qazax Xeyriyyə Cəmiyyəti indi Qazax Xeyriyyə İctimai Birliyi adı ilə fəaliyyətini yüksək səviyyədə davam etdirir, böyük işlər görür.

İctimai Birliyə hal-hazırda xalqımızın və mahalımızın böyük oğlu, bütün şüurlu həyatını elmə, təhsilə həsr etmiş, amalı, məqsədi əl tutmaq, kömək etmək, xeyirxah və sadə insanolan fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor İlham Pirməmmədov rəhbərlik edir.

Bu işində hörmətli sədrimizə uğurlar arzulayırm.

Qazaxda məzarüstü abidəsinin açılışı və böyük saz ustadının Bakıda 80 illik yubileyinin keçirilməsi, İsa Muğannanın 90 illiyi, Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100 illiyi münasibətilə elmi-praktik konfransların təşkili ölkəmizin mədəni həyatı üçün böyük önəm kəsb edir. Biz gələn aylarda Qazax rayonunda Qazax Müəllimlər Seminariyasının 100, Aşıq Ədalətin 80, Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının 100 illik yubiley tədbirlərini geniş tərkibdə qeyd edəcəyik.

İsmayıl Şıxlının anadan olma-

May ayının 11-də Atatürk Mərkəzində "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi, Qazax rayon İcra Hakimiyyəti və Atatürk Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin İsmayıl Şıxlının anadan olmasının 100 illiyinin qeyd olunması barədə sərəncamının icrası çərçivəsində keçirilən tədbiri "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin sədri professor İlham Pirməmmədov tədbir iştirakçılarını Qazax Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rəcəb Babasovun, akademik Teymur Bünyadovun, Əməkdar incəsənət xadimi Vidadi Babanlının və Qazax mahalının ziyalıları adından salamlayaraq Fəxri Xiyabanda Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının məzarını ziyarət etməklə başlayan elmi-praktik konfransı açıq elan etdi. İ.Pirməmmədov ilk dəfə "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin tədbirində iştirak edən Millət vəkili Əflatun Amaşova, professor Səməd Seyidova, Qənirə Paşayevaya öz dəyərli vaxtlarından ayıraraq konfransa dəvət təklifini qəbul etdiklərinə görə İctimai Birliyin İdarə Heyətinin adından təşəklür etdi. Həmçinin qeyd etdi ki, onların bu konfransa gələmələrində önəmli səbəblərdən biri də İsmayıl Şıxlıya olan sevgi və məhəbbətləri olmuşdur.

Atatürk Mərkəzində Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının 100 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirilmişdir

Pedaqoji Universitetində keçiriləcək. İ.Pirməmmədov çıxışında diqqəti İsmayıl Şıxlı yaradıcılığının və şəxsiyyətinin Azərbaycanın mədəni və ictimai-siyasi tarixində tutduğu mövqeyə yönəlmişdir. İştirakçıların diqqətinə çatdırılmışdır ki, "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi ölkəmizin həyatında baş verən

sının 100 illiyinə həsr olunmuş bu tədbirin də həmin silsiləni davam etdirdiyini vurğulayan İlham Pirməmmədov sözü Atatürk Mərkəzinin rəhbəri akademik Nizami Cəfərova vermişdir. N.Cəfərov qeyd etdi ki, Azərbaycan xalqının böyük yazıçısı İsmayıl Şıxlının 100 illiyi ilə bağlı Qazax Rayon İcra Hakimiyyətinin təşəbbüsü ilə Bakı Dövlət Universitetinin Qazax filialında elmi-praktik konfrans keçirilmişdir. M.F.Axundov adına Mərkəzi Kitabxanada və digər yerlərdə də bir çox tədbirlər keçirilmişdir. İsmayıl Şıxlı haqqında sanbalı araşdırmalar aparılmışdır, bu gün də aparılır. Professor Təyyar Salamoğlunun İsmayıl Şıxlıya həsr etdiyi "İsmayıl Şıxlının bədii nəsr" adlı monoqrafiyası da bu gün burada ilk dəfə olaraq konfrans iştirakçılarına təqdim olunacaq. İsmayıl Şıxlının şəxsiyyəti və yaradıcılığı haqqında araşdırmalar genişləndikcə daha da dərinləşir. Çünki İsmayıl Şıxlı haqqında danışmaq elə Azərbaycan xalqı haqqında danışmaq deməkdir. Mən düşünürəm ki, Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlı haqqında ən dərin sözü ümummilli lider Heydər Əliyev demişdir. O deyirdi ki, İsmayıl Şıxlı

xalqın təbiətindən, ruhundan gələn bir yazıçı, mütəfəkkirdir. Azərbaycan xalqı yaşadığıca İsmayıl Şıxlı da yaşayacaq.

Sonra Qazax rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Gülayə Həsənova çıxış etmişdir. G.Həsənova öncə tədbir iştirakçılarını Qazax Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rəcəb Babasovun və öz adından səmimi qəlbdən salamlayaraq, Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, istedadlı nasir, tanınmış ədəbiyyatşünas, pedaqoq və ictimai xadim, Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının anadan olmasının 100 illiyinin Qazaxda böyük təntənə və xalq bayramı kimi qeyd edildiyini qeyd etdi. O, qeyd etdi ki, XX əsr Azərbaycan nəsrinin inkişaf etməsində, milli adət və ənənələrimizin yazılı ədəbiyyatda təşəkkül tapmasında, qiymətli nəsr əsərlərinin yaranmasında zəngin və şərəfli bir ömür yolu keçmiş Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının xidmətləri əvəzsizdir. Görkəmli nasirin yaradıcılığının əsas hissəsi sovet dövrünə təsadüf etsə də, original və milli-mənəvi dəyərlərə bağlı yaradıcılıq dəsti-xətti olan İsmayıl Şıxlı qiymətli əsərlər yazaraq öz adını Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə qızıl hərflərlə həkk etmişdir.

Daha sonra Xalq şairi professor Nəriman Həsənzadə, Millət vəkili, Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin üzvü Qənirə Paşayeva, Millət vəkili, Avropa Şurasının Parlament Assambleyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri professor Səməd Seyidov, Millət vəkili, Mətbuat Şurasının sədri Əflatun Amaşov, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Müasir Azərbaycan dili kafedrasının professoru Buludxan Xəlilov, "Sənaye Korpo-

rasiyası" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Baş direktoru, Millət vəkili Kamran Nəbizadə, ADPU-nun professoru Təyyar Salamoğlu, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin Azərbaycan dili kafedrasının müdiri, professor Rüstəm Kamal, ədəbiyyatşünas alim, Bakı Dövlət Universitetinin dosenti Məti Osmanov, BDU-nun Filologiya fakültəsinin dekanı dosent Elçin Məmmədov, Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasının prezidenti Məmməd Musayev, Milli Məclisin üzvü Ülviyyə Quliyeva "Qazax" Xeyriyyə Cəmiyyətinin keçmiş sədri Vidadi Bayramov, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin dosenti Dürdanə Vəkilova, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin dosenti Yasin Qaraməmmədli çıxış etdilər.

Tədbirdə həmçinin professor Əhməd Vəliyev, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi Rəşad Məcid, diplomat Mir-Həmzə Əfəndiyev, professor Qulu Məhərrəmli, professor Alxan Bayramov, jurnalist Arif Əliyev, Əməkdar məşqçi Firdovsi Umudov, Sultanxanım Nəsimova, Bakı Dövlət Universitetinin dosenti Natavan Dəmirçioğlu, şairə Cığatəl, Çiçək Mahmudqızı, tədqiqatçı-jurnalist İsmayıl Umudlu, Məzahir Vəkilov, Əməkdar jurnalist Varis Yolçuyev, "Şərq" qəzetinin baş redaktoru Akif Aşırı, Rövşən Babanlı, tənqidçi Əsəd Cahangir, şairlər İbrahim İlyaslı, Zəməddin Həmişəyev, Rafail İncəyurd, Musa Ələkbərli, Vəli Xıramçaylı, Arif Əliyev, rəssam Qafar Sarıvəlli, Tapdıq Osmanov, İlqar Mahmudov, İsmayıl Şıxlının oğlu Fərrux Şıxlı və eləcə də digər tanınmış elm və sənət adamları, respublika ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak etmişlər.

İ.Pirməmmədov qeyd etdi ki, ölkəmizin bütün təhsil müəssisələrində İsmayıl Şıxlının 100 illiyinə həsr olunmuş geniş tədbirlər keçirilmişdir və davamlı olaraq da keçirilir. Yekun dövlət tədbiri isə noyabr ayında Azərbaycan Dövlət

mühüm hadisələrin qeyd olunmasında yaxından iştirak etməklə ölkənin mədəni yüksəlişinə öz töhfələrini verir və bu cür tədbirlər əhatə dairəsinə və ictimai məzmununa görə məhəlli səciyyə daşmır. Son aylarda Aşıq Ədalətin

O BİZİM FƏRHADDIR - QƏHRƏMAN FƏRHAD

Biz Türkləriz, Vətənimiz – başdan-başa Yer kürəsi, Bayrağımız al günəşdir, Çadırımız Göy qübbəsi.

Azadlıq şairi, istiqlal mücahidi Xəlil Rza Ulutürk bu misraları gələcək nəsillərə bir xəritə olaraq çizib. Bəli, xəritə. O xəritədə Türkün Vətəninə sərhəd tanımadığını, yer üzünün əbədi sakinlərinin məhz Türklər olduğunu bizə dəqiqliyi ilə anlatır. Və bizlər həmin vəsiyyəti öz həyat kredomuz bilirik. Bizlər Vətənimizi qorumaq üçün son damla qanımıza qədər vuruşmağa hazırıq. Təki Vətən sağ olsun! İndi haqqında yazacağım Azərbaycan ordusunun kapitanı Fərhad Eyyubov da son damla qanına kimi Azərbaycanın bütövlüyü uğrunda öz canını fəda edən qəhrəmanlardan biridir. Uşaqlıqdan bir arzusu olub – düşməni məhv etmək, qələbə qazanmaq. Bəli, düşmənin ağır snayperindən açılan atəş nəticəsində qaranlıq gecələrin birində düşmənin gülləsinə can verməməsi, o odun-alovun içindən sağ qurtulmağı da elə düşmənin üzərində Fərhadın ən böyük qələbəsidir. Fərhad hərbin bütün sirlərinə bələddir, dəyərdir. Hətta düşmənin döyüşatıcılığı taktikasına da dərinləndir. Yazımın lazımı yerlərində Fərhadın döyüşçü kimi əvəzsiz hərbi olduğunu sizlərin də diqqətinə çatdırmağa çalışacam.

Hörmətli oxucu, qısaca da olsa Fərhadın hərbi fəaliyyəti haqqında yazmağı özümə borc bildim.

Eyyubov Fərhad Rüstəm oğlu 1988-ci ildə Qazax şəhərində ziyalı ailəsində dünyaya göz açıb. Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyi bitirən Fərhad təhsilini qardaş Türkiyə Respublikasında davam etdirib. Ankara şəhərində yerləşən Kara Harb Okulunu bitirib. Həmin universitetin müəssisə-səğər personalı içərisində 8-ci yerə layiq görülən Fərhad ali hərbi məktəbi bitirəndən sonra Türkiyədə Təlim-Tədris Mərkəzinə göndərilib. Öz ixtisasına uyğun olaraq (səyyor-mühəndis) İzmir Narlı Dərəyə göndərilən Fərhad "İstehkam" okulunda hərbi təhsilini davam etdirib. Orada təlim-tərbiyə, savad üzrə 1-ci yerə çıxıb. Təhsilini bitirən gənc hərbi Bakıya gəlir. İlk işinə Bakıda – Pirəküşküldə başlayır. Bakıda işlədiyi vaxt Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi tərəfindən Əfqanıstana göndərilən 120 nəfər hərbi Sülhməramlıların tərkibinə daxil edilir. Onların arasında xüsusi ixtisasçı olan iki nəfərdən biri Fərhad idi. Əfqanıstanda qulluq etdiyi zaman Türkiyə Cümhuriyyətinin prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Əfqanıstan Respublikasına rəsmi səfər

*(“Dizim gözlərim önündə partladı.”
Fərhad Eyyubov, Qarabağ Qazisi)*

edir. Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türkiyə və Azərbaycan dövlətləri tərəfindən göndərilmiş təxminən 500 nəfər hərbinin içərisindən hərbi vəzifəsini icra edərkən xüsusi fərqlənən 50 nəfər hərbinə təltif edir. Həmin təltifçilərdən biri də Fərhad idi. 6 ay 20 gün Əfqanıstanda qulluq edən Fərhad Azərbaycana qayıdanda oğlu Azər artıq 6 aylıq körpə idi. Fərhad oğlunun üzünü ilk dəfə idi ki, görürdü. Əfqanıstana göndərilən vaxt həyat yoldaşı Fatma xanım nə qədər istəyir ki, Fərhad getməsin. Ancaq o Fərhadı inadından döndərə bilmir: “Sən fikirləş ki, mən Türkiyəyə göndərsələr gedirəm, ancaq Əfqanıstana göndərilər, döyüş mövqeyi olduğuna görə ora getmirəm. Əfqanıstan döyüş zonasıdır. Mən ordan imtina edə bilmərəm. Gedəcəm”, – deyib Fərhad Əfqanıstana yola düşür. Əfqanıstandan qayıtdıqdan sonra Qusar rayonunda xidmət edir. 2018-ci ilin avqust ayından Ağdam rayonunda böyük komandiri, sonra isə Qaragah zabiti təyin olunur.

Fərhad həqiqətən bütün varlığı ilə əsl hərbiçidir. Ağdamda qulluq etdiyi zaman Respublika üzrə “Ən yaxşı mühəndis istehkam bölmələri”nin yarışında 65 komanda içərisində Fərhadın rəhbərlik etdiyi komanda 2-ci yerin qalibi olur. Müdafiə Nazirliyinin Baş Qərargah reisi Nəcməddin Sadıqovun imzası ilə Fərhad “Təşəkkürnamə” və “Fəxri Fərman”la təltif olunur. Tağı komandiri olduğu dövrdə “Respublika üzrə ən yaxşı tağı komandiri” müsabiqəsində ikincilik qazanır. “Respublika üzrə ən yaxşı istehkam bölmə komandiri” nominasiyası üzrə keçirilən yarışda Fərhad 10 saniyə gecikərək ikinci yerin qalibi olur. Başlıq etdiyi manqa Səngəçaldı Respublika üzrə keçirilən hərbi yarışda yenə də ikinci yerin qalibi olur.

Mən Fərhadı necə tanıdım? Bir gecə Facebook səhifəsində Qazax rayonundan olan hərbinin düşmənin açdığı iri çarplı mermidən (snayperdən) sol

ayağını itirməsi xəbərini oxudum. Gecə idi. Zil qaranlıq Bakının üzərinə sərilib hər kəsi yuxuya vermişdi. Bu xəbər isə mənim yuxumu ərsəyə çəkdi. Allah-Allah, indi bu qəhrəman hardadır? – deyə düşündüm. Gecənin bu aləmində mən kimlə əlaqə saxlayım? Bu qəhrəmanın kim olduğunu necə bilim? Yaxşı indi bu qəhrəmanın vəziyyəti necədir? Suallar gecənin qaranlığı ilə bir-birinə qarışır, məni mənəndən alırdı. Nəhayət öyrənə bildim ki, bu qəhrəman Qədim Qazax mahalının qorxmaz oğulları ilə ad alan Qaymaqlı şenliyinin övladı imiş. Fərhad vurulduğu andan, Vətən uğrunda ayağını itirdiyi gündən tək İncə Dərəsinə, Qazaxa aid deyildi. Fərhad artıq Türk dünyasına aid idi.

Şükürlər olsun, Uca Allahın rəhminə. Açılmasını səbrsizliklə gözlədiyim sabah açıldı. Vətən sevgisi böyük olan insanlara müraciət etdim. Fərhadı tək qoymayaq, dedim. Sağ olsunlar. Çağırışma səs verən insanların hər birinə xüsusi olaraq minnətdaram. Fərhad Bakıda Müdafiə Nazirliyinin hospitalında yatanda üç dəfə onun görüşünə getdik.

BİRİNCİ GÖRÜŞ

Axşam saat beşdə Qospitalın qarşısında olmalı idik. Mən ora çatanda artıq insanlar Fərhadın yanında idilər. Hər kəs böyük ruh yüksəkliyi ilə getmişdi həmin görüşə. Neftçi-şair, ağsaqqalımız Hacı Zəməddin Ziyadoğlu, Xeyriyyəçi elqizimiz Sultanxanım Nəsimova, sözün həqiqi mənasında əsl ziyalı Dürdanə Vəkilova, AGF-nin Vitse-prezidenti Firdovsi Umudiv, canını vətən yolunda fəda edən qazilərimiz Kamil Musəvi və Natiq Mehdiyev, ağırlıq qaldırma üzrə dünya çempionu Nicat Rəhimovun atası Əli Rəhimov, dəyərli eloqlumuz, minlərlə insana təmənnasız yaxşılıq edən iş adamı Elçin Cərciyevin oğlu Murtuz Cərciyev, ziyalı eloqlumuz Fərman Qəhrəmanov, Aşıq Şaiq İncəli, Aşıq İsmayıl Qaymaqlı, şair Rəfail İn-

cəyurd, şair Bəxtiyar Rüstəmoğlu və onlarla tanımadığım insanlar facebook üzərindən mənim dəvətimi dəyərləndirib Fərhadın görüşünə gəlmişdilər. Həmçinin Azərbaycanın milli istiqlal mücahidi və müstəqil Azərbaycan mətbuatının yaradıcılarından biri olan Ağamalı Sadiq Əfəndinin həyat yoldaşı Nəbat xanım, oğlanları Qarabağ müharibəsi veteranı Nofəl Əfəndiyev və Orxan Əfəndiyev də Fərhadın yanında idilər.

Qazax rayonundan Millət vəkili seçilmiş Kamran Nəbizadə də bir neçə gün sonra Fərhadın görüşünə getmişdi.

İKİNCİ GÖRÜŞ

Filologiya elmləri doktoru, polkovnik-leytenant Valeh Nəsimli ikinci görüşə 42 illik tələbə dostları ilə birgə gəlmişdi – Xeyrulla Ağayev, Sabir Sadaxlı, Moskvadan Nəsim Verdiyev bu görüşə böyük ürəklə gəlmişdilər. Zəməddin Qağam, ziyalı eloqlumuz Allahyar Əyyubov, veteran döyüşçü Saleh Salmanov, Qaymaqlıdan Abdulla Məmmədov da bizimlə bir arada idi həmin gün. İnanın səmiyyətimə, bu çağırışma da tanımadığım insanlar qatılmışdı. Bu hal məni çox sevindirirdi. Çünki Vətən uğrunda can verən insana mənəvi dəstək olan xalqımız dövlətinə, millətinə necə sədaqətli olduğunu bu görüşlər vasitəsilə bir daha sübut edirdi.

ÜÇÜNCÜ GÖRÜŞ

Üçüncü görüşümüz də ziyalılar, şair, yazıçıların əhatəsində oldu. Qazaxı sazsız-sözsüz,

şair-yazıçısız təəvvür etmək mümkün deyil. Bu görüş də əvvəlki görüşlər kimi səmimi, yaddaqalan oldu. Bu dəfə qəhrəmanın görüşünə Xalq şairi Nəriman Həsənzadə, “Qazax” Xeyriyyə İB-nin İdarə Heyətinin sədri professor İlham Pirməmmədov, dünya şöhrətli yazıçı Varis Yolçuyev, dəyərli qazaxlımız Sultanxanım Nəsimova gəlmişdi.

Yazıçı Varis Yolçuyev Fərhad yaralandığı anı danışan zaman çox diqqətlə qulaq asırdı. İnanıram ki, bir gün Varis müəllimin qəhrəmanlarından biri də Fərhad olacaq. Xalq şairi Nəriman Həsənzadə, elimizin ləyaqətli ağsaqqalı İlham Pirməmmədov Fərhadı dinlədikcə qəhrəmana olan heyranlığını, məhəbbətini gizlətmirdi. Çox insanlara ana-bacı olub qayğısına qalan Sultanxanım Nəsimovanın Fər-

hadın qəhrəmanlığı ilə qürur duyduğu üzündən açıq-aşkar hiss olunurdu.

Fərhad bir aya yaxın idi ki, qospitalda müalicə alırdı. Göstərdiyi igidliyə görə müdafiə naziri Zakir Həsənovun əmri ilə “HƏRBİ XİDMƏTDƏ FƏRQLƏNMƏYƏ GÖRƏ” 3-cü DƏRƏCƏLİ MEDAL ilə təltif olunmuşdu.

Nəhayət Fərhadın qospitalda müalicəsi qurtardı. Qazağa yola düşdü. Qazaxda dostlar, qohumlar Fərhadı böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşıladılar. Axı Fərhad Qazağa Qazi olaraq qayıtmışdı.

İki ay keçdi. Mən də Qazağa getdim. Fərhadla görüşəcəkdik. Ancaq mən ona zəng etməzdən öncə Fərhad özü mənə zəng etdi. Bu da Fərhadın necə etibarlı insan olduğunu aydın göstəricisi idi. Bir ayağını itirən Fərhad həyat yoldaşı Fatma xanım və övladları ilə birgə özü maşını idarə edərək gəlmişdi atamgilə.

(Davamı səh. 9-da)

(Əvvəli səh. 8-də)

Bu da qəhrəmanlıqdır. Bizi qonaq apardılar. Ailə üzvləri bizi (Mehribanla mənə) çox gözəl qarşıladılar, əsl qazaxlılara layiq. Valideynləri Rüstəm müəllim və Aypara xanım peşəcə müəllimdlər. Onlar əsl müəllim ailəsidir. Zəhmətkeş, dövlətini, millətini sevən insanlardır. Ona görə də Vətən üçün Fərhad kimi qəhrəman oğul böyüdü, Vətən uğrunda ön cəbhəyə uğurlayıblar.

Biz Fərhadla həmsöhbət olduq. Əziz oxucu, həmin günün – Fərhad ayağını itirdiyi o günün təfərrüatlarını Fərhadın öz sözləri ilə çalışacam ki, sizin də diqqətinizə çatdırım.

– Sən o gün səngərə getməyə birlərdinmi?

– Bəli, getməyə bilərdim. Ancaq vicdanım mənə heç vaxt rahat qoymurdu ki, isti otaqda oturum. Mən yalnız səngərdə əsgərlərin yanında rahatlıq tapırdım.

– O gecəni necə xatırlayırsan?

– Ərazini yaxşı müşahidə və mühafizə etmək üçün kurqanlar hazılandı. Onların üzərində Qala tipli mühafizə məntəqələri tikirdik.

Biz kurqanları sabaha kimi təhvil verməli idik. Ona görə gecəni işləməyimiz vacib idi. Düzdür, mən ora özüm getməli deyildim. Əsgər də göndərə bilərədim. Ancaq əsgərlərə qıymadım. MAXE Əvəzlə getdik işləmək üçün. Əraziyə çatanda nankor qonşuların sərhədinə tərəf bir ağ it hüddü. Elə hürə-hürə də o tərəfə getdi. Səngərə düşəndə dedim Əvəz, atacaqlar. Atışma olacaq. Ürəyimə damıb səni vuracaqlar. Gəl yerimizi dəyişək. Əvəz dedi ki, yox komandir, heç nə olmaz. Narahat olma. Mən Əvəzlə razılaşmadım. Onu məcbur etdim yerimizi dəyişdik. Kurqana beş-altı təkər yerləşdirib bağlamışdıq ki, snayperdən (UZB-96) atəş açıldı. Dizim gözümün önündə partladı. Sümüklerim əlimə batırdı. Mən hər zaman onların atış taktikasını izləmişəm. Onlar atdıqları yerdə hədəfi vura bilirlərsə həmin yere dalbadal iki-üç dəfə atəş açırlar. Bildim ki, yenə də atacaqlar. Ona görə də özümü birtəhər geriye atdım. Him qazdığımız üçün qazılan torpağı arxa hissəyə atmışdıq. Artıq aygımın biri yox idi. Təz özümü həmin torpağın arxa hissəsinə atdım. Təkərlərdən də əlim çatanları özümə tərəf çəkdim ki, mənə termalla da görə bilməsinlər. Həmin güllə mənim bədənimin başqa yerinə dəyşə idi, həmin an ölmüşdüm. Əvəzə dedim, burda durma, qaç. Bir müddət atışma oldu.

İsti-isti heç nə bilmirdim. Ayağımın güllə dağıdan hissələrini də özümə birgə aşağı apardım. Fikirləşdim ki, bəlkə də düzələcək.

Onlar (hərbçilər və əsgərlər) mənə görəndə (aşağı düşən zaman) möhkəm qışqırtı qopdu. Dedim, qışqırmayın.

Əsas odur ki, salamatam. Həmin an həyacandan həkim juqutu tapa bilmədi. Sərt parça materialından kəmərlər var idi. Dedim, qaçın onlardan götürün. Sıxdım dizimdə. Bir dəfə bağladım. İkinci dəfə bağlamadım ki, möhkəm çəkəndə düyün düşər, qan aparar mənə. Maşında böyük komandiri sağımda, MAXE solumda oturmuşdu. Dedim, “budumu möhkəm sıxın ki, qan getməsin”.

Təcili yardım maşını ilə biz Sarıcalı kəndində yerləşən xəstəxanaya yola düşdük. O yollar da müharibə şəraitinə görə nahamardır. Hər dəfə təcili yardım maşını mənə atıb-tutduqca elə bil o dünyanı görüb gəlirdim. İki dəfə palçığa batdı. Birtəhər asfalt yola çıxdıq. Asfalt yolun kənarında bizi tibb məntəqəsinin təcili tibbi yardım maşını gözləyirdi. Biz həmin maşına mindik. Orda sanitarkadan juqut istədim. Juqutu aldım. O biri

– Fərhad, bu halına Şükür edirsənmi?

– Əlbəttə. Min dəfə Allaha Şükür

O BİZİM FƏRHADDIR - QƏHRƏMAN FƏRHAD

kəməri açıb juqutu bağlayanda gördüm ki, xərəyin içi tamamilə qandır.

Həm maşın atıb-tutduqca, həm də həyacandan kəmərlərində budumda boş vəziyyətdə olmasından mənə aparların xəbəri olmayıb.

Məni allah saxladı. Artıq qospitala çatana yaxın gördüm əllərim üyüşür. Dedim, əlimi ovuşdurun. Əlimi ovuşdurdular.

– Ürəyində ölüm qorxusu var idimi?

– Qətiyyə. Ürəyimdə bir hissə var idi ki, mənə iki saat da belə saxlasalar, ölməyəcəm. Öz-özümə deyirdim: Mən niyə ölməliyəm?! Mən yaşayacam!

Qospitala vaxtında çatdıq. İnanın həyatda bir polis şöbəsi, bir də xəstəxanadan uzaq gəzməmişəm. İlk dəfə idi ki, qospitala, həkimləri görəndə sevinirdim.

– Həkimə ilk sözün nə oldu?

– Gözlərimi açdım, dedim həkim, inanmazdım ki, mən də nə vaxtsa həkim, xəstəxana görəndə sevinəcəm. Nə yaxşı ki, varsınız. İçəri daxil olduq. Dedim ki, mənə narkoz verin, işinizi görün. Qolumu bağlamaq istədilər. Qoymadım. Çünki mən heç nə edən deyildim. Qollarımı açdım.

– Əməliyyat həkiminə sözün nə oldu?

– Zəhmli bir həkim daxil oldu əməliyyat otağına. Soruşdum ki, mənə siz əməliyyat edəcəksiniz? Dedi, bəli. Soruşdum ki, həkim nəse əmələ gələcək? Həkim dedi ki, ay sağ olmuş, ayağını zapçast edib gətirmisən. Mənə niyə ağır sual verirsən? Həkimlər mənə narkoz vurdular. Əməliyyat gedə-gedə yuxuya getdim.

– Oyandığın zaman...

– Oyananda əməliyyat bitmişdi. Əlimi atdım ki, artıq ayağım yoxdur. Həkimdən soruşdum ki, ayağım haracan kəsilib? Həkim susdu. Dedim de, narahat olma. İgidin başına iş gələr. Həkim mənə ayağımın bud nahiyyəsindən kəsildiyini dedi.

edirəm ki, nə yaxşı mən həmin əraziyə əsgər çıxartmamışam. Əgər toplu şəkildə (5-6 nəfər əsgər) o hündürüyə əsgər çıxartsaydım indi ən azı 2-3 nəfər əsgər şəhid vermişdik. Axı mən onların valideynlərinin göz yaşlarına dözə bilərdimmi? Təbii ki, xeyr. Düşmənin gülləsindən ölmədim, ancaq şəhid valideyninin göz yaşları mənə şam kimi ərirdirdi. Ona görə Şükür edirəm ki, əsgərlərim sağ-salamatdır.

Mən həmişə Şükür edirəm. Qaldı ki, ağrılara, yaram gecələr ağrıyır. O da hərbi həyatından gecələri oyaq qalmağa alışmışam. İndi ağrılarım olanda gecələr yenə də yatmıram. Təki Vətən sağ olsun!

– Bəs Əvəz sənə ilə əlaqə saxlayırmı?

– Bəli. Həmişə. Hətta mən Qospitaladan Qazaxa gələndə Əvəzin ailəsi də bizimlə birgə Qazaxa gəldi.

– Artıq Qazisən.

– Bəli, Qazi olmaq böyük xoşbəxtlikdir. Mən Vətənə xidmət edəndə itirmişəm ayağımı. Düzdür, hərbi aləmdə tam arzularıma çatmadım. Ancaq yenə də çalışacam ki, Vətənimə, dövlətimə şərəflə xidmət edim.

– Azərbaycan ordusundan tərxis olundu mu?

– Bəli, tərxis olunuram. Əmrin Müdafiə Nazirliyinə göndərilib artıq. “Usta dərəcəsi” ilə təltif olundum. Korpus komandirimiz Hikmət Həsənov çox vətənpərvər, ləyaqətli insandır. Hər zaman işimə, fəaliyyətimə qarşı diqqətli olub. Nəinki mənə, bütün hərçilərə qarşı çox diqqətli insandır Hikmət müəllim.

– Vətən sənə üçün hardan başlayıb, harda qurtarır?

– Vətən mənim üçün ərazisi 250 min kvadrat kilometrlik əzəli-əbədi dedə-baba torpaqlarımızdır. Dəmir Qapı Dərbənddir, Təbrizdir, Göyçədir, Zəngəzurdur, Qarabağdır, Şuşadır, Füzulidir, Ağdamdır, Laçındır, Kəlbəcərdir, Xocalıdır, Ağdərədir. Vətən mənim üçün əsrlərlə

işğal edilmiş bütün tarixi torpaqlarımızdır!

Söz ardı: Fərhadın 5 yaşlı oğlu balaca Azər də qəhrəmandır. Deyir: “Ata, sənə protez ayaq taxılmasın. Mən böyüyəcəm, döyüşə gedəcəm, erməniləri məhv edib, səndən aldıqları ayağı geri qaytaracağam”. Azər, igid oğlan, mən isə arzu edirəm ki, sən böyüyənə kimi İnşallah Ali Baş Komandan İlham Əliyev Cənablarının əmri ilə bütün itirilmiş torpaqlarımız geri qaytarılsın. O zaman məzarda uyuyan şəhidlər məzardan boy verəcək, atanın düşmənin gülləsinə tuş gələn ayağı isə uğrunda qan tökdüyü, illərdir həsrətini çəkdiyimiz torpaqlarda addımlayanda bərpa olunacaq. Bu yerdə ürəyim şair Barat Vüsalın “Mən ayağa qalxacam, yarama torpaq tökün” şeirinin son misralarını zəfər gününü yaxındadır deyib, qələmə pıçıldayır:

*Qan itirə-itirə elə bil qan tapmışam,
Allahdan nazil olan Quran, iman tapmışam.
Bütün dərdləri yenən təzə dərman tapmışam,
Mən ayağa qalxacam, yarama torpaq tökün!*

P.S. Qeyd edirəm ki, Kapitan Fərhad Eyyubov 31 yanvar 2019-cu ildə Ağdam rayonunda hərbi vəzifəsini icra edərkən yaralanmış, sol ayağı amputasiya olunmuşdur.

P.P.S. İlham Pirməmmədov Fərhadın həyat yoldaşı Fatma xanımın işinin Ağdam rayonundan Abşeron rayonuna dəyişdirilməsi haqqında Təhsil Naziri Ceyhun Bayramova rəsmi olaraq müraciət edib. Tədris ilinin sonunda məsələ müsbət həllini tapacaq. Eyni zamanda İlham Pirməmmədov Beynəlxalq bankın və Mərkəzi bankın rəhbərliyinə müraciət etdi. Fərhadın evinin banka olan ödənişinin ümumi məbləğinə müəyyən faiz (məbləğ) güzəşt edildi. Onu da qeyd edirəm ki, İlham müəllim Fərhadın evinin bir illik ödənişini “Qazax” Xeyriyyə İB-nin üzərinə götürüləcəyini, bundan sonra da Fərhadın ailəsinə “Qazax” Xeyriyyə İctimai Birliyi tərəfindən həm maddi, həm də mənəvi dəstək olunacağını bildirdi.

“Carçıoğlu” Qrup şirkətinin prezidenti Elçin Carçıyev Fərhadı “Carçıoğlu” Qrup şirkətində müşavir vəzifəsinə təyin edib. Elçin Carçıyev eyni zamanda Qarabağ Qazisi Kamil Musəvini də işlə təmin edib.

Fərhada göstərdikləri diqqət və qayğıya görə, Azərbaycan dövlətinə olan vətəndaşlıq borcunu vicdanla yerinə yetirdikləri üçün “Qazax” Xeyriyyə İctimai Birliyinin sədri professor İlham Pirməmmədov başda olmaqla İctimai Birliyin bütün üzvlərinə və “Carçıoğlu” Qrup şirkətinin prezidenti Elçin Carçıyevə təşəkkürümü bildirirəm.

Böyük hörmətlə:
Səbinə YUSİF, tədqiqatçı-yazıçı

*Salatin Əhmədova,
filologiya üzrə elmlər doktoru*
Bb

BAVA - ata. - Ay bava, bu gün məni rayona aparajaxsanmı (Poylu)?

BAYNA DUR - bu yana dur. - Əlmin altından bayna dur, qolmu təpədə bilərəm (Köçəsgər).

BOZALAPERT - yəndəmsiz. - Bu neyə uşaxdı, böyüdüx'cə lap bazalapert olar (Poylu qəs.).

BEJA YERƏ - boş yerə, əbəs yerə. - Beja yerə bu zəhməti çəx'dim, Solmaz məytəvə qəbul olamırdı (Muğanlı).

BEÇƏRƏ - yazıq, fağır. - Beçərə uşağım gözə gəldi, işdəri heç düzəlmez kin, düzəlmez (Pirili).

BEDAHAT - çox, hədsiz dərəcədə. - Usuf da lap bedahat xərdərdi, heş kimə aman-iman vermez (Qarahəsənlili).

BEDAFƏ - boş yerə, əbəs yerə. - Hasan kişi toya bedafə yerə getdi, onu orda heş kim tanımayıx (Sadıxlı).

BEDAVAL - eybəcər, zay. - Samir uşaqların içində ən bedavalıdır (Zəlimxan).

BEHBAZAR - etibar. - Ona behbazar yoxdu, bir də gördün işi yarımcıx qoyuf aradan çıxdı (Xılıxna).

BEDDAM OLMAX - biabır olmaq. - Ağzımdan nələyix bir söz şıxdı, pütün obada beddam oldum (Düz Qışlaq).

BEDASIL - bədəsil, yaramaz, xeyirsiz. - Sö:yn (Hüseyn) kişinin oğlu da bedasil çıxdı, ayda-ildə bir dəfə də olsun gəlif ata-anasını görməx' isdəmer (Qırılı).

BEKAR - boş, işsiz-gücsüz <adama aiddir>. - Vəli bekar olduğundan avara-avara qapıları gəzer (Poylu qəs.).

BEKARA - bivec, yararsız. - Bayram bekara adamdı, söz de:yrən, şiniyif adamın üzünə baxer (Poylu).

BEYQAFIL - qəflətən, qəfil-dən. - Ali kişi beyqafil açılan güllədən dix'sinif geri çöyrüldü (Qıraq Kəsəmənlili).

BE:YJƏ - bu gecə. - Rüstəm be:yjə dağdan arana çüşməliydı (Qaqax Kərəm).

BEYNİN GESSİN - başın ağrı-sın, başdan olasan <məcəzi mənadadır, qarğış>. - Bir səsqi içqə salsan..., beynim getdi, beynüq getməsin, yazıxsan (Ağstafa).

BEYNSAN ETMƏX - zay etmək. - Bu:yl yağış çox yağdığından taxılı beynsan elədi (Poylu qəs.).

BEDAMAL - işi pisliliyə çəkən, pisliliyyətli adam. - Tanırverdi bedamal kişi oluf, ölüf getsə də hamı onun bedamallığından danışer (Qıraq Kəsəmənlili).

BEYHASIL - hasilə gəlməmiş, yetişməmiş, böyüməmiş. - Dadaş kişinin uşaqları hamsı beyhasıldı, dədələri də ölüf getdi, yazıxlar qaldılar başsız (Ağstafa).

BEYTUFAN - boş yerə, əbəs yerə. - Sən də, ay Bayram kişi, beytufan yerə danışma, bir ə:yğın

Şirin-şəkər ləhcəmiz

burda, bir ə:yğın gorda, o dünyaqı çüşün (Qazax).

BƏDĞUR - ayağı ağır <adama aiddir>. - Suyumsuz Bafadarın 'Vəfadar' ə:yğı çox ağırdı, savax-savax kimin qavağna çıxdısa vay onun halna, o gün heş bir işi düz gətirmə:yjəx' (Poylu qəs.).

BƏDƏL - əvəz. - İmran kişi nə pisdix' eləsə öznə ele:r, axır-əvəl bədəlni ödyəjəx' (Y. Əksipara).

BƏ:YX - bir az bundan qabaq. - Bə:yx məx'təvin yolundan keşərdim, səniq bö:yx' gədəqi orda gördüm, xeyrdimi ora getməyi (Qazax).

BƏDNÖ:YS - tamahkar, acgöz. - Sənin bədnö:ys əməllərinən mən qavağa gedəmmədim (Kəmərlili).

BƏDÖYLƏT - tərbiyəsiz, atasına dönük övlad. - Tahir dədəsinə çox köntöy cavap verer, çox bədöylət uşax çıxdı (Qazax).

BƏDNAL - tərs adam. - Bədir bədnal adamdı, onnan uzax dursan yaxşıdı (Poylu qəs.).

BƏDXƏRƏX - göy öskürək. - Mühəribə illərində kənddə bədxərəx' yayılmışdı (Saloğlu).

BƏHMƏZ - doşab. - Qaynənəsi gəlninnən yaman irazılıx ele:yr 'eləyir', de:yr 'deyir' kin, bəhməz almışam, bal çıxıf (Soyuqbulaq).

BƏLƏN - bərənin başlanğıcı. - Kəkotu yığmağa gedən arvaddar günortaya yaxın Dilenin bələnnə çatdılar (Aşağı Əksipara).

BƏ:YX - bayaq, az öncə, bir az bundan qabaq. - Uşaxlar bə:yx burdaydılar, indi qaçıf gizdəniflər (Şəkərlili).

BİLDİR - inişil. - Yadımdadı, az... bildir bu zaman olardı, nə təhər yağış yağdı, seller-sular oynadı (Poylu)?

BİLİX - buzov. - Tahir, gözüm altına, balaja bılıx kimi kökdü (Tatlı).

BİR HO:YRU - bir az, bir qəder. - Bir ho:yr 'hovur' dincəlem, yorğunluğum çıxsın (Xılıxna).

BİÇMƏ - erkək çəpiş. - Biçmə həməşə sürüdən qavaxda geder (I Şıxlı).

BİJ - artıq, yararsız. - Ağacın yan-yörəsinnən bijdər çıxmışdı, dədəm balteynan bijdəri vuruf qırağa atdı (Ağstafa).

BİJƏYNƏ - doğum vaxtından tez bala verən heyvan (düyə). - Çər dəymiş düyə biyəynə doğdu (Xətai).

BİJƏY - düyə, vaxtından qabaq doğan heyvan. - Dana gələn il doğasıydı, biyəyində balalayıb (Vurğun).

BİRCİYİ QALMAX - bir dənəsi qalmaq. - Bu əlimdəki kağızdardan birciyi sınıfda 'sınıf' qalif, bunnan başq'a daha heş nə yoxdu (Ağstafa).

BİLƏNDƏR - hər şeyi anlayan, çox şey bilən. - Cəlalın boynun balajılığına bax-mıyın, özü kimi ikinci biləndər yoxdu (II Şıxlı).

BÜLÖYLƏMƏX - orağın, kərəntinin ağzını itiləmək. - Şamil, kərəntini geti, ağzı korşalıf, itle:ym 'itiləyim' (Yenigün).

BİNƏM - yetərinçə, kifayət qəder. - Şükür Allahıma, özümə binəm malım da var, dövletim də, heş kimnən də pis dolamıram (Poylu qəs.).

BİNƏSİ - yetərinçə, kifayət qəder. - Özümə binəsi, uşaxların hamsını oxuduf əli diplomlu eləmişəm (Poylu qəs.).

BİNƏSİF - arzusuna, muradına çatmayan. - Nəsif binəsif adamdı, bu il də uşağın məx'təvə qoyamadı (Zəlimxan).

BİR BUĞUM - bir dəfə, bir az. - Qızım, qoy et bir buğum qayna-

sın, soqra 'sonra' duzunu tök, et dada gəlsin (Poylu qəs.).

BİQINNAX - bir az, bir çimdik. - O yağıdan biqinnax kəs, xörəyə töx' (Qıraq Kəsəmənlili).

BİRƏBİTDƏN - balaca quş adıdır, bənzətmə yolu ilə, əsasən uşaxlara da deyilən sözdür. - Birəbitdən kimi harda gizdənifsen kin, bə:axdan səni axtarəram, tapa bilərəm (Qırılı)?

BİRƏNTİ - birlikdə, bir yerdə. - Uşaxlar, gəlin, bu gün məx'təvə birənti gedəx' (Kosalar).

BİRƏDİ - birgə, birlikdə. - Bu iki kolu görərsən, ikisi də birədi pitif (Qarahəsənlili).

BİRƏDİLƏŞMƏX - birləşmək. - Düşməne qalib gəlməx'dən ötrü birədiləşməx' lazımdı (Fərəhlili).

BİR HORTUM - bir qurtum. - Ay Gülbəddi, ciyarım yandı, sən dədəqin goru, bir hortum su ver, içəm (Xanlıqlar).

BİR YOL - bir dəfə. - Bir yol başaşağı gederdim, birdən qarşıma Səməd çıxdı (Ağköynək).

BİRİNDƏ - günlərin bir günü. - Birində kəndə tərəf getmişdim, it üstümə cumdu, qorxudan ürəyim qopdu (Daş Salahlı).

BİR DAMIN ALTINDA - bir evdə, bir yerdə. - Sizi görəm, ay uşaxlar, bir damın altında qojalasız (Poylu qəs.).

BİRRİY - bir manatlıq. - Al, bu birriyi, qaç, tükənnən duz al geti (Qarapapaq).

BİRƏM-BİRRİYİM HAQQI - al-lah haqqı <anda aiddir >. - Birəm-birriyim haqqı, buyşı 'bu işi' belə qoymayam (Poylu qəs.). Birəm, birriyim haqqı, a:dılı sənin bir sözüqə də inammaram (Poylu qəs.).

BİR YİĞİM YOL - xeyli, uzax yol. - Daha durun ə:yğa, qavaxda bir yığım yol bizi gözdö:yr (Saloğlu).

BİTƏBİT - çox diqqətlə, ardıcılıqla. - Mə:llim 'müəllim' dərsi şagirdlərinə çox dəqiqliklə, bitbəbit başa salardı (Çaylı).

BİTİM: BİTMİ - gəndən, qandan gələn bədən quruluşu. - Qaynanasigil Səhərə yaxşı baxsalar da, gəlin elə arıxdı kin, arıxdı, dədəsi öyndə də eleydi, onun bitmi elədi, heş nə elyə bilməzsən (Poylu qəs.).

BİTMƏX I. - bitişmək, sağlamaq. - Yıxıldım, ə:yğım 'ayağım' qırıldı, təzəlix'jə bitif (Poylu qəs.).

BİTMƏX II - qurumaq, arıqlamaq, sonu çatmaq. - Allah səniq öyqü tix'sin, elə bil heş əp-pəx' ye:yf su işmə:yfsən, ə:yx üstə-jə bitifsen (Ağstafa).

BODNIS - məcməyi, sini. - Gü-norta üstü şana <nişan > gedən qənfətdəri, meyveyi, şirniyatları bodnisdərə yığıf bağlamışdılar (Poylu qəs.).

BOĞAZ OLMAX I. - kiminsə üzündən keçə bilməyib görülməsi lazım olmayan işi məcburən görmək. - Ma?ə sənin heş nəyin lazım döy, sa?ə boğaz ola bilmərəm (Ağstafa).

BOĞAZ OLMAX II - qarnında balası olmaq <mal-qaraya aiddir>. - İnəyimiz bu:yl dəyədən boğazdı, doğajax (Orta Salahlı).

BOĞAZ ORTAĞI - başqasının yeməyinə şərik çıxan adam. - Allahverdiyi köməyə çağırıdım, gəlmədi, yiməyimə elə yaxşı boğazortağı oldu kin... (Poylu qəs.).

BOĞMA ÇIXARTMAX - ikiəlli qarşıdağı adama əl yelləmək (kül başına mənasında). - Urquya arvad Vahidi görəndə həmişə ona boğma çıxardı (Yuxarı Əksipara).

BOĞUŞMAX - dalaşmaq. - Onnara bax sən Allah, it kimi boğ-

uşollar, heç yola getməllər (Dəmirçilər).

BORANNAMAX - qabaqdan gəlmişlik etmək. - Yasəmənlər arvad mənim hax sözmü ağzımda qoydu, elə borannadı ki, matım-qutum qurudu, cavaf verəmmədim (Alpout).

BORDAX - bəslənmiş, kökəldilmiş (heyvana aiddir). I. Bordaxdakı qoçu kəsijəm, kavav ellərix' (Qıraq Kəsəmənlili). - II. Ağzı, a gününü qara, dur bir az iş gör, olmuya səni borağa qoymuşam?(Ürkəmzədi).

BOYUNDURUX - Öküz arabasında öküzün boynuna keçirilən samılı ağac hissəsi. - Boyunduruğu bərk ağaşdan hazırlə:yllar kin, tez qırılmasın (Canalı).

BOYGÖRMƏSİ - əsasən, toy gününün səhəri gəlinə verilən nəmərlər. - Qaynata gəlif gəlinin alnından öpdü, boygörməsinə əlində tutduğu yüzdüyü verdi (Kosalar).

BOYUN - araba və ya kotana qoşulmuş cüt öküz, kəl. - Bu tar-lə:yi 'tarlanı' tez şumlamaxdan ötrü cütə üş boyun qoşmuşdux (Qazaxbəyli).

BOYLU I - sözün qısa, xülasə, sonra, söhbət yekunu. - İşimi qutardım, boylum Savadgilə getdim, o da tərsdix'dən öydə yoxuydu (Aslanbəyli).

BOYLU II - hamilə. - Qaratelin gəlini boylu olsa da, elə bil əl iyidi, bir yerdə durmo:r (Poylu qəs.).

BOYLU III. - boylu-buxunlu, qəddi-qamətli. - Qəndəfin gədəsinin yaşı azdısa da, boyludu (Poylu qəs.).

BOZ ADAM - ciddi, acıqlı, qaraqabaq, sərt adam. - Cəlil kişi boz adamdı, onnan söz soruşmağa adamın ürəyi gəlmər (Poylu qəs.).

BOYLUM - sözün qısa, xülasə, sonra, söhbət yekunu. - İşimi qutardım, boylum Savadgilə getdim, o da tərsdix'dən öydə yoxuydu, kor-peşman geri qayıtdım (Aslanbəyli).

BOYVABOY - bərabər, ağzına qədər, dolu. - Vedreyi boyvaboy su ilə dolduruf yuxarı qalxdım (Qaymaqlı).

BOZARMAX - cavab qaytarmaq. - Bu təzə gəlinin boynu yerə girsin, qaynənəsinin hər sözünə bozarer (Kəmərlili).

BOZA VERMƏX - aldatmaq. - Salman ağzımı yaman boza verdi. Yazda yaşıl otlaq ola-ola malı quru çöldə otarardı (Poylu qəs.).

BOZ AY - qışın son ayı, fevralın 20-dən martın 20-nə qədər olan ay. - Kiçicix' çillədən sonra boz ay gələr (I Şıxlı).

BÖLMƏ - nəlbəki. - İrəhmət-dix' nənəm çayı tez soyusun diyən bölməyə töküf içərdi (II Şıxlı).

BÜKƏLƏMƏX - bükmək. - Saçlı qızım ajmışdı, pendiri fətrə bükələ:yf ökələ-ökələ ye:rdi (Poylu qəs.).

BÖYƏLƏX - mal-heyvanı sancan milçəkdən iri zəhərli cücü, mozalan, uçan həşərat. - Uşağı elə bil böyələx' sancıf, gör neyə qaçer (Omarağalı).

BÖYRƏX'Lİ - üreklili, qorxmaz, cəsur. - Qorxmaz adı kimi böyrəx' lidi, heş nədən qorxmor (Aşağı Əksipara).

BÖYÜKÇƏLİX - böyüklük edən, məsləhət edən. - Anam dünyasını dəyişənnən sonra böyüx' bajım öydə böyüx' çəlix' etməyə başdadı (Xeyrimli).

BÖYÜKÇƏLİX - xoflanmaq, havalanıb qaçmaq <mal-qaraya aiddir>. - Birdən-birə inəyin qavağınan mənəm çıxdı, inəx' qavağa sıçradı, indi elə bil böyələnf , hər şeydən qorxor (Qızılhacılı).

BUDAMA - 1. ağacların lazımsız, gereksiz hissələrinin kəsilməsi. - Qaqam ağaşların daha yaxşı bö:məsi, bar verməsinən ötrü qurumuş budaxlarını budadı. 2. qabağındakı adamı, heyvanı vəhşicəsinə döymək. - Dərsini bilmədiyi üçün müəllim Vasifi budadı (Məzəm).

BUDRANA - budur - Qazanı görmərsən, budrana yanıqdakı taxcadadı (Yuxarı Əksipara).

BUĞANAX - toz-torpağ qaldıraraq əsən külək. - Günortaüstü yaman buğanax qopdu, işimiz əlmizdə yarımcıx qaldı (Qıraq Kəsəmənlili).

DALIBUĞARSAXLI - dalı küçüklü, yanında balası olan <itə aiddir>. - Bu da gələndə həməşə dalı buğarsaxlı gələr (Göycəli).

BUĞLAMA - azca su qatmaq-la öz buğunda, qapağı kip örtülmüş qazanda bişən et xörəyi. - Buğlaməyi pişrəndən sonra gərək onu sarmısax-qatıxla yiyəsən (Bala Cəfərli).

BUCUĞAZ - gördüyün, olanı. - Gözüqün qavağında nəyi görörsənə olanı budu, başqa heş nəyim yoxdu (Aşağı Göycəli, Aşağı Kəsəmənlili).

BUXARI - divarda düzəldilmiş ocaq yeri. - Buxarıda keçmiş zamanlarda sağı asıf çörəx' pişirirdilər (Poylu).

BULAMMAX - xəstəlikdən hal-dan-hala düşmək, təqəti olmamaq. - Osman yaman naçaxle:yf, əy-axüstəje bulaner (Sadıxlı).

BURDURMAX - axtalamaq (əsasən erkək heyvanlara aiddir). - Bavam öküzü keçən ildən burdurmuşdun, yisin kökəlsin, payızda kəsəjəx' (Böyük Kəsik).

BURUNTAX - buzovun, inəyin, atın, ulağın burnuna ilgək edilib bağlanan ip, çatı. - Ay Camal, buruntağı geti, atı buruntaxle:ym "buruntaxlayım" (Düz Qışlaq).

BURSALAX - boran, çovğun. - Bu payız hava bursalaxlı keşdi (Eynallı).

BURSALAX - boran, çovğun. - Bu payız hava bursalaxlı keşdi (Eynallı).

BUYRUXÇU - əldə-ayaqda işləyən, kiçik işlər tapşırılan <adama aiddir>. - Arvadlar çörəx' pişirer, buyruqçu da onlara gah çay gətirər, gah da kəndə daşyerdi (Həsənsu).

BUYUXA-BUYUXA QALMAX - döyükmək, özünü itirmək, çəpib qalmaq, qorxa-qorxa ətrafa baxmaq. - Saleh kənddən gəlmişdi, getməyə yeri olmadığından yolun ortasında da buyuxa-buyuxa qalmışdı (Kolayır).

BÜX'MƏ - tütündən hazırlanmış, kağıza bükülmüş papiros. - Əsgərlər bük'mədən bir qullaf vuruf bir-birlərinə ötürürdülər (Qazaxbəyli).

BÜRÜŞMƏX - bürüşmək, arıqlamaq, soyuqdan, xəstəlikdən solmaq, kədərdən, qəmdən özünə qapanmaq. - Yazıx Solmazın oğlu yaman bürüşüf, de:yllər 'deyirlər' azarı bərk gəlif (Pirili).

B:LÖY - aletin ağzını hamar itiləyən, çıxıntılarını sığallayan hamar, bərk məsaməli çay daşı. - B:löyü geti, balteyi itle:ym (Poylu).

BÜTÜNNÜ GÜNÜ - bütün gün, səhərdən axşamədək. - Zeynəf bütünnü günü əkində işde:yrdi 'işləyirdi' (Poylu qəs.).

BÜVÜ - dayının, əminin arvadı-na müraciətlə deyilən söz. - Əmin arvadı Rübəbə büküm cavan-nığında çox gözəliydı (Poylu qəs.).

BİLDİR-BİLDİR - damcı-damcı, iri göz yaşı. - Uşax yazıx cığsinnən ötrü bildir-bildir ağle:yrdi (Çaylı).

(Davamı gələn sayımızda)

Adətən dəqiq və ya texniki sahənin mütəxəssisləri üçün hansısa hadisəni qələmə alıb nəql edərkən bir şablon, bir cərgivə anlayışı olur. Bu sahənin insanları lap antik dövrün ədəbi qaydaları kimi yazırlar. Yəni ədəbiyyatşünas və sənətsünaslardan fərqli olaraq, onlar üçün hansısa janr seçimi diqqətə alınmur. Bir sözlə yazı özü-özünü qurub tamamlayaraq ərsəyə gəlir. Amma bəzən ədəbi tənqidçilər haqlı olaraq həmin yazarları yazdıqlarına görə küyrəyindən qırmanc-layaraq deyirlər ki, niyə ideal kristallik quruluşa malik bir mövzunu radiasiyaya məruz qalaraq dağılıb amorf hala düşmüş şəkildə qələmə almısınız. Təbii ki, mən də dostum professor Rüstəm Kamal kimi ustad tənqidçini oxuduğumdan, onun "qorxusundan" qələmə alacağım yazını ədəbi janrın hansısa bir növünə uyğun yazmağa qərar verdim. Mövzu konkret olaraq yaxından tanıdığım, şəxsiyyətinə, elmi uğurlarına, tədqiqat sahəsinə yaxşı bələd olduğum şəxs haqqında olduğundan, bu yazını epik növün oçerk janrında yazmağı qərarlaşdır-dım. Çünki yazımın qəhrəmanı haqqında faktiki həyat materialların-dan, hərəkət və işlərdən istifadə edəcəyimdən, bədiliyi təhkiyə for-masında qurmalyam. Lakin üslubiyyəti özüm düşündüyüm kimi və-rəcəm, çünki məşhur fransız aforizmlərinin birində deyilir ki, "Üslu-biyyət insanın özüdür".

Ədəbiyyatda olduğu kimi fizi-kanın da müxtəlif bölmələri var. Lakin bu bölmələri anlamaq üçün nə şifahi, nə də yazılı fikirlər kömək etmir. Düşüncəndə, təsəvvüründə o fiziki qanunların, qanunauyğun-luqların içində olmadınsa, qatla qoy fizikanı kənara. Müasir dünya-mızda elm hər gün yenilənir, inki-şaf edir. Yeni-yeni nəzəriyyələr əsasında texnoloji kəşflər meyda-na gəlir, köhnə nəzəriyyələr yanlış sayılaraq elmin arxivinə ötürülür...

Bax bu gün qloballaşmanın getdiyi bir dövrdə dünya elminə töhfələr verən Azərbaycan alimləri də vardır ki, biz onları ya tanıyırdıq, ya da az tanıyırdıq. Əlbəttə ki, inter-netdən normal istifadə etməyi bac-aran hər kəs axtarış sistemlərində ingilis dilində "Javid Safarov" yaz-sa qarşısına termodinamika elmi sahəsinə aid çoxsaylı axtarış nətic-əsi çıxacaq. Elə mənim yazımın qəhrəmanı da bu insandır - Cavid Səfərov. Bəs kimdir, Cavid Səfə-rov. Açıqını deyim ki, mən də Ca-vid müəllimi şəxsən 4 il olar tanıyı-ram. Amma termodinamika sahə-sində Almaniyanın Rostok Univer-sitetində çalışan belə bir alim həmyerlimiz haqqında çoxdan mə-lumatlı idim. 2014-cü ildən sosial şəbəkələr üzərindən, elektron poçt vasitəsilə yazışmalar aparsam da, 2015-ci ildə Cavid müəllimin Bakı-da, onun üçün doğma olan Azər-baycan Texniki Universitetində təşkil etdiyi 4-cü "THERMAM-2015" "Maddələrin istilik-fiziki xas-sələri" Beynəlxalq elmi konfransın-da daha yaxından tanış oldum. Hə-min vaxt həvəskar jurnalist marağ-ım fizik alim marağından bir addım daha önə keçərək Cavid müəllimə gah ala dağdan, gah da qara dağ-dan məqsədli suallar verərək onu "çarmıxa" çəkdim. Heç özü də bil-mədən onun haqqında tam məlu-mat topladım. Fikrimdə bu dəyərli ziyalı, alim haqqında maraqlı, göz-əl bir yazı hazırlamaq idi, lakin hansısa bir qüvvə "əylən, bir az" deyərək məni saxlayırdı. Qismət indiye imiş.

Qazaxdan başlanan uğurlu yol 1965-ci ildə bizim Qazağın cənnət guşəsi olan Ürkəmzli kən-dində Telman müəllimlə, Yeter xan-ımın ailəsində dünyaya göz açan Cavid uşaqlıqdan istedadlı, tərbiyə-si, ağıl və savadı ilə hər kəsin se-vimlisinə çevrilmişdi. Başqa cür də ola bilməzdi, məncə. Çünki Cavi-din də mənsub olduğu Qazax tor-pağının mayasında ele təhsil, sa-vad, elm, fitri istedad dayanır. Gənc Cavid 1982-ci ildə Ürkəmzli kənd orta məktəbini yüksək göst-ericilərlə bitirib üzünü Bakıya tutur. Qazaxdan üz tutduğu o böyük yol onu Azərbaycan Politeknik İnstitu-tuna (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) gətirir və bu ali mək-tə-

də Azərbaycan Politeknik İnstitutu-nu №0001 qeydiyyat nömrəli fər-q-lənmə diplomu ilə bitirərək "Mühəndis-mexanik" ixtisasına yiy-ələnir. Politeknik İnstitutunu yüksək göstəricilərlə bitirdiyinə gö-rə təyinat seçimini də öz istəyi ilə seçir. O istəyirmiş ki, doğma Qa-zağı, olmasa ona yaxın bir ərəzidə olsun gedəcəyi iş yeri. Ona görə də təyinat siyahısında Qazağa ən yaxın olan Gəncə Avtomobil Zavo-dunu əmək fəaliyyətinin ilk iş yeri kimi seçir. Lakin yurd sevdalı bu gəncin bu istəyi yarımçıq qalır. Heç işə başlamağa macal tapmamış, Politeknik İnstitutunda diplom layi-həsi işlədiyi "İstilik və soyuqluq texnikası" kafedrasından göndəri-lən təcili teleqram onu geri, yeni-dən Bakıya qaytarır. Dosent Adil Abbasovun təkidi ilə vurulan tele-qram Cavid Səfərovu termo-di-namika müəllimi kimi yetişdirməyə

Elmi rəhbərləri isə termodina-mika sahəsində dünyaca məşhur alimlər Əməkdar elm xadimi, pro-fessor Yaşar Naziyev və professor Astan Şahverdiyev müəyyən olu-

nun ən nüfuzlu elmi-tədqiqat mərk-əz və universitetlərinə üz tutmağı çoxdan göz altına almışdı. İlk cəhd olaraq 1995-ci ildə Türkiyənin nüfuzlu Bilkent Universitetində el-mi təcrübə keçərək ilk beynəlxalq uğuruna imza atmışdır. 2005-ci ilə-dək kiçikmüddətli konfrans və sim-pozium tipli beynəlxalq elmi eza-miyyələr Cavid Səfərovun gələcək həyatında böyük rol oynamışdır. Cavid müəllim 2002, 2006-cı illər-də Almaniyanın DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst), 2003, 2004, 2007-ci illərdə Alek-sandr von Humboldt və 2004-cü il-də Yaponiyanın JSPS (Japan Soc-iety for the Promotion of Science) elmi tədqiqat təqaüdlərinə layiq görülən tək-tük alimlərimizdəndir.

2005-2006-cı illərdə isə dosent Cavid Səfərov Almaniyanın Erlan-gen-Nürnberg Universitetində elmi işçi kimi çalışmışdır. Termodi-namika sahəsində apardığı elmi-tədqiqat işləri alman alimlərin ma-rağına və gərəyinə tuş gəldiyin-dən, Cavid Səfərovun Almaniyada qalmasını və elmi-tədqiqatların bir yerdə aparılmasını təklif edirlər. Beləliklə, minlərlə kilometr uzaq-larda, ziyalılar yurdu Qazaxda doğulan 41 yaşlı alim Cavid Səfə-rov 2006-cı ildən Almaniyanın Rostok Universitetinin "Texniki Termodinamika" kafedrasında el-mi işçi kimi fəaliyyətə başlayır və 2011-ci ildən həmin kafedranın da-mi elmi işisi, böyük assistent və qrup rəhbəri kimi gördümlər alır. Xüsusi olaraq qeyd etmək istəyi-rəm ki, 2007-ci ildən başlayaraq onun rəhbərliyi ilə Rostok Univer-sitetində "Mayelərin istilik-fiziki xassələri" elmi laboratoriyası qu-rulmuşdur. Dosent Cavid Səfərov öncə həmin tədqiqat qrupunun rəhbəri daha sonra isə yaradılan laboratoriyanın rəhbəri təyin olu-nub. Laboratoriyada tam avto-matik işləyən yüksək təzyiqlərdə may-elərin sıxlığının dəqiq ölçülməsi üçün Anton Paar DMA HPM vibra-siya borulu densimeter və sabit həcmli pyezometr qurğuları, izoxor statik metodla işləyən doymuş bu-xar təzyiqinin ölçülməsi üçün müt-ləq və differensial metodla iş-ləyən iki müxtəlif qurğu, təzyiq düşgüsü ilə izoxor metodla işləyən mayelərdə qaz həllolması, SVM 3000 Ştabinger metodlu viskozi-metri, Anton Paar MCR 302 reo-metri, akustik yuvanın titrəmə dövrlərinin hesablanması metodu ilə işləyən səs sürətinin ölçülməsi üçün Anton Paar DSA 5000M qu-rğusu və s. qurğuları vasitəsi ilə yüksək təzyiqlərdə və temperatu-run geniş intervalında ionlu maye-lərin, dizel və benzin yanacaqları-nın, elektrolitlərin orqanik mayelər-lə qarışıqlarının, dəniz, okean, çay, geotermal, mineral sularının və di-gər mayelərin sıxlığının və başqa özəl xassələrinin yüksək dəqiqliklə tədqiq olunması həyata keçirilir.

(Davamı səh. 12-də)

Qazaxdan Rostokadək uzanan elm yolu və ya bir alimin həyat hekayəti

Hörmətli oxucular! "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin sədri prof. İlham Pirməmmədovun təklifi ilə qəzetimizin bu sayından başlayaraq əslən mahalımızdan olan görkəmli şəxsiyyətlərin fəaliyyətindən maraqlı yazılar çap etmək fikrindəyik. İlk olaraq Almaniyanın Rostok şəhərində yaşayan dəyərli alimimiz Cavid Səfərov haqqında oçerki təqdim edirik.

bin "Soyuducu-kompressor maşın və qurğuları" ixtisasına daxil olur. Cavid Səfərovun elmə həvəsi o qədər böyük olur ki, keçilən bütün fənləri yüksək formada, böyük hə-vəslə mənimsəyir. Ona dərs deyən müəllimlərdən professor Yaşar

çağırış idi. Həmin il o, müəlliminin arzusu ilə "İstilik və soyuqluq tex-nikası" kafedrasında tədqiqatçı-mühəndis kimi əmək fəaliyyətinə başlayır. Almaniyanın Rostok Uni-versitetində uşan uşur

Naziyev, dosentlər Adil Abbasov, Allahverdi Allahverdiyev, Astan Şahverdiyev, Hüseyin Quliyev, Mə-həmməd Kərimov, Şahmurad Şahmuradov və başqalarından ter-mo-dinamika elminin sirlərini öyrə-nərək daha böyük həvəslə oxuyur-du. Bir sözlə müqtədir və qayğıkeş şəxsiyyətlər idi müəllimləri. Beşinci kursda oxuyarkən diplom rəhbəri dosent Adil Abbasov ona deyir ki, "sənə son 20 ildə heç kimin işlə-mədiyi çətin, lakin çox maraqlı bir mövzu verəcəm, onu işləyəsən. Həmin mövzunu dəfələrlə başqa tələbələrə vermək istəmişəm, am-ma öhdəsindən gələ bilməy-əcə-yindən ehtiyat eləmişəm". Ca-vid isə bu çətin tədqiqat işinin öh-dəsindən cəmi 3 aya uğurla gəlir. Nəhayət Cavid Səfərov 1989-cu il-

əmək fəaliyyətinin başlanğıc nöq-təsi də məhz bu vaxtdan start götür-rür...

Təbii ki, hər bir elmi tədqiqatçı üçün hədəf aspiranturaya daxil ol-maq, elmi iş yazmaq və disserta-siya işi müdafiə edərək alim adı al-maqdır. Sovetlər İttifaqının dağıl-dığı o dövrlərdə hər sahədə olduğu kimi elmi sahədə də aspirantlara yerlərin ayrılması da çətin idi. Ha-zırda Azərbaycan Texniki Univer-sitetinin elmi işlər üzrə Prorektor, həmi vaxtlarda isə Azərbaycan SSR Təhsil Nazirliyinin aspirantu-ra şöbəsinin əməkdaşı, Professor İlham Pirməmmədovun qayğıkeş-liyi nəticəsində Cavid Səfərov da 1991-ci ildə Azərbaycan Texniki Universitetində əyani aspirantu-raya daxil olur.

nur. Ümumiyyətlə, Cavid Səfəro-vun keçdiyi mənalı ömür yoluna öteri səyahət etdikdə, onun isteda-dını daha da formalaşdırən axtarıc-ılıq əzmkarlığı, iradəlilik, proqnoz-laşdırma qabiliyyəti kimi mühüm faktorların qabarıq formada öndə dayandığını görmək mümkün deyil. Ona görə də elmi-tədqiqat işləri üzərində yorulmadan, usan-madan işləyən gənc aspirant vax-tından əvvəl - 2 ilə dissertasiya işi-ni başa vuraraq 29 Yanvar 1993-cü ildə "Alifatik spirtlərin və onların bınar qarışıqlarının termal xassə-ləri" mövzusunda namizəd-lik dis-sertasiyasını müdafiə edərək tex-nika elmləri namizədi elmi dərəcə-si alır.

Səmimiyyətlə etiraf edirəm ki, mənim yaxından tanıdığım Cavid Səfərov qarşısına qoyduğu hər bir problemi həll etmək üçün inadlı ax-tarışlara daha çox yaxınlaşır. Hə-min bu yaradıcı-psixoloji keyfiyyət-ləri isə hər adamda görmək olmur. Heç şübhəsiz ki, bu keyfiyyətlər ona dünyaya ziyalılar, alimlər, bir sözlə dahi şəxsiyyətlər bəxş etmiş Qazax torpağının havası, suyu, əx-laqi-mədəniyyəti ilə keçmişdi. 1993-2004-cü illərdə Azərbaycan Texniki Universitetinin "İstilik və soyuqluq texnikası" kafedrasında baş laborant, assistent, dosent və-zifəsində çalışmış Cavid Səfərova 2005-ci ildə Azərbaycan Respubli-kasının Prezidenti yanında Ali Atte-stasiya Komissiyası tərəfindən ka-fedranın dosenti elmi adı verilmiş-dir. Təbii ki, Azərbaycanda apar-dığı elmi axtarış və tədqiqatları ilə kifayətlənməyən, elmi-pedaqoji fə-aliyyətini beynəlxalq kriteriya və normalar əsasında yenidən qur-maq istəyən Cavid Səfərov dünya-

Yaşada bilmədik, ay Ana səni!

**06.04.2019-cu il tarixində qəflətən
dünyasını dəyişmiş əziz anam
Süleymanova Məxluqə Qədir qızına**

Gözləmədik bu ağrını, acını,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!
Tanrı bizdən aldı o baş tacını,-
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Mən sənin eşqinlə yazdım, yaratdım.
Şerlərimlə çox ruhları oyatdım.

Sənin varlığınla müdəm boy atdım,-
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Sevdiyim bahar da, qəhərdi mənə,
Sağımın ağılığı bəhərdi mənə.
Bu dünya anasız zəhərdi mənə,-
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Ömrüm mənasızdır, quru can kimi,
Qaralmışam, laxtalanmış qan kimi.
Qıvrılıram xəstə bir ilan kimi,-
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Daha üzüm gülməz, getdi xoş anlar,
Məni başa düşər aqıl insanlar.
Səsimə səs verin, tənha qalanlar,-
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Mələklər sordular anan bəs hanı!?
Onda ağlar gördüm bütün cahanı.
Kor olaydım, görməyəydım son anı,-
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Köç etdin dünyadan ağrı-acınla,
Qovuşdun behişdə ana, bacınla
Bağışla anacan, bizi bağışla,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Nə deyirdin gözlərinlə mənə sən!?
Anlaya bilmədim onu biləsən.

Yadda saxla, mən gələndə deyərsən,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Tanrı dərgahına köçün çatdımı!?
Cümüoğlu dərd-qəmini atdımı!?
Taryel oğlun qucağında yatdımı!?
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Nəvən Elnur soracağını aldımı?
Qonaq olub heç yanında qaldımı?
Çox sevdiyin Ruhaniyəni çaldımı?
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Səksən doqquz yaşın olsada tamam,
Ananın yaşında olarmı zaman?
Qara torpaq oldu öz doğma anan,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Sağlığında yazdım ana şerini,
Aşıq Qərib sazla dedi birini.
Dağlar qızı, tutdunmu öz yerini?
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Nə yazsamda, yazı məni ovutmaz,
Ana səsi bir də məni oyatmaz.
Köçən ana daha geri qayıtmaz,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Qaranlıq gecədir, gözlərimdə yaş,
Məni dincmi qoyar qəlbimdə tələş
Səni həkimlərə verməyəydım kaş
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Qəhrəman anadək məğrur yaşadın,
Yaddaşlarda qaldı müqəddəs adın.
Bu fani dünyadan, ancaq doymadın,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Başın uca oldu zəngin varınla,
Namusunla, qeyrətinlə, arınla
Qovuşa bildinmi sən öz yarınlı?
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Qaraldı yurd yeri, ağladı aran,
Bizlərdən heç zaman qalma nigaran.
Müqəddəs ruhuna borcluyuq hər an,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Sözün qanun oldu hər bir yaşında,
Övladların səcdə etdi qarşında.
Son sözü yazmışam məzar daşında,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Mənim son bayatım, bu son ahımdı
Göydə yaşar ruhun, tək pənahımdı.
Müzəffərəm, mənim öz günahımdı,
Yaşada bilmədik, ay ana səni!
Yaşada bilmədik, ay ana səni!

Müzəffər Miralay
23.04.2019-cu il

Qazaxdan Rostokadək uzanan elm yolu və ya bir alimin həyat hekayəti

(Əvvəli səh. 11-də)

Doktor Cavid Səfərovun məşğul olduğu çoxşaxəli elmi tədqiqat işlərinin istiqamətləri arasında "Yüksək təzyiq və temperaturalarda mayələrin istilik-fiziki xassələrinin araşdırılması", "Mayələrdə qazların həll olması", "Mayələrin doymuş buxarının araşdırılması", "Mayələr üçün hal tənkliklərinin hazırlanması" istiqamətləri üzrə aparılan nəzəri və praktiki tədqiqatlar, yazılan məqalələr dünya alimləri tərəfindən çox böyük maraqla qarşılanır.

Güman edirəm ki, fizika, kimya, biologiya sahəsinin mütəxəssisləri bu işlərin əhəmiyyəti haqqında daha geniş bilgilərə malikdirlər. Mayələr üzərində bu cür fiziki tədqiqatlar aparılan Cavid Səfərov Beynəlxalq su və su buxarı cəmiyyətinin (IAPWS) Almaniyada bölməsinin üzvü seçilmişdir. Bir sözlə yüksək təzyiqlərdə mayələrin istilik-fiziki xassələrinin araşdırılması sahəsində elmi-tədqiqat işləri aparılan Cavid Səfərovun özünəməxsus yeri və adı vardır. O bu sahədə 400-ə yaxın elmi məqalə və konfrans materiallarının müəllifidir. Məqalələri Amerika Kimya cəmiyyətinin, İngiltərənin Kral cəmiyyətinin, Science Direct, Springer, Taylor & Francis Online və s. kimi ən nüfuzlu impakt faktorlu nəşriyyatların dərc etdirdikləri Acta Chimica Slovaca, Acta Chimica Slovenica, Aquatic Geochemistry, Brazilian Journal of Chemical Engineering, Bulgarian Journal of Science Education, Deep Sea Research Part I: Oceanographic Research Papers, Fluid Phase Equilibria, Fuel, High Temperature, Hungarian Journal of Industry and Chemistry, International Journal of Thermophysics, Journal of Chemical Engineering Data, Journal of Molecular Liquids, Journal of Physical Chemistry B, Journal of Solution Chemistry, Ocean Science, Physical Chemistry Chemical Physics, Physics and Chemistry of Liquids, The Journal of Chemical

Thermodynamics, The Journal of Processes of Petrochemistry and Oil Refining, The Journal of Supercritical Fluids, Thermochimica Acta, Zeitschrift für physikalische Chemie və s. jurnallarında çap olunmuşdur. Cavid Səfərov 86 impakt faktorlu məqalənin müəllifidir.

Cavid Səfərov harada olsa da hər zaman doğma Azərbaycanına xidmət etməyi ən yüksək səviyyədə görməyə çalışır. Onun dəstəyi sayəsində onlarca alim və mütəxəssis Rostok Universitetinə, Almaniyanın, Avropanın digər nüfuzlu elmi-tədqiqat mərkəzlərinə və universitetlərinə ezam olunaraq, öz tədqiqat işlərini müasir texnoloji qurğu və cihazlarda həyata keçirmiş və indi də bu vacib tendensiya davam etməkdədir. Cavid müəllim Azərbaycan Texniki Universitetində doktorantlara elmi-tədqiqat işlərində istiqamət verərək, bəzi texnoloji məsələlərə dəstək olaraq onların müasir standartlara cavab verən alim kimi yetişməsində böyük rol oynayır. "Web of science", "Google scholar", "ResearchGate" kimi beynəlxalq elmi reyting qiymətləndirilməsində yüksək əmsallarla öndə olan Cavid Səfərov, həmçinin mayələr fizikası və termodinamika ixtisası üzrə Avropanın nüfuzlu elmi mərkəzlərində tədqiqat işləri aparılan doktorantların işlərinə opponent olduğundan tez-tez Fransanın, İspaniyanın, Almaniyanın, Türkiyənin universitetlərində olur.

Cavid Səfərovun Almaniyanın Rostok Universitetinin Texniki Termodinamika kafedrasında rəhbərlik etdiyi "Mayələrin istilik-fiziki xassələri" elmi qrupu dünyanın çox sayılı elm mərkəzləri ilə müştərək elim araşdırmalar aparır. Bunlara misal olaraq Amerikanın Milli Standartlar İnstitutu (NIST), Florida, Kanzas, Marilend, Wedener Universitetləri, Türkiyənin "Isı Bilimi və Tekniği" cəmiyyəti, Ankara, Ərzurum, İstanbul, İzmir, Rize, Sam-sun, Sivas, Van və s. şəhərlərinin universitetləri, İspaniyanın Barcelona, Saraqosa Universiteti, Portu-

qaliyanın Porto və Yeni Lissa-bon Universitetləri, Yunanistanın Tesaloniki şəhərinin Aristotel Universiteti və Afina Texniki Universiteti, Rusiyanın Moskva, Sankt-Peterburq, Kaliningrad, Kazan, Kursk, Novosibirsk və s. şəhərlərinin Universitetləri və elmi-tədqiqat mərkəzlərini, eləcə də Avstriya, Belarus, Fransa, İsveç, İtaliya, Misir, Norveç, Polşa, Rumıniya, Səudiyyə Ərəbistanı, Sloveniya və c. ölkələrin müxtəlif elm mərkəzlərini göstərmək olar.

Cavid Səfərov Almaniyada çalışdığı ilk illərdən bu günə qədər Rostok Universitetinin Azərbaycan Respublikasının elm mərkəzləri ilə əməkdaşlığı sahəsində çoxsaylı işlər görmüşdür. Bu sahədə, təhsil aldığı və uzun müddət çalışdığı Azərbaycan Texniki Universiteti ilə Rostok Universitetinin artıq 18 ildən çox olan əməkdaşlığı gözəl bir nümunədir. 2012-ci ildə Rostok Universitetinin rektoru professor Wolfqanq Schareck Rostock Universitetinin professor heyəti ilə birlikdə Bakıda yerli elmi potensial ilə tanış olmuşdur. Həmin il Bakıda Azərbaycan Texniki Universiteti və Rostok Universiteti arasında rəsmi əməkdaşlıq protokolu imzalanmışdır. Azərbaycan Texniki Universitetinin qərarı ilə Rostok Universitetinin "Texniki Termodinamika" kafedrasının müdiri, professor Eqon Hassel AzTU-nun fəxri doktoru adına layiq görülmüşdür.

Mayələrin istilik-fiziki xassələrinin öyrənilməsi sahəsi illər öncə AzTU-dan Rostok Universitetinə inteqrasiya edilmiş və indi də bu birgə araşdırmalar müvəffəqiyyətlə davam etdirilir. Belə ki, bu illər ərzində çoxsaylı birgə layihələr həyata keçirilmişdir. Xəzər dənizinin, Kür çayının, Azərbaycanın 150-dən artıq geotermal və mineral sularının istilik-fiziki xassələri öyrənilmişdir. Təcrübələr Bakıda və Rostokda aparılır. 2005-ci ildə Aleksandr von Humboldt fondunun maliyyə dəstəyi ilə doymuş buxar təzyiqinin ölçülməsi üçün elmi qurğu AzTU-ya hədiyyə olunub. Da-

ha sonra 2016-cı ildə Rostok Universitetində hazırlanmış və dünyada analoqu olmayan 3 laboratoriya qurğusu tələbələrə istifadəsi üçün AzTU-ya təhvil verilmişdir.

Azərbaycan elm mərkəzləri ilə olan əlaqələr sırasında daha bir uğurlu əməkdaşlıq Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Yusif Məmmədəliyev adına Neft-Kimya Elmi Tədqiqat İnstitutu ilədir. İnstitutun direktoru akademik Vaqif Abbasovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti 2013-cü ildə Rostokda elmi səfərdə olmuşlar və Rostok Universiteti ilə birlikdə hər iki elm mərkəzləri arasında əməkdaşlıq protokolu imzalamışlar. Qısa müddət ərzində institutun 4 elmi işçisi Rostoka ezam olunmuş və 1 il ərzində on müasir qurğularda neft və kimya sahəsində əhəmiyyətli elmi işlər yerinə yetirmişlər. Bu işlər bu gün də davam etdirilir.

Azərbaycan hər bir azərbaycanlının vətənidir. Vətən isə bütün dəyərlərin ən alisidir. Ona görə də Vətəndən kənarda yaşayanda da gerək Vətəninlə nəfəs alasan. Dr. Cavid Səfərov fəxrlə qeyd etdi ki, Azərbaycanın hərtərəfli tanidilməsi yolunda Almaniyada çoxsaylı tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycan dövlətinin Almaniyada təşkil edilən mədəni, siyasi proqramlar bu sahədə çox böyük rol oynayır. Alman elmi ictimaiyyəti arasında xüsusi nüfuza malik olan Cavid Səfərovun Azərbaycan Respublikasının Almaniyadakı səfirliyi ilə çox sıx əlaqələri var. O mütəmadi olaraq səfirliyin təşkil etdiyi mədəni-kütləvi tədbirlərdə iştirak edir.

Bu tədbirlərdə, eyni zamanda, Rostok Universitetinin əməkdaşları da böyük maraqla iştirak edirlər. Bundan başqa Rostokda dəfələrlə Azərbaycanla bağlı tədbirlər təşkil edilmişdir. Cavid müəllim Almaniyada Azərbaycan diaspor cəmiyyətləri ilə sıx əlaqələr saxlayır, tez-tez müxtəlif siyasi və mədəni tədbirlərdə fəal iştirak edir. Amma bir elm adamı kimi Cavid müəllim hesab edir ki, onun əsas vəzifəsi Azər-

baycan elminin, elmi mərkəzlərin, universitetlərin Almaniyada təbliğatının olması və alman universitetləri ilə onların elmi əlaqələrinin yaradılması və inkişaf etdirilməsidir. Məhz buna görə də o əsasən diaspor fəaliyyətini Azərbaycan elm mərkəzlərinin Almaniyada universitetləri, elmi-tədqiqat institutları ilə əlaqələrinin qurulması və inkişaf etdirilməsində görür.

Təbii ki, hər bir elmi-tədqiqat işi aparılan alimin işinin məhsuldarlığının bir göstəricisi də onun pedaqoji fəaliyyəti ilə bağlıdır. Çünki elmdə əsas nəticə nəzəriyyənin praktiki, praktikanın isə nəzəriyyədə tətbiqi ilə qazanılır. Cavid Səfərov da 1989-cu ildən Azərbaycan Texniki Universitetində pedaqoji fəaliyyətə başlamış və hazırda Almaniyanın Rostok Universitetinin "Texniki Termodinamika" kafedrasında pedaqoji fəaliyyətini başlanı ilə davam etdirir. O, alman və ingilis dillərində tələbələrə "Texniki termodinamika", "İstilik-kütlə mübadiləsi", "Qarışıqlar termodinamikası", "Soyuqluq texnikası", "Alternativ enerji mənbələri", "Yanma termodinamikası" və s. fənlərdən mühazirə, laboratoriya və seminar məşğələləri aparır, bakalavr və magistr diplom layihələrinə rəhbərlik edir. Dosent Cavid Səfərov 1 dərslək, 1 monoqrafiya və 4 dərslək vəsaitinin müəllifi kimi pedaqoji sahədə də öz möhürünü vurmuş istedadlı müəllimlərimizdən biridir.

Konfransa dünyanın onlarca universitetindən və elmi-tədqiqat mərkəzlərindən istilik fizikası, mayələr fizikası və termodinamika ixtisasları üzrə müasir elmi tədqiqat işləri aparılan 100-dən çox alim, mütəxəssis və doktorant iştirak etmişdir.

Amma bir şeyi qeyd edim ki, Cavid Səfərovun alimlik fəaliyyəti, elmi məktəbi, Azərbaycanın adına gördüyü işlər və vətən sevgisini bir yazıda, oçerkdə tam əhatəli vermək qeyri-mümkündür. Çünki bu oçerkdə Cavid Səfərov haqqında bir alimin, bir müəllimin gördükləri, müşahidə etdikləri qələmə alınıb. Cavid müəllimi isə Azərbaycanda, Avropada, Amerikada, Afrikada, Asiyada tanıyan yüzlərlə alim, mütəxəssis, tədqiqatçı var...

Fizika üzrə fəlsəfə doktoru (PhD), dosent Yusif Aliyev

1938-ci ilin 13 fevralında Ağstafa rayonunun Koçəskər kəndində anadan olmuşam. İlk təhsilimi də həmin kəndin orta məktəbində almışam. Bir il Koçəskər kənd uşaq bağçasında tərbiyəçi-müəllim kimi çalışdıqdan sonra, 1956-1958-ci illərdə Qazax Pedaqoji Texnikumunda təhsil almışam. Atam Mehdiyev Qasım öz dövründə mədrəsə təhsili almışdır. Anam Minəvvər xanım isə tam savadsız idi. Mənim Bakıya gəlib ali təhsil almağuma icazə vermirdilər. Çox yalvar-yapışdan sonra Qazax Pedaqoji Texnikumunda oxumağa icazə ala bildim. İmtahanları “eksterni” verdim. 1956-1958-ci illərdə Qazax Pedaqoji Texnikumunun tələbəsi oldum. Məktəbin direktoru Əhməd Cəlil idi. O, qəbul olanları təbrik etdiyi zaman, məni xüsusi qeyd etdi və imtahanları əla verdiyimə görə tələbələrə nümunə göstərdi. Çox ciddi və öz işinə məhsuldar yanaşan bir rəhbər idi. Məktəbdə hər kəs ondan çəkiniirdi. Texnikuma rəhbərlik etdiyi 14 il ərzində, eyni zamanda, şəhər sovetinin deputatı idi. Əhməd müəllimin həyat yoldaşı Şahnabad müəllimə də Respublikamızda tanınmış bir ziyalı idi. Üç çağırış Az.SSR Ali Sovetinin deputatı seçilmiş, Qazax rayon Partiya Komitəsinin ikinci katibi vəzifəsində çalışmışdır. Bir sözlə, Əhməd Cəlil və onun xanımı rayonda tanınmış, xüsusi hörmətə malik şəxsiyyətlər idi.

Qənirə Mehdixanlı

Əhməd müəllim, bir qayda olaraq, texnikumun məzunlarının məktəbi bitirdikdən sonrakı taleləri ilə də maraqlanar, yeri gəldikcə hər kəsə məsləhətlər verər, doğru yol göstərirdi. İmkansız tələbələrə xüsusi qayğı ilə yanaşardı.

Məktəbin nəinki daxilində, ətrafında da gözəl yaşıllıqlar salınmış, göz oxşayan ətirli qızılgül kolları əkilmişdi. Biz çox zaman dərslərimizi o qızılgül kollarının altında hazırlayırdıq.

Mən dərslərimdən əla qiymətlər alırdım. Buna görə məni texnikuma Komsomol Komitə katibi seçdilər və rayon konfransında da Qazax rayon Komsomol Komitəsinə plenum və büro üzvi seçildim. Demək olar ki, məktəbin bütün tədbirlərinin gedişində direktor şəxsən iştirak edərdi. Tədbirlərimin hamısına rayon Komsomol Komitəsinin birinci katibi Qənber Orucov da təqrif buyurardı. Mənimlə eyni sınıfdə Qənirə adlı bir nəfər də oxuyurdu. Bizi ayırmaq üçün məni komsomol Qənirə, onu isə soyadı ilə Nəsinbova Qənirə deyə çağırırdılar.

1957-ci ilin oktyabr ayında yazıçı Cəmil Əlibəyov o zaman bu “Azərbaycan gəncləri” qəzetinin (sonralar həmin qəzetin redaktoru və “Kommunist” qəzetinin redaktoru oldu) məsul katibi idi. O, mənim hesabat yığıncağımda iştirak etdi. Həmin ilin 20 oktyabrında onun “Azərbaycan gəncləri” qəzetində mənim haqqımda “Həyatın özü” adlı очерк nəşr olundu. Bu очерkdən sonra mən SSRİ-nin müxtəlif yerlərinin komsomollarından onlarla məktublar aldım.

Məktəbin üçüncü mərtəbəsi yataqxana idi. Biz orada qalırdıq. Məktəbdə çox ciddi bir rejim var idi. Həmin rejim məktəbin dəhlizindən asılmışdır. Hər kəs bu rejimə tabe olmalı idi. Heç darıxmağa vaxtımız olmurdu. Səhər saat 7:00-da zəng səsi bizi yuxudan oyadırdı. Təcili yatağımızı və özümüzü qaydaya salıb, idman paltarlarımızı geyinib, saat 7:30-da idman meydançasına gələr, səhər idmanını yerinə yetirərdik. Tələbələrden biri nümunə göstərər, qalanları isə həmin hərəkətləri təkrar edərdi. Məktəbin direktoru, idman müəllimi və mən idmanın keçirilməsinə nəzarət edərdik. İdmandan sonra paltarımızı dəyişib, saat 8:00-da məktəbin yeməkxanasına gələr, səhər yeməyimizi yeyərdik. Saat 9:00-da zəng səsi bizi dərse çağırırdı. Dərstdən sonra isə günorta yeməyini yeyib, asudə vaxtda kimi dram dərnəyinə məşqə, kimi isə musiqi dərnəyinə gedərdi. Axşam saat 5:00-dan 7:00-a kimi dərse hazırlıq saati başlayırdı. Hamı kitab-dəftərini götürüb öz sinifinə gələr, öz partasında əyləşib, sabahkı dərslərinə hazırlaşardı. Bu zaman direktor, direktor müavini, komsomol katibi birlikdə otaqları gəzər, hazırlığın vəziyyətini və davamiyyətini yoxlayardıq. Məktəbin qeyri-tədbirləri dərslərə hazırlıq saatından sonra başlayardı.

Məktəbin direktoru Əhməd Cəlil özü

Qazax Pedaqoji Texnikumunun sonuncu məzunlarından olan Mehdixanlı Qənirə xanımın xatirələri

1931-1935-ci illərdə elə bu Pedaqoji Texnikumun əlaqi tələbəsi olmuş, sonra isə ADU-nun (BDU-nun) tələbəsi olmuş, kimya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Xalqımızın dəyərli alimi Firudin bəy Köçərliyin Gürcüstandakı Qori seminariyasının türk-tatar şöbəsini Qazağa köçürdüyü zaman oranın rejimini də onunla birlikdə gətirmişdir. Əhməd müəllim də həmin rejimə tələbə zamanı bələd olmuş və direktoru olduğundan sonra məktəbdə həmin rejimi tətbiq etməyə başlamışdır.

O zaman heç bir məktəbdə laboratoriya yox idi. Ancaq bizim texnikumda kimya-biologiya və fizika laboratoriyaları fəaliyyət göstərirdi. Biz yeri gəldikcə fizika və kimya dərslərinə əl orada təcrübələr keçirdik.

Texnikumda əyani vasitələrlə, metodiki kitablarla zəngin bir metodkabinet də var idi. Biz təcrübə dərslərinə orada hazırlışırdıq. Hətta məktəbi əla qiymətlərlə bitirən məzunların təcrübə dərslərinin gündəlikləri də burada saxlanılırdı. Təzə qəbul olan tələbələr onlardan öyrənirdi. Bir neçə il sonra mən müəllimlərimlə görüşə gedəndə öz gündəliymi də orada gördüm, hətta kövrəldim də.

Texnikumun nəzdində 4-illik, 4 sinifli ibtidai təcrübə məktəbi də fəaliyyət göstərirdi. Biz orada işləyən sinif müəllimlərini dərslərində iştirak edir, təcrübə toplayırdıq. Sonra isə təcrübə dərslərimizi rayonun 1, 2 və 3 saylı məktəblərində keçirdik. Təcrübə dərslərimizdə üsul müəllimlərimiz iştirak edər, dərstdən sonra həmin dərsi təhlil edərdilər. Mən sonralar ali məktəblərdə oxuduğum zaman orada keçdiyim metodika və pedaqogikaya aid imtahanlardan yüksək qiymətlər alırdım. Çünki bizi texnikumda metodiki və pedaqoji cəhətdən çox güclü hazırlayırdılar.

Mən, ömrümün ən parlaq gənclik illərini Pedaqoji Texnikumda keçirdim. O, mənə doğru həyat yolu göstərdi. Müəllimliklə yanaşı, təşkilatçılıq, qayğıkeşlik, humanistlik, insanpərvərlik və vətənpərvərlik kimi insani keyfiyyətləri aşıladı. Həyatımın bütün sahələrində qazandığım müvəffəqiyyətlər üçün bu texnikuma borcluyam. Mən burada bir çoxunun Qori Seminariyasında təhsil almış məzunlarının tələbələrindən dərslər aldım. Yadımda qalanlar: Şi-

rin müəllim (bioloq), Əhməd Cəlil (psixoloq), Abdulla Kərəvəliyev (tarix), Əli Zeynal (riyaziyyat), Şayestə xanım (Azərbaycan dili və ədəbiyyatı), Tofiq müəllim (riyaziyyat), Fatma xanım (hüsnəxt), Musa müəllim (Azərbaycan dili və ədəbiyyatı) və s.

Fərhad Hacıyev məktəbdə çox güclü bir dram dərnəyi yaratmışdı. O, eyni zamanda bizə nəğmə və rəsm dərslərini deyirdi. Rejissorluqla yanaşı, həm də çox yaxşı bir rəssam idi. Tələbələrin iştirakı ilə ildə bir neçə əsər tamaşaya hazırlayırdı. Mənə həmişə baş rolları verirdi. Məsələn: Rauf İsmayilovun “Son məktub”unda Gülbacı, Məcid Şamxalovun “Qaynana”sında qaynana, Səməd Vurğunun “Fərhad və Şirin”ində Şirin və s. rolları ifa etmişəm. Kişi rollarında Şəmkir rayonundan olan və mənə bir kurs yuxarıda oxuyan Səyavuş

mişdim. Hər ikisinə yüksək balla qəbul oldum. O vaxtlar iki universitetdə oxumağa icazə yox idi. Üçüncü kursda oxuyanda bundan xəbər tutdular. ADU-nun prorektoru Mircəlal Paşayev məni çağırırdı. Çox qorxurdum, məni hər ikisindən qova bilirdilər. O, mənədən qəbulda aldığım qiymətləri soruşdu və dinlədikdən sonra gülümsəyərək: - Get oxu, bala, - dedi. Mən dərindən nəfəs aldım və API-yə yollandım. Oranın prorektoru da Məmmədselim Tahirli (Mirzə Ələkbər Sabirin oğlu) idi. Mən ondan xahiş etdim, sənədlərimi geri almaqda mənə kömək etdi. Allah hər iki böyük şəxsiyyətə rəhmət etsin. Mərhəmətli insanlar idi.

1967-ci ildə ADU-nu bitirdim, “Filoloq, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı” müəllimi ixtisasına yiyələndim. Bir neçə il rayon məktəblərində müəllim və Ağstafa rayon Komsomol

Komitəsində şöbə müdiri vəzifələrində çalışdım. 1963-cü ildən Sumqayıt şəhərində yaşayıram.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüyəm. “Səndən gileyliyəm”, “Özümdən soruş”, “Pəncərəmdən ay boylanır”, “Əziz-məftun” (dastan), “Dünya içimdə yaşayır” adlı kitabların müəllifiyəm. “Bağışla məni” adlı süjetli poemam və “Toydan üçcə gün sonra”, “Nazirin qızı”, “Xoşbəxtəm” adlı pyeslərim də var. “Məktəb” adlı ilk şeirim 1957-ci ildə Qazax Pedaqoji Texnikumunun divar qəzetində çap olunmuşdur. Bundan sonra rayon qəzetlərində və respublikamızın qəzet və jurnallarında mütəmadi olaraq nəşr olunmağa başlamışam.

Sumqayıt məktəblərində müəllim, direktor müavini, məktəb direktoru vəzifələrində uzun müddət çalışmışam. Sumqayıt şəhər “Qayğı” cəmiyyətinin sədri, Respublika “Qayğı” cəmiyyətinin büro üzvü, Sumqayıt Aşıqlar Birliyinin sədri, Respublika AB-nin sədr müavini, sədri, “Ozan” qəzetinin redaktoru kimi ictimai işlər aparmışam. Bir neçə il DTV-də “Səzlisözlü dünyam” verilişinin aparıcısı olmuşam. “Əmək veteranı”yam. Hal-hazırda təqaüddəyəm.

Mübarək olsun

Qazax Pedaqoji Texnikumunun 100-illik yubileyinə

*Gəlmişəm səcdəyə sənə qarşına,
Anamsan, siqal çək yenə başıma,
Alqışlar söyləyək bu yüz yaşına,
Pədməktəb, yüz yaşın mübarək olsun.*

*Firudin bəy Köçərli, ey böyük insan,
Bu adı dünyaya sən etdin bəyan,
Qazaxda maarifin təməlini qoyan,
Sənə təməl daşın mübarək olsun.*

*Əli bəy Hüseynov gür nələr etdi,
Qəflət yuxusundan xalqı oyatdı,
Qızlar dərəcə gəldi, çadranı atdı,
Bu xeyirxah işin mübarək olsun.*

*Hamı əhsən dedi Mirqasım bəyə,
Nur, işıq payladı hər bir ürəyə,
Məktəbin adını ucaltdı göyə,
Belə yüksəlişin mübarək olsun.*

*Elə ki, Əliyev direktor oldu,
Tələbə çoxaldı, siniflər doldu,
Adına hər yerdən təbriklər gəldi,
Bax belə alqışın mübarək olsun.*

*Sonuncu direktor Əhməd Cəlildi,
Rəhbərlik tarixi düz on dörd ildə,
İşıq qaranlığa tam qalib gəldi,
Beləcə savaştın mübarək olsun.*

*Qoriden Qazağa köçdü bu məktəb,
Gözlərdən pərdəni açdı bu məktəb,
Axırda Gəncəni seçdi bu məktəb,
Gəlişin-gedişin mübarək olsun.*

*Mehdixanlı, sən də buranı seçdin,
Müqəddəs ocaqda qaynadın, bişdin,
Öz həyat yoluna buradan keçdin,
Bugünkü görüşün mübarək olsun,
Pədməktəb, yüz yaşın mübarək olsun.*

May ayının 3-də Bakıda Sumqayıt şəhərlərində yaşayan, əslən-Yuxarı Salahlıdan olan həmkəndlilər "Gülüstan" restoranında "Salahlı günü" adlı tədbir keçiriblər. Artıq ənənə halını almış tədbir 3-cü ildirki, qeyd olunur. Azərbaycan Respublikasının dövlət himninin sədaları altında başlayan tədbiri fizika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Yusif Aliyevaçıq elan etdi. Y. Aliyev çıxışında builki "Salahlı günü" tədbirinin ölkəmiz üçün olduqca əhəmiyyətli olan bir günə - V Ümumdünya Mədəniyyətlərə-rası Dialoq Forumunun keçirilməsi ərəfəsinə təsadüf etdiyini söyləyərək bütün tədbir iştirakçıları adından Forumun iştirakçılarına və işinə uğurlar arzuladı.

Həmçinin o, Azərbaycanın son illər əldə etdiyi uğurlarından, cənab Prezident İlham Əliyevin mükəmməl siyasəti sayəsində həyata keçirilən böyük işlərdən bəhs edərək, bu uğurlar fonunda Qazax rayonunun inkişafından danışdı. Daha sonra son 1 ildə Yuxarı Salahlı kəndinin təhsil, səhiyyə, sosial durumunun vəziyyəti haqqında geniş statistik məlumat verdi. Xüsusi olaraq cari ilin mart ayının 4-də döyüş tapşırığını yerinə yetirərək qar uçqununa düşərək şəhid olmuş baş gizir Hafiz Abdullayevin, 26 martda Füzuli istiqamətində gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıqla şəhid olmuş Əlləz Əlləzovun itkisinin Azərbaycan xalqı üçün, Qazax mahalı, xüsusən də Yuxarı Salahlı kəndi üçün böyük itki olduğunu qeyd etdi. Bununla da Yuxarı Salahlının şəhidlərinin sayı Zahid Mahmudov, Musa Vəliyev, Zülfüqar Vəkilov, Behruz Çıraqov, Etibar Bəkirov, Kamal Kərimov, Mehman Quliyev, Məmməd Kərim Cəfərov, Arif Kazımov, Elvin Namazovdan sonra 14-ə çatdığını bildirərək müstəqilliyimizin əldə edilməsi və torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda canlarından keçmiş Yuxarı Salahlının, Qazax mahalının və cəmi Azərbaycan şəhidlərinin ruhuna rəhmətlər oxuyaraq, onların ölməz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi.

Qeyd edildi ki, hər iki şəhidimiz dövlət tərəfindən yüksək hörmət və ehtiramla, xalq coşqusu ilə son mənzilə yola salındı. Həmin ağır günlərdə

nin tələbələrimizlə, gənclərimizlə, şəhidlərimizin ailə üzvləri ilə, övladları ilə görüşüb onların qayğılarına, problemlərinə köməkliklər göstəririk. Bir sözlə kəndlilərimiz bir yere yığılıb dərldəşir, fikir bölüşür, ölkəmiz üçün əhəmiyyətli sahələrin inkişafına dəstəklərini və töhfələrini verirlər. Daha sonra dosent Y. Aliyev Yuxarı Salahlı kənd orta məktəbi haqqında məlumat verərək bildirdi ki, 2017-ci tədris ilində dövlət proqramı sayəsində tam təmirdən çıxan, 491 şagird olan Zahid Mahmudov adına Yuxarı Salahlı kənd orta məktəbində hazırda 51 pedaqoq-müəllim, 19 texniki

hərbi-jurnalist Şəmistan Nəzirli, dünya şöhrətli yazıçı, Əməkdar jurnalist Varis Yolçuyev, general-mayor Məmməd Eminov, "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin sədr müavinləri Puşkin Əhmədov, Arzuman Abdulkərimov, "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin üzvü Yusif Rəhimov, tədqiqatçı alim İsmayıl Umudlunu sizlərin adından salamlayıb və hər birinə xoş gəlibsiniz deyirəm.

Sonra "Salahlı günü" tədbiri Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin xeyrduası ilə öz işinə başlayaraq böyük coşqu və səmimiyyət sferasında da-

Rəcəb Babasova və Nizaməddin Quliyevə sizlərin adından dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Sonra Y. Aliyev qeyd etdi ki, Yuxarı Salahlının dörd şəhidinin - Zahid Mahmudovun, Kamal Kərimovun, Məmməd Kərim Cəfərovun və Arif Kazımovun dəyərli övladları bizim məclisimizdə əyləşiblər. Hər birinizin adından şəhid övladları Zaur Mahmudov, Xasay Cəfərov, Zaur Kərimov, Arif Kazımovu salamlayıb və onlarla qürur duyduğumuzu bildirirərək onları səhnəyə dəvət edirik. Eyni zamanda, general-mayor Məmməd Eminov və polkovnik Əmiraslan Aliyev də dəvət edirik, - deyərək Y. Aliyev bildirdi.

General-mayor M. Eminov və polkovnik Ə. Aliyev çıxış etdikdən sonra şəhid övladlarına "Fəxri fərman"lar və qiymətli hədiyyələr təqdim olundu.

Daha sonra "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin sədr müavinləri Puşkin Əhmədov, Arzuman Abdulkərimov, Yusif Rəhimov, Əməkdar jurnalist Varis Yolçuyev, hərbi tədqiqatçı Şəmistan Nəzirli, tədqiqatçı alim İsmayıl Umudlu, Şakir Omarov, Məhəmməd Ahamdov, Fazil Aliyev çıxış edərək tədbirin mahiyyətindən, önəmindən, dövlətə və dövlətçiliyə göstərdiyi dəstəyindən, el-obanın adının uralıqda yaşamasından bəhs etdilər.

Sonra MMA döyüş növü üzrə dünya çempionu, peşəkar MMA üzrə

vam etdirildi. Professor N. Həsənzadə bu tədbirin hər bir bölgənin kəndləri üçün nümunə olacağına inandığını bildirdi. O qeyd etdi ki, kənddən kənarda yaşayan insanların belə görüşlərinin keçirilməsi, gənclərlə yaşlı nəslin nümayəndələrinin, tələbələrle ziyalıların, şəhid övladları ilə zabıtlərin, generalların bir araya gətirilməsi əslində dövlətin apardığı işlərə böyük dəstəkdir. Burada hər kəs bir-biri ilə görüşür, hal-əhval tutur, qayğılarından, yaxşı palanlarından danışır, sevinir, şadlanır, evlərinə müsbət yüklə dönürlər, necə ki mən bu gün buradan ancaq yaxşı əhvalla ayrılacağam.

Sonra "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin sədri professor İlham Pirməmmədov çıxışında qeyd etdi ki, belə bir tədbirin ancaq yaxşı nəticələri ola bilər. Qazax mahalının hər bir kəndi bizim üçün eyni dərəcədə əziz və doğma olduğundan o kəndlərin insanları ilə keçirilən istəni-

lən yaxşı görüşləri alqışlayıram. O bildirdi ki, "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin fəaliyyət planı Qazax və Ağstafa rayonlarının icra hakimiyyətləri ilə birgə razılaşdırıldığından biz əksər tədbirlərimizi onlarla bir yerdə keçiririk. Mən buradan hər iki rayonun icra hakimiyyətlərinin başçıları

ikiqat "Dünya Kəməri"nin qalibi, Alpaqut Turan döyüş sənəti üzrə dünya çempionu və dünya Kubokunun qalibi, Azərbaycan Alpaqut Federasiyasının Qazax rayon filialının rəhbəri, İdman ustası Orxan Nizami oğlu Vəliyev idmanın inkişafında müstəsna xidmətlərinə və uğurlu nailiyyətlərinə görə "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin "Fəxri fərman"ı ilə təltif olub.

Tədbirdə həmçinin təhsildə fərqlənən tələbələrə də qiymətli hədiyyələr təqdim olundu.

Tədbirin bədii hissəsi Aşıq Şahmüradin başçılığı ilə Qazax rayonunun insrtumental ansamblının və tanınmış aşıqlarımız Aşıq Avdı və Aşıq Şaiqin gözəl musiqi ifaları ilə davam etdirildi. Həmçinin tədbirdə Hasan Salahlının tələbələri də saz ifaları ilə məclis əhlinə gözəl ovqatlar bəxş etdilər.

bizimlə bir arada olduğuna görə Səhəd Qoşunlarının Komandanı, general-polkovnik Elçin Quliyevə, Qazax rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rəcəb Babasova, Müdafiə Nazirliyinin və digər dövlət qurumlarının əməkdaşlarına minnətdarlığımızı bildiririk.

Sonra Y. Aliyev çıxışında qeyd etdi ki, qədim Qaraq Salahlı kəndinin bir hissəsi olan 1012 təsərrüfatdan ibarət Yuxarı Salahlı kəndində 4042 nəfər yaşayır. Hazırda əslən Yuxarı Salahlıdan olan 350-dən çox ailə isə Azərbaycanın digər bölgələrində, həmçinin ölkədən xaricdə yaşayır. Mütəmadi olaraq kənd sakinlərinin bir araya gəlməsi çətin olduğundan məhz kənddən kənarda yaşayan həmkəndlilərimizin bir araya geyilib qloballaşan dünyada dədə-babadan qalma ənənələrimizi yaşlılardan gənclərə, gənclərdən yeniyetmələrə ötürərək yaşatmağa çalışırıq. Həmçi-

işçi çalışır. 2018-2019-cu tədris ilində Yuxarı Salahlı kənd orta məktəbinin 23 nəfər məzunundan 13 nəfəri ali məktəbə daxil olmuşdur. Onlardan 7 nəfər hərbi məktəbə daxil olmuşdur. Bu il isə 25 məzundan 14 nəfər ali məktəblərə sənəd verib ki, onlardan 7 nəfər də yenə ali hərbi məktəbi seçmişdir. Ümumiyyətlə qeyd edim ki, son illərin statistik məlumatlarına görə Qazax rayonu üzrə ali hərbi məktəbdə təhsil alan müdaximlərin sayına görə Yuxarı Salahlı kəndi birinci yerdədir.

Yusif Aliyev qeyd etdi ki, builki tədbirimizdə 120 nəfər həmkəndlilərimizlə yanaşı Qazax mahalının, Azərbaycanın və dünyanın tanınmış insanları da iştirak edirlər. Onlardan Xalq şairi, Heydər Əliyev Mükafatı laureatı, professor Nəriman Həsənzadəni, "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyi İdarə Heyətinin sədri professor İlham Pirməmmədovu, tədqiqatçı,

Məti Osmanoğlu

“Qazax Xeyriyyə” İctimai Birliyinin Fəxri xiyabana təşkil etdiyi ziyarət bir çox cəhətlərinə görə əlamətdar idi. Ən əsası da, Səməd Vurğunun ifadəsi ilə desək, “Bizdən ayrı düşənlərə borcumuz idi bu ehtiram”...

Fəxri xiyaban müqəddəs ziyarət yeri olmaqla yanaşı, həm də Azərbaycan heykəltəraşlığının müxtəlif təmayüllərini, maraqlı əsərlərini bir araya gətirən qeyri-adi sənət qalereyasıdır.

Bu qalereyada Xalq şairi Vaqif Səmədoğlunun məzarüstü abidəsi isə son zamanların ən təsirli mədəniyyət hadisələrindən biridir. Şairin məzarının üstündə nə baş daşı, nə də heykəl var. Yərə düşənmiş iki qara mərmər lövhədən birinin üstünə günəş şəfəqlərinin rənginə çalan hərfərlə şairin tanışı müraciəti yazılıb: “Mən burdayam, İlahi”.

Pilləvarı yerləşdirilmiş iki lövhənin arasına sanki təsadüfən bir vərəq əlyazması düşüb. Lövhələrin pilləvarı yerləşdirilməsi bu vərəqi daha hərkətli edir, nəzərə çarpdırır və maraq dairəsinə salır. Alt lövhənin sağ küncünə bir cüt ayaqqabı qoyulub. Lövhənin üzərində isə elə bu mənzərənin şeiri yazılıb:

*Məzarıma
nə başdaşı qoyun,
nə heykəl.
Bir cüt ayaqqabı qoyun,
ayağıyalın
geyib getsin...*

Bu şeiri yazanda Vaqifin vəsiyyəti eləyən vaxtı deyildi, ömrü qarşıda idi, hələ heç 24 yaşı tamam olmamışdı...

Adətən, şairlər öz ömür yollarını, yaşadıklarını, başlarından keçənləri, tale hekayələrini yazırlar. Kədərle xoşbəxtliyin, ağla qaranın, işıqla qaranlığın çulğalaşdığı insan talelərindən şeirlər doğulur.

Çox nadir hallarda şeir şairin taleyini yazır, şairin iqbalına, qədərinə, yazısına çevrilir. Yaradıcılığının lap əvvəlində dilə-dişə düşən bu kiçik şeir Vaqifin şair taleyinin yazısı-qisməti oldu. Əslində, bu misralar Vaqifin yaradıcılığının manifesti idi: burada şairin ictimai düşüncəyə və əxlaqa, sözə, ədəbiyyata münasibəti, sənətə yanaşma mövqeyi, eləcə də sözlə işləmə tərz, sözü təqdim etmə üsulu öz ifadəsini tapmışdı. O vaxt, 1960-cı illərdə ömrü sözün, sənətin beşiyindən, Səməd Vurğun ocağından boy atan və özü də ömrünü sözə, sənətə bağlanmış bir insan üçün bu, kifayət qədər riskli addım idi. Gözlənilən risk isə elə də uzaqda deyildi.

Bakı mühitinə kənddən yenidən gəldiyim tələbəlik illərimi (1975-1980) xatırlayıram. Vaqifin bu şeiri filoloji ictimaiyyətin bir hissəsində ironik zərb-məsələ, atmacalı jarqo-

na çevrilmişdi. “Sən öl” andının qarşılığı olaraq “Özün öl, ayaqqabıların da başdaşın olsun” deyənlər vardı.

1976-cı ildə universitetdə bizə “Müasir ədəbi proses” kursu keçilib. Ədəbiyyata qeyri-mühafizəkar münasibəti və azad fikirliliyi ilə fərqlənən məşhur professorun apardığı həmin kursda da Vaqif Səmədoğlunun şeirlərinin ciddi söhbət mövzusunə çevrildiyi, müzakirə olunduğu yadıma gəlir...

Bunlar heç də təsadüf deyil. O vaxt şeir anlayışı fərqli olan, şeiri başqa cür tanıyan və qavrayan

apardığı “Caz həvəskarları klubu”nun da müəyyən təsiri oldu: bu veriliş şair ilə oxucu arasında həssas təmas nöqtəsi idi. Ona görə həssas ki, cəmiyyətin müəyyən təbəqələrində caz musiqisi də müqavimətlə qarşılanırdı. Caza ideoloji yanaşma, onu “milli əxlaq pozucu təsir göstərən yad amil” kimi qiymətləndirmək, muğama, saz qarşı qoymaq tendensiyası mövcud idi. Lakin Vaqifin dərin intellekti, yüksək ünsiyyət mədəniyyəti, səmimiyyəti və mövzuya bələdliyi, inandırıcı danışıq intonasiyası bu müqaviməti əridirdi...

lə üzleşən, istehzal atmacalarla müşayiət olunan Şeir uzun yol qət edərək XXI əsrin əvvəllərində Mir Teymurun təqdimatında dərin estetik duyğular oyadır, yaddaşı hərəkətə gətirir, insanı (tamaşağını və oxucunu) şeir, ölüm və həyat barədə düşündürür.

Vaqifin şeirləri başlanğıcdan sona qədər həyatın (ölümün yox, məhz həyatın!) ölümdən əvvəlki və ölüm anındakı mənzərələrinin tablosu ilə müşayiət olunur. Vaqifin yaradıcılığında ölüm zamanın sərhədidir. Şairin poetik təqdimatında ölüm insanın yaşadığı həyat-

enerji mənbəyi Zuğulbayla Şüvəlanın arasındakı sahilin əyrisi, Füzulinin, Pasternakın şeirləri, uşaqlıqda Səməd Vurğunla gəzdiyi yerlər, içərişəhərdə qız toyunun qarmon səsidir. Bunları xatırlaya-xatırlaya ölmək isə Allahın insana verdiyi ən ağır cəza ola bilər:

*Ay Allah, kömək et mənə,
kömək et, ölümdən qabaq,
bir bulud da
papiros tüstüsünə, divə, Tol-
stoya,
bir də sənə oxşamasın göy
üzündə.*

*Kömək et, unudum
sevimli valsın
son taktlarını...*

Ölümdən sonra da Vaqifin nigəranlığı ölümün bəri, bu dünya tərəfindəndir:

*Kimin xarabasında
Bir damla yaşa dönüb
Düşəcəyəm gözündən?..
Və ölümdən sonra...*

Onun şair taleyini şeiri və oxucusu yazdı. Vaqif Səmədoğlunun yetişdirdiyi oxucu (məncə, burada “ideal oxucu” termini lap yerinə düşür) dəfn günü şairin məzarının üstə bir cüt ayaqqabı və Vaqifin şeirləri köçürülmüş bir vərəq kağız qoymuşdu. Kağızın kənarında öz imzasını “Sizin şəhərin adamı” kimi göstərən bu gənc gözünü dünyaya XXI əsrdə açmış yeni nəslin nümayəndəsi idi...

Vaqifin ömür-gün yoldaşı Nüşabə xanımın dediyi kimi, məzarüstü abidənin ideyası da elə bu hadisədən yaranıb...

XX əsrdə Vaqifi bədbin şair kimi qiymətləndirirdilər. 1986-cı il idi. Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsindən Yusif Səmədoğluya zəng vurub Vaqifin “Ul-duz”da çap olunan şeirlərinin bədbin olduğunu irad tutmuşdular. Yusif müəllim də özünəməxsus ironiya ilə cavab vermişdi ki, sovet ədəbiyyatının 99 faizi nikbin şeirlərdən ibarətdir, Vaqifin bədbin şeirləri ilə hökumətə nə olasıdır?

Vaqifin şeirləri ilə hökumətə nə olduğunu demək çətindir. Ancaq bu gün bir şeyi qəti demək olar ki, Vaqifin şeirləri ilə yeni bir oxucu nəslə yetişdi. Bu nəsil Vaqifin ədəbiyyatda yerinin harada olduğunu bilir.

Bakı Dövlət Universitetində tələbəm olmuş Dilruba Vaqifzadə şairin vəfatı münasibətilə yazdığı vida sözündə mənsub olduğu yeni oxucu nəslinin şeirə və şairə münasibətini Vaqifin öz sözləri ilə belə ifadə etmişdi: “Dəfninə ayaqyalın gəlirəm, şair. Yerini geyirə bilməyəcəm. Məzarının üstündə olan bir cüt ayaqqabını geyinib yaşıl eynəkdə 70 addım o yana, 70 addım bu yana addımlayıb uyuduğun uzaq yaşıl adaya baxacam. Qara şanı mövsümü deyil. Söz verirəm, yetişən kimi indi yarıdan trolleybusun keçmədiyi Fəxri Xiyabana gəlib məzarının üstünə qara şanı qoyacam”...

Bu qeydləri oxuyandan sonra mənə elə gəldi ki, Vaqif Səmədoğlu Azərbaycan şeirinin “xoşbəxtlik” sözünün qafiyəsini tapmış ən nikbin şairidir...

Onun şair taleyini şeiri yazdı...

oxucu ona təklif olunan yeni pəncərənin önündə ayaq saxlamaq, oradan içəri baxmaq, içəri görmək əvəzinə, o pəncərənin altından bəzən gülə-gülə, bəzən də heç əhəmiyyət vermədən laqeydliklə yan keçirdi...

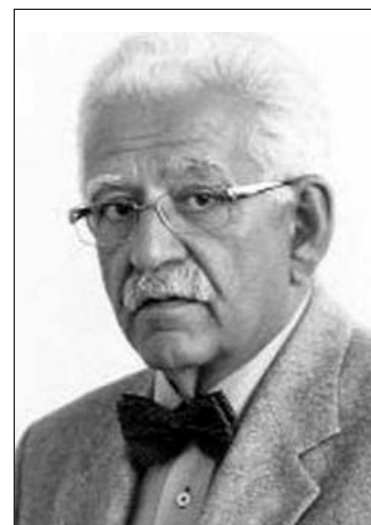
Vaqif yaradıcılığına oxucu-mətn pəncərəsindən baxanda Umberto Ekonun “Oxucunu yaratmaq” essəsindən bir mülahizə burada yerinə düşür: “Biz gələcək nəsillərin ideal oxucusunu təsəvvürümüzə gətirə bilmərik. Biz yalnız öz müasirlərimizi tanıyıq. Azlıq üçün yazan yazıçı varmı? Var. Onlar dərk edirlər ki, ideal oxucunun çoxlarına nəşib olmayan keyfiyyətləri var. Lakin bu cür hallarda yazanlar ümid edirlər ki, yeni ideal oxucu tipinin (özü də çoxlu sayda) üzə çıxarılması məhz onların kitablarının qismətidir və bunu heç də gizlətmirlər. Yaradılmasına böyük güc və sənət işığı sərf olunmuş arzu olunan tip məhz onların əsərləri ilə tərbiyə olunmuş, kamala yetmiş oxucu tipidir. Mən fərqi yalnız yeni ideal oxucu yetişdirməyə yönəldilmiş mətnlər ilə publikanın zövqünü necə varsa elə təmin etməyə yönəldilmiş mətnlər arasında görürəm”.

Vaqifin şeir yaradıcılığına maraq göstərən oxucu burada tapmaqdan daha çox axtarmalı idi və onun axtarıqlarına birmənalı cavab tapacağına zəmanət vermək müşkül məsələ idi. Vaqif yaradıcılığının, U.Ekonun təbiri caizdirsə, ideal tədqiqatçısı İradə xanım Musayevanın sözləri ilə desək: “Vaqif Səmədoğlu haqqında söz demək ... üçün Vaqif şeirinin boyunu görmək gərəkdir. Lakin “boyunun” hündürlüyü onu hərtərəfli, olduğu kimi görməyə imkan vermir. Bəlkə buna görədir ki, ... ədəbi tənqidimiz ona əməlli-başlı, düzgün “don” biçə bilmir”...

Mənə elə gəlir ki, Vaqifin yaradıcılığının əyninə düzgün don biçilməməsi tamamilə təbii: çünki onun yaradıcılığının başlıca təyinatı ölçünü-biçini sındırmaq idi...

Məzarüstü abidəyə gəldikdə, sənətə yanaşma fərdiliyi ilə seçilən, Abşeronun, Bakının təbiəti və mənəvi landşaftına, eləcə də Vaqif Səmədoğlu yaradıcılığına dərin, içdən bələd olan rəssam-heykəltəraş Mir Teymurun bu əsəri şairin bilavasitə özünün deyil, yaradıcılığının ÖZ OXUCUSUNA uzanan uzun və pilləli yolunun abidəsidir.

Vaqifin şeiri ilə oxucu intibahı-

la həyatın bitdiyi an arasında təmas nöqtəsidir. Vaqifin poeziyasının ruhu isə həmin təmas nöqtəsinin həyat tərəfindəndir. Şair öləndən sonra da özünü ağlamaq üçün yarısının bu dünyada qalmasını dilək eləyir: “Allah, mənə yarı öldür, yarı saxla ağlamağa”...

İnsanın metafiziki ömrü, həyatdan sonrakı həyatı Vaqifin yaradıcılığı və düşüncə görümündən, təqdimatından kənardadır. Ölümdən o tərəf Vaqifin yaradıcılığı üçün mücərrəddir, boşluqdur. Ölümə ən yaxın anlarında belə

Bu da bir həqiqətdir ki, Vaqif Səmədoğlu Azərbaycan ədəbiyyatında öz oxucusunu uzun zaman içinde yetişdirmiş, tədricən “yaratmış” nadir söz ustalarındandır.

Vaqif öz oxucusunu - ideal oxucusunu 1980-ci illərdən tapmağa başladı. Bunda, heç şübhəsiz, onun uzun illər televiziya-

nın birliyini əhatə edən bu qeyri-standart abidədə Mir Teymur böyük ustalıqla Şairi və Şeiri “daş dilinə” çevirib. Bu dəfə oxucu Vaqifi məzarı başında “daş dilində” oxuyur. Bu daş abidə Vaqifin bütün şeir yaradıcılığını və şair şəxsiyyətini ehtiva edir. Səfərinin başlanğıcında ironiya və laqeydlik-

Vaqif “o tərəfə” ironiya nəzəri ilə baxdı. Ömrünün son günlərində özündə fiziki və mənəvi güc tapıb ölümdən sonrakı dünyada qıl körpünün önündə centlmenlik edib, qadınlara yol verəcəyini dediyini yadıma salmaq...

Ölümdən bu tərəfdə qalan həyat isə Vaqif yaradıcılığının başlıca estetik enerji mənbəyidir. Bu

KÖKÜ QAZAXDAN SU İÇİB...

Əslən Qazax mahalının Muğanlı kəndindən olan Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı İlqar Sədi oğlu İsmayilovun anadan olmasının 60 illik yubileyinə

"Hər oğul bacarmaq şəhid olmağı, Azadlıq uğrunda, Vətən yolunda!"

H.Z.Z.

...Bahar fəslə Odlar yurdumuza yenəcə qədəm qoyurdu. Cənnətməkan Qazağımızı ziyarətə gəlmişdik. Bayram ovqatlı bir gündə, Bakıdan, ziyalı qardaşlarım, Rövşən qağa Babanlı və Musa qağa Əhmədov zəng edib hal-əhval tutduqdan sonra, məsləhət bildilər ki, şəhərə qayıdanda mütləq görüşüb əsl-nəcabəti Qazaxdan olan Milli Qəhrəmanımız İlqar Sədi oğlu İsmayilovun anadan olmasının 60 illiyi yubileyi ilə əlaqədar "Dəli Kür" qəzetinə bir yazı hazırlayaq. Qoy, həm İlqarın ruhu şad olsun, həm də əslən qazaxlı olan on birinci Milli Qəhrəmanımızı mahalımızda lap yaxşı tanısınlar!..

Mən, kənd kitabxanasında saxladığım, Milli Qəhrəman Gültəkin Əsgərovanın anası Hacı Rəfiqə xanımın mənə hədiyyə etdiyi "Zirvə fəthləri" kitabını vərəqləyib, İlqarımız haqda olan qısa və lakonik məlumatı axtarıb tapdım. 1992-ci ilin payızında şəhidlik zirvəsinə ucalan eloğlumuz çox böyük qəhrəmanlıq göstərərək, Vətən üçün ömrünü fəda etmişdir...

Şəhid qəhrəmanımız İlqarın tərcümeyi-halından qısa sətirler:

İsmayilov İlqar Sədi oğlu 29 mart 1959-cu ildə Bakı şəhərində, ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Uşaqlığı və gəncliyi Bakının Nərimanov rayonunun Montin qəsəbəsində keçmişdir. 1966-cı ilin 1 sentyabrında yaxınlıqlarında yerləşən 45 sayılı orta məktəbə qədəm qoymuşdur. Təhsil və təlimlə bərabər, 9 yaşından idmanla da məşğul olmuş, "Lokomotiv" İdman Cəmiyyətində dzü-do idman növü ilə məşğul olaraq, şəhər və respublika çempionu olmuşdur. O, SSRİ üzrə keçirilən yarışlarından da Azərbaycana qalib kimi qayıtmış, medallar qazanmışdır.

İlqar 1976-80-ci illərdə Dövlət Bədən Təربiyəsi (indiki İdman Akademiyası-H.Z.Z.) İnstitutunda ali təhsil almış və 1980-81-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. Əsgərlikdən tərxis olunduqdan sonra vətənə dönmüş və idman müəllimi - məşqçisi kimi fəaliyyət göstərmişdir.

İlqar Sədi oğlu 1986-cı ildə DİN-nin Sabunçu rayon Polis İdarəsində əməliyyat müvəkkili vəzifəsində işləmişdir. Bu sahədə işləyərkən könüllü olaraq dəfələrlə cəbhəyə getmiş, ərəzi bütövlüyümüz uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edərək, şəxsi nüfuzu və igid-

liyi ilə həmişə fərqlənmişdir. İş yoldaşları və dostları onu belə xatırlayırlar...

Gənc idmançı - polis 1987-ci ildə ailə qurmuşdu. İki qız övladı var - məhəbbət yadigarları!!!

Son döyüşü Laçın dəhlizi ərazisində gedən yüksəkliklərin birində, mənfur düşməne çoxlu itkilər verərək qəhrəmancasına ŞƏHİD olmuşdur. Allah rəhmət eləsin!

Əziz oxucu! 33 yaşında ömrü yarı yolda qırılan əziz eloğlumuz haqda tərcümeyi-halından oxuduğunuz kimi, qısa və mənalı ömür sürmüş şəhidimiz İlqar Sədi oğlu o andan qəlblərdə yaşayır. Oxuduğu Nərimanov rayonundakı 45 sayılı orta məktəb şəhid idmançımızın adını daşıyır, elə də Bakıda küçələrinin adı - İlqar İsmayilov olan, sakinlərin qəlbində yaşayır!

Şəhid övladımız haqda məlumatları, onun göstərdikləri qəhrəmanlıqlar haqda, bir oxucu kimi dövrü mətbuatdan da məlumatlı idim. Bizim "Dəli Kür" qəzetinin 5 oktyabr 1994-cü il tarixli sayında ziyalı eloğlumuz, filologiya elmləri doktoru Mahmud Allahamanlının şəxsi arxivində saxladığım qəzeti də tapdım. Doğrusu, onun haqqında yazılan səmimi yazıların heç birində İlqarın qazaxlı olması barədə bir kəlməyə rast gəlmədim. O, Bakı şəhərində doğulduğundan Bakılı kimi vəsf edilmişdir...

Bu yazımızda onun ailə üzvləri, əsasən də, Milli Qəhrəmanın anası Fatma ananın, oğul dağı görmüş ağbirçəyimizin könlü söhbətləri salnaməsidir. Allah heç bir valideynə övlad dağı göstərməsin. Amin. Mahalımızın, nəslin və ailəsinin adını şərəfləndirən bir oğulun...

Rövşən qağa ilə Fatma ananın kövrək söhbətlərinə qulaq asır, qəhərlənir, köks ötürür, görüşü davam etdirirdik.

Fatma ana söylədi ki, İlqarın bir dəfəti var, orada hər günün hadisələri, görülmüş işlər, hərbi tapşırıqlar anbaan öz əksini tapıbdır. Burada da qazaxlılığı görünür... Sanki, o müharibədən sonra bir bədii əsər yazmaq istəyirmiş. O hadisələr o qədər canlı-koloritli yazılıb ki, həyacansız oxumaq olmur.

...Şəhidimiz İlqar Sədi oğlunun son döyüşü Laçın dəhlizinin Qızartı yüksəkliyi uğrunda gedən döyüş - Milli Qəhrəmanımızın son döyüşü olur. O, erməniləri pərən-pərnə salır, peşəsinə əlbəyaxa döyüşdə (dzü-doçu kimi) məhv edir və özü də bərabər olmayan, sayca çoxluq təşkil edən düşmənin namərd gülləsinə tuş gəlir. Ürəyindən yaralanır, ancaq bir neçə düşmən əsgərini məhv edir.

...Döyüş səngiyəndən sonra onun cəsədi tapılır və hərbi çantasında göz bəbəyi kimi qoruduğu hərbi sənədlərlə bərabər, bir parça quru çörək çıxıb... Əlbəttə, açanda ehtiyat qidası kimi yemək və iki dəne 5 manatlıq Azərbaycan pulu...

Onlar ən əziz bir eksponat kimi İlqardan bizlərə yadigardır... və ailə guşəsində qorunur, saxlanılır.

Daha bir şəhid əsgərimiz - polis kapitanı Əli Hüseyn oğlu Məmmədovla həmin qeyri-bərabər döyüşdə həlak olduqlar.

Bu tarix heç vaxt yaddan çıxmaz! 1

oktyabr 1992-ci il - son döyüş və ŞƏHİDLİK ZİRVƏSİ!!!

Sonra şəhidlərimizin nəşi Bakıya gətirilib, Şəhidlər Xiyabanında torpağa tapşırılır...

19 oktyabr 1992-ci il tarixli, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə polis kapitanı İlqar Sədi oğlu İsmayilov ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür.

...Uşaqlıq işlərində ata-baba yurdu - Qazağın Muğanlı kəndində, yay tətillərində qonaq olan İlqarı uşaqlar da, taytuşları da çox sevirmiş. Həmişə Bakıda yaşasa da, fikri-zikri Qazaxı ziyarət etmək olub, fəxrlə deyirmiş ki, mən şairlər yurdu Qazaxdanam!

Bu yazımın əsas qayəsi isə həm Milli Qəhrəmanımızın 60 illik yubileyinə bir töhfə və həmçinin qazaxlı Milli Qəhrəmanlar sırasındakı siyahıda İlqarın da adının yazılması, onun adına bir el bulacağı abidəsi qurulmasıdır.

Şəhid Milli Qəhrəmanımızın 60 illik yubileyi günündə, yerinə düşərdi ki, Bakı şəhəri, N.Nərimanov rayonundakı 45 sayılı tam orta məktəbin müdiriyyətinə, kollektivinə, məxsusi olaraq məktəbin direktoru Nəcibə xanım Axundovaya və İlqara ibtidai sinifdən dərs edmiş - 1"а" sinfinin rəhbəri Sevil xanım Xəlilovaya, həmçinin 33 yaşlı qəhrəmanımızın nurlu simasını qəlblərində əbədi yaşadan insanlara bir eloğlu kimi dərin minnətdarlığımı bildirim. Doğru deyiblər ki, vətən uğrunda şəhid olanlar heç vaxt unudulmazlar!

Dünyanın dörd qitəsini ziyarət etmiş bir insan kimi, bu dəm beynimdən ildırım sürətli bir fikir də gəlib-keçdi... Bəlkə, yer üzündə Azərbaycan yeganə ölkədir ki, əsrlərlə gedən müharibələrdə, onun hər qarışı şəhidlər qanı ilə suvarılıbdır! Tarixi faktları gəlin inkar etməyək. Biz ona görə ana vətənimizi çox sevir, onun azadlığı uğrunda canımızı belə əsirgəmərik!

Bu yazımın yekununda - "Milli Qəhrəman İlqar İsmayilov" kitabının müəllifi Hikmət Cəmilzadəyə də təşəkkürümüzü bildirmək bir vətəndaş borcum olardı...

Bu gün yubileyi - 60 yaşı tamam olan şəhid qəhrəmanımıza Allahdan rəhmət diləyir, oxucularımıza və İlqarın anası Fatma bacıma, ailə üzvlərinə səbr diləyirəm.

Hacı Zəməddin ZİYADOĞLU,
şair-dramaturq

Bunları bilmək maraqlıdır

● İslamı qəbul edəndən sonra bütün oğuz türkləri "türkman" adlandırılmış, XVI yüzilliyədək bu adla tanınmış, XVI yüzillikdən etibarən isə "türk" etnonomi bu etnik qrupa mənsub olan əksər xalqlar üçün ümumi bir ad kimi işlənmişdir.

● İnsanda gözəl olan üz, üz, üz isə gözdü. Amma insanı insan edən ağzından çıxan sözdü (Mövlanə)

● Nə qədər bilirsən bil, söylədiklərin qarşındakının anlayacağı qədərdir. (Mövlanə)

● Heç vaxt bir mışmarı belə kiçik görməyin. Bir mışmar bir nalı, bir nal bir atı, bir at bir sərkərdəni, bir sərkərdə bir ordunu, bir ordu da böyük bir ölkəni xilas edər (Çingiz xan)

● Vəcdan insanın içindəki tanrıdır.

● Rusca "şlyuxa" sözü öz mənşeyini ivrid dilindən götürüb. Qədim zamanlarda doğum günü və ya hər hansı bayram ərəfələrində şəhər hakiminə hədiyyələr göndəriridilər. Onların içərisində xüsusi qadınlar da olurdu. Həmin hədiyyələr "pasılka"- "bəxşeyiş" sözü olaraq ivrid dilində şlyuxa adlanırdı.

● Qədim zamanlarda qadın bayıra tək çıxma bilməzdi, ancaq atası, qardaşı, həyat yoldaşı ilə çıxma bilirdi, O kişiylə lap yaxın durmalı və ya onun qoluna girməli idi. Əgər o, küçədə tək gedərdisə onu "bez ruki" - əlsiz adlandırırdılar. Bu söz də ivrid dilində "bli yad" deməkdir.

● Amerika prezidentlərindən biri olan Tomas Cefer mütəmadi olaraq vurğuncasına Quranı oxuyarmış. Quranın nəticələrindən öz deklorasiyalarında istifadə etmişdir. Tomas Ceferson tələbə vaxtı müxtəlif ölkələrin qanunları ilə maraqlanırdı. Quran müsəlman ölkələrinin əsas qanunverici qüvvəsidir. 1765-ci ildə o Londondan sifarişlə Quranın tərcüməsini gətizdirmişdir. Bu kitab uzun müddət onun stolüstü kitablarından biri olmuşdur. Gələcək prezident müsəlmanların müqəddəs kitabını çox diqqətlə oxumuşdur. 1776-cı ildə Ata - banilər ölkənin müstəqillik bəyannaməsini - ABŞ konstitutsiyasını yazanda onların arasında mübahisəli məsələlər yarandı: kim haqlıdır, kim azaddır. Çoxları belə hesab edirdi ki, Quran ABŞ konstitutsiyasının məzmununa güclü təsir edib. Diqqətlə Quranı oxuyan gələcək prezident Ceferson Quranın məzmunu, Böyük Britaniyada müsəlmanlarla xristianların bərabər hüquqda yaşamaları artıq onların konstitutsiyasında yer alıb. O da bu qanunu ABŞ Konstitutsiyasına yazdı. Onu, ABŞ - in ilk prezidenti Corc Vaşinqton müdafiə edirdi. Onlar hələ bilmirdilər ki, onların arasında müsəlmanlar da var. Bu müsəlmanlar Afrikadan qul kimi alınmış insanlar idi. 2011-ci ildə amerikalı tədqiqatçı Deniz Spelberq "Tomas Cefersonun Quranı" adlı kitab yazdı. Burada Amerika müsəlmanları, onların dini uğrunda apardıqları mübarizə yer almışdır.

Təqdim etdi:
S.Əhmədova

DƏLİ KÜR

Təsisçi:
"Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyi
Ünvan: Cəfər Xəndan 19a
Tel: 561-74-06, 563-18-10
Qəzet 1994-cü ilin mayından çıxır

VÖEN 1400521171
H/H
Az48TURA380900179386000101944
"Turan" bank
Qəzet "Dəli Kür" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnməmişdir.

Qəzet Azərbaycan Respublikası Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində qeydə alınmışdır. Lisenziya № V261
İndeks: 66975
Tiraj: 1000
Müəllifin mövqeyi redaksiyanın mövqeyi ilə uyğun olmaya bilər

Baş redaktor
Osman ƏNVƏROĞLU